

ΜΠΑΙΝΟΝΤΑΣ ΣΤΟ ΔΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΟ...

Τον Απρίλιο που μας έρχεται το «Ζαγόρι μας», μπαίνει στο δέκατο χρόνο της έκδοσής του. Μια δεκαετία, αν αναλωνιστεί κανείς τις δυσκολίες που αντιμετώπιζον στην εποχή μας οι εκδόσεις εφημερίδων και περιοδικών, και μάλιστα όσες απευθύνονται σε ειδικό κοινό (τους Ζαγορίσιους στην περίπτωση μας), δεν είναι λίγος χρόνος.

Ούτε και η προσπάθεια που καταβλήθηκε ήταν μικρή. Χρειάστηκε πολύς κόπος, επιμονή και υπομονή για να επιτευχθεί το μέγα κατόρθωμα, να εκδίδεται στον καιρό του, κάθε μήνα, το «Ζαγόρι μας», με ενδιαφέρονσα κάθε φορά ύλη, που ικανοποιούσε μεγάλο αριθμό απαιτήσεων των αναγνωστών της, κάτι που συνέδεε άρρηκτα με το έντυπο έτσι που σε κάθε καθυστέρηση, όπως η τελευταία, να εκδηλώνεται ανησυχία, για την τύχη του. Αυτή ακριβώς η ανησυχία είναι και η καλύτερη απόδειξη της επιτυχίας της έκδοσης. Σ' αντίθετη περίπτωση η αδιαφορία θα κάλυπτε την καθυστέρηση.

Μια αναδρομή σ' αυτή την δεκαετία θα οδηγούσε σε πολλές διαπιστώσεις, θετικές και αρνητικές. Θετικά σημεία του απολογισμού είναι η μελέτη και η προβολή στις αρχές των προβλημάτων του Ζαγοριού και οι υποδείξεις τρόπων για την επίλυσή τους. Βέβαια δεν έγιναν εισακουστές όλες οι εισηγήσεις μας, όμως αρκετά προβλήματα επιλύθηκαν κι' άλλα βρίσκονται στο δρόμο της επίλυσής τους. Προπαντός πετύχαμε να γίνουμε αξιόπιστοι και στους αναγνώστες μας και στο Κράτος, για το λόγο ότι, όσα κατά καιρούς επισημαίνουμε, προέρχονται από την αγάπη και το ενδιαφέρον της εφημερίδας για το Ζαγόρι, κι' όχι από αντιπολίτευση οποιασδήποτε απόχρωσης. Σταθήκαμε, λοιπόν, στη σωστή γραμμή και πιστεύουμε πως όλοι εγκρίνουν την έξω από τα κόμματα παρουσία μας.

Ακόμα σ' αυτή τη δεκαετία, εκτός του ότι γίναμε το όργανο επικοινωνίας όλων των Ζαγορίσιων, και το μέσο πληροφόρησης των αποδήμων για ό,τι συμβαίνει στην ιδιαίτερη πατρίδα

μας αποθησαυρίσαμε στους τόμους του περιοδικού ένα πλούσιο ιστορικό και λαογραφικό υλικό, που αποτέλεσε έξοχο μορφωτικό υλικό για τους ανανwürdους μας, ενώ για τους ιστοριοδίφες του μέλλοντος, θα είναι μια πολύτιμη πηγή άντλησης στοιχείων για μελέτες και συνθέσεις, που είναι αναγκαίες για την έρευνα της ιστορίας του Ζαγοριού. Παράλληλα, με τα κείμενα που δημοσιεύτηκαν προβλήθηκε το έργο πολλών Ζαγορίσιων λογοτεχνών, που κατέχουν αξιόλογη θέση στα Ηπειρωτικά γράμματα και έξω απ' αυτά.

Σταθήκαμε στα κυριότερα επιτεύγματα, θα επισημάνουμε τώρα και τις κυριότερες αδυναμίες. Η σπουδαιότερη απ' αυτές είναι ο περιορισμένος αριθμός συνεργατών, κάτι που αποστερεί ορισμένα χωριά από την προβολή των προβλημάτων τους αλλά και της κοινωνικής ζωής τους. Λείπουν ακόμα από την εφημερίδα οι συνεργασίες νέων Ζαγορίσιων, κάτι που επιμονα ζητούμε χωρίς να υπάρχει η δέουσα ανταπόκριση. Οι νέοι Ζαγορίσιοι είναι ανάγκη να αναλάβουν ζωτικούς τομείς της εκδοτικής προσπάθειας, γιατί η Συντακτική επιτροπή του περιοδικού μας, που επί μια δεκαετία, πρόσφερε αφειδώλευτα χιλιάδες πολύτιμες ώρες από τις πνευματικές ενασχολήσεις της, θα αισθανόταν περήφανη για τους κόπους που κατέβαλε, αν τα μέλη της ήταν σίγουρα για αξία διαδοχής τους, από τώρα πρέπει ν' αρχίσει, γιατί εκδότης και συντάκτης, χωρίς να πάψουν ποτέ να προσφέρουν αισθάνονται την ανάγκη να παραχωρήσουν σε νεότερους τη θέση τους.

Πρέπει τελειώνοντας να υπογραμμίσουμε, ακόμα μια φορά με την είσοδο του περιοδικού στο δέκατο έτος, πως ο κυριότερος παράγων που στήριξε και δημιούργησε τις προϋποθέσεις της συνέχειας, ήταν οι ίδιοι οι Ζαγορίσιοι. Αυτοί με τη συνδρομή τους της έδωσαν φτερά, για να αποδυθεί στον καλό αγώνα για τη σωτηρία του Ζαγοριού από το μαρασμό και την επάνοδο της ζωής στα

έρημα χωριά του, να καλλιεργήσει στους νέους κυρίως την αγάπη για τη γη των προγόνων τους και να γίνει το μέσο επικοινωνίας των όπου γης απόδημων συμπατριωτών μας. Μόνο σ' αυτή την αγάπη των Ζαγορίσιων για το περιοδικό μπορούμε να στηριχθούμε για να συνεχίσουμε την προσπάθεια και να καλύψουμε τις δεκαετίες που μας έρχονται, με νέο αίμα και νέους αγώνες προσαρμοσμένους στα αιτήματα που θα πηγάζουν από την ίδια τη ζωή. Αυτή την αγάπη, που πρέπει να προεκταθεί και σ' άλλους Ζαγορίσιους για την παροχή της ενίσχυσής τους, πιστεύουν πως θα την έχουν τα μέλη της Συντακτικής Επιτροπής και ο εκδότης του περιοδικού, σαν ηθική ικανοποίηση για τους κόπους που καταβάλλουν και ενδυνάμωση της θέλησης να συνεχι-

σουν.

Θάταν κρίμα η προσπάθεια που ένωσε τους Ζαγορίσιους σε κοινούς σκοπούς, να ανασταλεί από έλλειψη ενδιαφέροντος. Δεν το πιστεύουμε. Πολύ περισσότερο που η πρώτη δεκαετία απέδειξε πως δεν έλλειψαν από τους Ζαγορίσιους οι αρετές που στο παρελθόν τους έκαναν να αποτελούν την εκλεκτή μερίδα, από κάθε άποψη, της Ηπειρωτικής ζωής.

Με την είσοδο στη δεύτερη δεκαετία, η Συντακτική Επιτροπή του περιοδικού και ο Εκδότης, που η περιπέτεια της αρρώστειάς του — τώρα βρίσκεται στην ανάρρωση — καθυστέρησε την έκδοση του φύλλου που κυκλοφορεί, στέλλουν σ' όλους τους Ζαγορίσιους τις καλύτερες ευχές τους.

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ - Ο ΕΚΔΟΤΗΣ

ΖΑΓΟΡΙΑΚΑ

ΖΑΓΟΡΙΑΚΑ

ΓΙΑ ΤΟΝ Ο.Τ.Ε.

Από καιρό ο Ο.Τ.Ε. έφκιαζε στο Τσεπέλοβο μια ωραία οικοδομή, για να εγκαταστήσει ένα τηλεφωνικό κέντρο και το εγκατέστησε ήδη, από το περασμένο Φθινόπωρο...

Όμως ο εργολάβος που ανέλαβε την κατασκευή της οικοδομής, δεν ολοκλήρωσε τις εργασίες του, γύρω από το κτίριο. Παράτησε τα μπάζα, που δυσκολεύουν την κυκλοφορία των κατοίκων και αποτελούν βρωμιά και τσαπατσουλιά. Ρωτάμε. Ο Ο.Τ.Ε. δε νομίζει ότι πρέπει να υποχρεώσει τον εργολάβο, να ολοκληρώσει τις σχετικές εργασίες ή μήπως χρειάζεται, να χτυπήσει η κοινότητα την πόρτα της ελληνικής Δικαιοσύνης;

Περιμένουμε μίαν απάντηση και πιστεύουμε, πως δε θα μας αγνοήσει, γιατί τότε, «το καλό το παλληκάρι ξέρει κι' άλλο μονοπάτι» όπως λέει η παροιμία.

Και κάτι ακόμα, πολλές βλάβες οι καινούριες εγκαταστάσεις στην παραπάνω οικοδομή

του Ο.Τ.Ε. Δεν θα ήταν άσχημο να γίνονταν συστάσεις στους τεχνικούς που κάνουν τις συντηρήσεις για να δείχνουν μεγαλύτερη προσοχή...

Ε.Γ.

ΠΑΛΑΙΟΓΕΦΥΡΟ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟ ΓΕΦΥΡΙ ΤΣΕΠΕΛΟΒΟΥ

Τούτο το παρόξενο και παμπάλαιο γεφύρι, που στέκει στην είσοδο του Βίκου, κάτω από το Τσεπέλοβο, σαν μια θαυμάσια τοξωτή εξώπορτα, σε Ζαγορίσιο αρχοντικό, χαρακτηρίστηκε, απ' το Ελληνικό Δημόσιο ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟ. Έτσι, έπρεπε... Κανένας δεν ξέρει πότε έγινε και ποιος το έφκιασε. Καμία επιγραφή δεν υπάρχει. Στο βράχο είναι στερεωμένα και τα δυο του βάθρα. Το τοπίο είναι επιβλητικό γι' αυτό χαρακτηρίστηκε διατηρητέο.

Όμως ο χαρακτηρισμός αυτός έχει και σχετικές υποχρεώσεις, όπως η συντήρηση, για να

Ανθολογία Ζαγορίσιων συγγραφέων

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΑ

ΙΑπόσπασμα αυτοβιογραφίας
(Συνέχεια από το προηγούμενο και τέλος)

Ώρα όμως να γυρίσουμε στον παππού. Η χαρά που τούδωσε η είδηση ότι πήρε τη σύνταξη τον είχε κάνει άλλο άνθρωπο. Άστραφτε ολόκληρος, έλεγε κουβέντες κι έκανε πράγματα, αυτός ο τόσο μετρημένος που παραξένευαν όλους. «Σε καλό σου Γέροντα, τί καμώματα είν' αυτά;», μουρμούριζε η προσβυτέρα, «παιδιάρεις, κατάλαβες;». «Σωστά το λες», της αποκρίθηκε, «σήμερα είναι πάλι παιδί. Με τράβηξε δίπλα του κι άρχισε να μου λέει ιστορίες της παιδικής του ηλικίας, τις ξαναζούσε όπως τότε, τα μάτια του μεγάλωναν, είχαν πάρει κι αυτά παιδική έκφραση, δε διαφέραμε σε τίποτα οι δυο μας. Το απόγευμα πήγε στην εκκλησία, διάβασε τον εσπερινό και γύρισε στο σπίτι γρήγορα με τις τσέπες γεμάτες καρμέλες, αυτές ήταν τότε η μεγάλη χαρά μας. Ώστερα ζήτησε να παίξουμε «εννιάρα», επέμενε να γυρίσει στα πρώτα χρόνια της ζωής του. Τη σχεδιάσαμε πάνω σ' ένα χαρτόνι κι αντί για πετρίτσες χρησιμοποιή-

ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

σαμε σπόρους καλαμποκιού. Η μητέρα είχε δουλειές έξω απ' το σπίτι, δεν μεπερδευόταν στα πόδια μας, η γιαγιά όμως εκεί, δίπλα στη φωτιά, μας παρακολουθούσε άγρυπνα, έκανε που και που το σταυρό της και μουρμούριζε... Δεν καταλάβαινε τη χαρά του, ούτε τι ήταν αυτή «η σύνταξη» που θάπαιρνε, κι ήταν ανάγκη μεσοχείμωνα να τρέχει ο Γέροντας στα Γιάννινα, ας περίμενε πρώτα να καλοσυνέψει ο καιρός. «Σταμάτα Βασιλική—τη φώναζε πάντα με τ' όνομά της όταν ήθελε να την υποχρεώσει να κάνει κάτι—δεν είναι για σένα αυτά, δεν καταλαβαίνεις. Όταν πεθάνω τότε θα με θυμηθείς». Η προσβυτέρα μαζεύτηκε κουδάρι, βάραινε ο λόγος στην καρδιά της, ένοιωθε ένοχη σα να είχε κάνει μεγάλο

Ζαγοριακά

μη καταρρέυσει. Ως τώρα κάτι τέτοιο δεν έγινε. Το γεφύρι αυτό όμως πρέπει ΝΑ ΖΗΣΗ...

Η σχετική Υπηρεσία της Νομαρχίας μας, για τη συντήρηση των διατηρητῶν, δε νομίζει πως μέσ' στα καθήκοντά της είναι, να ρίχνει και καμιά ματιά στα διατηρητέα κι' ιδιαίτερα σ' εκείνα που έχουν απόλυτη κι' επείγουσα ανάγκη.

Το αυτοκίνητο πάει ως εκεί κι' η σχετική δαπάνη δε νομίζουμε, πως είναι μεγάλη.

Ας καταδεχθεί να μας επισκεφθεί να μας γνωρίσει και να μας πη τη γνώμη της, για να μη κλαίει ύστερα σαν τον Προφήτη Ιερμία πάνω στα ερείπια, γιατί μπορεί και να της καταλογισθούν ευθύνες...

—Ακόμα, λίγο πιο πάνω απ' αυτό το γεφύρι είναι το μεγάλο γεφύρι, στο δρόμο, προς τη Μπάνια και τις Νεγάδες, χτισμέ-

νο το 1808. Διατηρητέο κι' αυτό και που χρειάζεται άμεση συντήρηση, γιατί κινδυνεύει. Ποιός θα το φροντίσει.

Να ένα καθήκον της Υπηρεσίας. Μπορεί να τα φροντίσει και τα δυο γιατί είναι πολύ κοντά ως 200—300 μ. το ένα απ' το άλλο.

Η ζημιά θα είναι τρομερά μεγάλη, αν πέσει. Η Κοινότητα Τσεπελόβου δεν έχει οικονομική δυνατότητα, γι' αυτό περιμένουμε απ' τη Νομαρχία μας να προβή στη συντήρηση και των δυο και σύντομα μάλιστα.

Πιστεύουμε πως κάτι θα γίνει, αν βέβαια το πάρει, το θέμα, στα χέρια του ο κ. Νομάρχης μας.

Μια απάντηση της Υπηρεσίας την περιμένουμε.

Ε.Γ.

κακό. Ο θάνατος τριγυρνούσε στο σπίτι, δεν θ' αργούσε η γιαγιά να μηθεί τα λόγια του παππού...

Την εποχή εκείνη το ταξίδι για τα Γιάννινα ήταν δύσκολο, πρηνός το χειμώνα. Το αυτοκίνητο σταματούσε στη Ντοβρά, ως εκεί φτάνει ο δρόμος, απλή διάνοιξη ήταν στις πλαγίες του δρόμου, δυο αυτοκίνητα δύσκολα περνούσαν. Ευτυχώς το έδαφος ήταν περαιο, σε πολλά σημεία ο δρόμος είχε περάσει μέσα από τα σκληρά σώματα των βράχων, που ανατινάζτηκαν με δυναμίτες για να τον αφήσουν να προχωρήσει, σπάνια βρίσκονταν ύπουλες επιχώσεις, παγίδες για οδηγούς. Ως τη Ντοβρά ο παππούς πήγαινε καθιστά στο μουλάρι, μιστά η μητέρα να κρατάει το καπίστρι, μην τυχόν και ξανασταθεί το ζώο, έκανε συχνά τέτοιες ζαβολιές, έπειτα ο δρόμος ήταν σκοτεινός, όλο ανηφόρες και κατηφόρες, χρειάζονταν προσοχή. Ο καιρός άσχημος, μέρα τον Φλεβάρη επικίνδυνη για τις εναλλαγές της, θύνη και ήλιος, ήλιος και αέρας κι ένα κρύο να φτάνει ως το μεδούλι των καλών, να περυνιάζει. Ο παππούς ήταν καλά ντυμένος, η θύνη και κρύο δεν τον πείραζαν, μόνο που χρειαζόταν μεγάλη προσπάθεια να κρατήσει πάνω στο μουλάρι τις κατάλληλες ισορροπίες, έτσι που ο ερχόμενος μην μπορεί εύκολα να τον χτυπήσει.

Όσο προχωρούσε η μέρα ο καιρός χειρότερος, με τη Ντοβρά ήταν τώρα κοντά. Ξεπέζεψαν στον Γούλα Κουμπάρου, είχε μεγάλο μωρό τότε στο χωριό ο Γούλας, κι ήταν και πράκτορας του αυτοκινήτου που εξυπηρετούσε το κεντρικό Ζαγόρι. Έβρισκε εκεί αποκοιμύτι ο καιρός που έφτανε ταλαιπωρημένος από τα χωριά, με το αζημίωτο δέμα, γι οι επιβάτες με τους καφέδες και τα ρακιά και τα ψώνια που έκαναν άγαν λεφτά. Πολλοί μάλιστα δεν κατέβαιναν στα Γιάννινα να ψωνίσουν, ό,τι ήθελαν τόδρισαν στον Γούλα, γλίτωναν έτσι την ταλαιπωρία κι τα έξοδα.

Η μητέρα περίμενε να φτάσει τ' αυτοκίνητο να τακτοποιήσει ο παππού στη θέση του πριν γυρίσει στο χωριό. Του άφησε μόνο την αμπαλά και κράτησε το μπαστούνι, δύσκολα θα τα χρησιμοποιούσε και δυο στα Γιάννινα. Πότε θα γύριζε πίσω δεν ήξερε, θα ειδοποιούσε με τον καιρό.

Η γραφειοκρατία είχε κάνει ό,τι μπορούσε για να περιορίσει τα συντάξιμα χρόνια του παππού. Τα χαρτιά που μάζεψε από τη μητέρα και τους μουχτάρηδες της τουρκοκρατίας για να υπερασπίσει το δικό του, δεν έφεραν αποτέλεσμα. Το «ελληνικό», όταν ήρθε και στην Έσπερο έβρισκε τρόπους για να κάνει τους ανθρώπους να νοιώθουν άσχημα τους ανάγκαζε κάποτε να νοσταλγούν τους Τούρκους. Αγανακτούσαν από τη συμπεριφορά πολλών υπαλλήλων που πίστευαν πως είχαν δικαιώματα σ' αυτόν τον τόπο, «εμείς σας φέραμε τη λευτεριά», έλεγαν, ξεχνώντας τι αγώνες είχαν κάνει οι Ηπειρώτες στα χρόνια της τουρκοκρατίας. Ας είναι. Η γραφειοκρατία, όπως είπαμε, πετσόκοψε τα χρόνια του παππού και κανόνισε μια μικρή σύνταξη. Και επειδή η σύνταξη είχε περυν από μήνες, πήρε μαζεμένα τα καθυστερούμενα, του φάνηκε σταυρός ολόκληρος. Ψώνισε τον κόσμο τα καλά για το σπίτι, ρούχα, ποτούσια, φαγώσιμα, κι ό,τι άλλο χρειαζόταν για να περάσει η Μηνιά Σαρακοστή. αγόρασε και μπόλκια πορτοκάλια και λεμόνια, σπάνια είχα για τα χωριά μας τότε, ένα δεμάτι πράσα, δυο μεγάλα λάχανα, τσίμπε, χέλι λιμνίσιο, εκλεκτό έδεσμα, και κέφαλο θαλασσινό. Όσοι κατέβαιναν στα Γιάννινα αυτά τα τελευταία ποτέ δεν τα ξεχνούσαν. Στο χωριό περιμέναν πως και πως.

Ο γυρισμός από τα Γιάννινα ήταν δυσκολότερος από τον πηγαίο. Τα αυτοκίνητα μικρά, ο κόσμος πολύ, τα ψώνια περίσσευαν, πρηνός συναγωνισμό που υπήρχε ανάμεσα στα δύο πρακτορεία και τους ελπίστους σκοπευτές, οι άνθρωποι ταλαιπωρούνταν να βρουν μια θέση και να σιγουρέψουν τα πράγματά τους. Ήταν κι εκείνος ο ανήφορος στο Ρετοβάνι, στενός δρόμος, σκληρός από την πέτρα. Στην ανηφόρα τ' αυτοκίνητο κορασμένο από το βαρυνόρωμα και την ανημπόρια—τα πρώτα σότερα ήταν γερασμένα—μούγκριζε κι αναταραζόταν, βογούσε και βγαζε καπνούς, πιανόταν η καρδιά σου κι έλεγες πως ήταν έτοιμο να χτεί στο γκρεμό, να βρεθεί στον κάτω δρόμο, του Καλπακιού. Όταν μνηχανή άναβε κι έδραζε, ο οδηγός σταματούσε τ' αυτοκίνητο, ο οδηγός έτρεχε να το ασφαλίσει πρώτα με μεγάλες πέτρες, ύστερα άνοιγε τη χανή, να κρυώσει, και της έριχνε μπόλικο νερό να ξεδιψάσει. Το

γίνονταν πολλές φορές, ανάλογα με την κατάσταση του αυτοκινήτου, μόνον όταν έπαιρνε τη στροφή για τον κάμπο της Ντοβράς ο κόσμος ανάσαινε κι έκανε το σταυρό του, είχαν πια ξεφύγει τον κίνδυνο, το τέρμα ήταν κοντά.

Ο παππούς είχε ειδοποιήσει από την προηγούμενη μέρα να στείλουν δυο ζώα στη Ντοβρά, ένα για τον ίδιο και τ' άλλο για τα ψώνια. Για περισσότερη σιγουριά έδωσε και γραπτό σημείωμα στο Γιώργο το γελαδόρη. Αυτός όμως όταν γύρισε στο χωριό είχε άλλες δουλειές να σκεφτεί, έξεχσε το σημείωμα. Πέρασε η νύχτα, μεσημέριασε, ήρθε τ' απόγευμα, κόντευε να βασιλέψει ο ήλιος, μικρή η μέρα του Φλεβάρη, καρδιά του χειμώνα ακόμα, θυμήθηκε κάποτε πως είχε ένα χρέος. Πήγε σπίτι και με κατεβαμένο κεφάλι ζητούσε συγχώρεση από τη μητέρα καταλάβαινε πως είχε φταίξει. Η μητέρα έσυρε φωνή, σαν όταν μαθαίνεις μεγάλο κακό, λες και προαιδανόταν πως είχε κονέψει κι όλες έξω από την πόρτα μας. Σαμάρωσε γρήγορα τα ζώα, πήρε κι ό,τι άλλο χρειαζόταν, έκανε το σταυρό της κι έφυγε γρήγορα, μήπως προλάβει την καταστροφή.

Ο παππούς έφτασε στη Ντοβρά το μεσημέρι. Ήθελε να ξεκινήσει αμέσως μα δεν έβλεπε πονθενά τη μητέρα, απορούσε γιατί άργησε. Βιάζονταν να φτάσει στο χωριό, γιατί ο καιρός είχε χαλάσει, μια βροχή, μια αέρας, ταλαιπωρία για τους ταξιδιώτες. Ώστερα ήταν Παρασκευή, της πρώτης δομάδας της Μεγάλης Σαρακοστής, έπρεπε να διαβάσει την Ακολουθία των Χαιρετισμών στην παλιά εκκλησία τ' αη - Νικόλα, έτσι ήταν η παράδοση.

Περίμενε στον Γούλα Κουμπάρου περισσότερο από δυο ώρες, πονθενά να φανεί η μητέρα. Κατάλαβε πως κάτι είχε γίνει, άφησε τα ψώνια στο μαγαζί, πήρε την ομπρέλλα και ξεκίνησε. Η λάσπη έκανε πιο κορραστικό το δάδιμά του, ήταν δα και γέρος, είχε περάσει τα ογδόντα. Ώστερα από ώρα έφτασε στον αη - Νικόλα στα Λιθαδάκια, παλιά εκκλησία του μεσιού μαχαλά, που πριν από αιώνες ήταν στημένος εκεί, γύρω της, όπου οι κάτοικοι αναγκάστηκαν να φύγουν από τις επιδρομές των Τούρκων κι έκαναν χωριό στη σημερινή τοποθεσία της Βίτσας. Κάθισε στα πεζούλια και ξεκουράστηκε. Κατά τύχη βρήκε δίπλα του ένα ραβδί από κρανιά, αφημένο φαίνεται από κάποιον βοσκό, ήταν γερό, είχε και λαδή όπως τα μπαστούνια, σηκώθηκε όρθιος, είδε πως μπορούσε να στηριχθεί σ' αυτό, έτσι ξανάρχισε την οδοιπορία του, ξεχνώντας την ομπρέλλα στο κατόφλι της εκκλησίας. Κατέβηκε το Λυκότρυπο, δύσβατος κι απότομος κατήφορος, για να τον ανέβουν λαχάνιαζαν ακόμα κι ο νέος άνθρωπος, έφτασε το πηγάδι της Κουταρίνας και κάθισε πάλι να πάρει μιαν ανάσα. Τότε θυμήθηκε την ομπρέλλα. Πεταχτηκε ανήσυχος, η ομπρέλλα δεν έπρεπε να χαθεί, κόστιζε τόσα λεφτά και του παππού το χέρι ήταν σφιχτό, δεν θυσίαζε τίποτα χωρίς λόγο, ακόμα κι αν ήταν να κοιποάθει ο ίδιος. Δε σκέφτηκε την κούραση, τα γηραιά, τον καιρό, την ώρα που τον βιάζε, έπρεπε να γυρίσει να συμμαζέψει την ομπρέλλα. Ανέβηκε πάλι, αγκομαχώντας, το Λυκότρυπο, έφτασε στον αη - Νικόλα, η ομπρέλλα τον περίμενε, την άρπαξε στα χέρια, συμμαζέψε τα ράσα του και βίασε το δήμα, ένοιωθε τώρα ρίγη στο κορμί του, είχε ιδρώσει πολύ στον ανήφορο κι ο αέρας φύσαγε τσουχτερός. Όταν έφτασε πάλι στο πηγάδι, τα πόδια του δύσκολα τον κρατούσαν, έτοιμος ήταν να πέσει στο πρώτο εμπόδιο.

Η μοίρα στο μεταξύ μάζευε το σχοινί της και σκηνοθετούσε την εξέλιξη των πραγμάτων. Ο παππούς και η μητέρα, που είχε φτάσει τρέχοντας με τα ζώα, συναντήθηκαν. Αν δεν έρχονταν η μητέρα ο παππούς θα σερνόταν όπως όπως ως το χωριό και δεν θα είχε πια άλλες δυνάμεις ν' ανοίξει την εκκλησία για τους χαιρετισμούς, όσο κι αν η συνειδησή του θα τον παρακινούσε. Όμως τα ζώα προσφέρονταν τη στιγμή εκείνη σα λύση σωτηρίας, κανένας δε σκέφτηκε τις συνέπειες, καθάλλησε, λοιπόν, ο Γέροντας και πήρε την ανηφόρα για το χωριό. Κατάκοπος καθώς ήταν δεν είχε τη δύναμη ούτε τα ράσα να συμμαζέψει, να προφυλαχτεί από το ξεροδόρι που είχε δυναμώσει, έδερνε το καταιδρωμένο σώμα του κι έμπαινε από τους ανοιγμένους διάπλατα πόρους, στα σωθικά του και τα έξω. Όταν έφτασε σπίτι είχε αρπάξει κι όλες την «πουντά», δυνατά ρίγη έκαναν το σώμα του να τρέμει, ίσως να υπήρχαν ακόμα περιθώρια σωτηρίας, αν τον έριχναν βεντούζες, τούπαιναν αίμα, τον πότιζαν ξεστά και τον άφηναν να ξεκουραστεί. Όμως ήταν η πρώτη Παρασκευή των Χαιρετισμών κι ο παππούς, τόνιωνε Χρέος, δε μπορούσε να λείψει

από την Ακολουθία. Ούτε ο Θεός, ούτε οι άνθρωποι θα τον συγχωρούσαν, αυτή ήταν η πίστη του.

Σηκώθηκε, λοιπόν, παραπατώντας από τον πυρετό, που πολλαπλασίαζε την κούραση και τους πόνους του κορμιού, τυλίχτηκε όπως - όπως με το σάλι για να προφυλάξει το λαμίο, έτσι έκανε πάντα, μόνο που τώρα όλα ήταν άχρηστα, αφού το κακό είχε τρυπώσει παντού, έσπασε φωλιά στα πλεμόνια κι άρχισε να ροκανίζει τη ζωή με την απλυσία των αγρίων μυρμηγκιών της ζούγκλας. Η γιαγιά κι η μητέρα τον παρακαλούσαν να μείνει, ξεφώνιζαν στην απελπισία τους, αυτός δεν άκουγε τίποτα, το πρόσωπό του ήταν τυλιγμένο με το σάλι, το καλυμμάκι είχε πέσει βαθύτερα, μόνο δυο φλογισμένα μάτια από τον πυρετό, έδειχναν την απόφασή του και την απελπισία μαζί. Άρπαξε και μένα από το χέρι, θγήκαμε στον παγωμένο αγέρα, κι ανηφορίσαμε για τον αη - Νικόλα.

Την εκκλησία είχε ετοιμάσει η Βγενίτσα, κάτι σαν καλόγρια ήταν, που τον βοηθούσε στις ακολουθίες για δευτερεύουσες ανάγκες. Είχε μάλιστα την πρόνοια να μαζέψει από τις φωτιές των σπιτιών αναμμένα κάρθουνα και να γεμίσει ένα παλιό μαγκάλι. Η ζεστασιά του ιερού έδωσε μια πρόσκαιρη ανακούφιση στον παππού, που είχε πέσει αποκαμωμένος σε μια κασέλα, του ήταν αδύνατο να κρατηθεί στα πόδια του.

Η Ακολουθία στάθηκε μαρτυρική δοκιμασία. Ο παππούς σήκωνε το σώμα για ν' αποκτήσει την αίσθηση της δύναμης, γρήγορα όμως κουλουριαζόταν από τον άγριο βήχα, όσο πήγαινε δυνάμωνε. Τα «Χαίρε» ήταν δύσκολο να φτάσουν ευδιάκριτα στο εκκλησίασμα, πνίγονταν στις φλογισμένες κοιλότητες του λαιμού, κι έβγαιναν στον αέρα, άπνοα, μουντά, χωρίς ανταπόκριση. Ο καπνός από τα κεριά και το θυμίαμα επιδείνωνε την κατάσταση, εμπόδιζε την αναπνοή, αυτός έφερνε το χέρι συχνά στο λαιμό, όπως οι άνθρωποι που πνίγονται από ασφυξία. Η αγωνία του είχε γίνει και δική μου αγωνία και μετρούσα την ώρα λεπτό στο λεπτό, τότε να πάρει τέλος το μαρτύριο.

Η μητέρα, προνοητική όπως πάντα, είχε έρθει στην εκκλησία, φέρνοντας μαζί της πρόσθετα ρούχα για τον παππού, να μην κρυώσει καθώς θάβγαινε ζεστός από μέσα. Δε μπορούσε να φανταστεί πως όλα ήταν πια μάταια, αφού η αρρώστια με την εισβολή της είχε σαρώσει κι όλες τις δυνάμεις αντίστασης του οργανισμού του και τον εξουθενώσει. Παρακάλεσε και μια άλλη γυναίκα να τη βοηθήσει κι έτσι, οι δυο τους, έσυραν τον παππού ως το σπίτι. Πρωί - πρωί έμένα μ' έστειλαν στο Μονοδένδρι, να φρονάξω το γιατρό, τον κυρ Αντώνη το Ράφτη, «Βλάχο» τον παρονόμαζαν οι χωρικοί γιατί κατάγονταν από τη Λαίστα τον είχαμε γιατρό μια ζωή με «κοντότα», όπως συνήθιζαν τότε, κι ήξερε καλά όλες τις αρρώστειες μας. Κατέβηκε γρήγορα, ξέσασε τον παππού με προσοχή, «δυσλή περιπνευμονία», άκουσα πως είπε της μάνας όταν τελείωσε, έλα να σκοτώσεις το θεριό με τα μέσα εκείνης της εποχής. Ο γιατρός του πήρε αίμα με κορτές βεντούζες και διάταξε πατάδες μπρος πίσω, μήπως διώξει το κακό. Βγή τον κοιτάζα στα μάτια, να μάθω απ' εκεί την αλήθεια, πάντα τον κοιτάζα όταν ήμουν άρρωστος και καταλάβαινα. Τα μάτια του ήταν σκοτεινά, η συννεφία είχε πέσει σ' όλο το πρόσωπό, δεν είχε ελπίδα ο παππούς.

Κάπου πέντε μέρες κράτησε η πάλη με την αρρώστια. Ήταν οι τελευταίες μέρες που μ' έκαναν να καταλάβω πόσο σωστά στάθηκε στη ζωή ο παππούς, ιερομένος και δάσκαλος, οικογενειάρχης και χωριανός. Κατάληξη προξενούσε το σθένος που έκρυβε μέσα του. Ενώ με τα πρώτα χτυπήματα της αρρώστιας είχε γίνει ερεβώ, την άλλη μέρα στάθηκε δοθός και δεν ήθελε να ξεπλώσει στο κρεβάτι. Σταυροπόδι, δίπλα στη φωτιά έλεγε ψαλμούς, όσους θυμόταν το ζαλισμένο από τον πυρετό μυαλό του, σιγομουρμούριζε τροπάρια κι ας πνιγόταν από τον βήχα, που έβγαινε από τα πλεμόνια του κι έναν ήχο που έλεγε πως ξεκινούσε από πρόγεια σπείρες, γεμάτες βαλόνες και σαπύλα. Συχνά πεταζόταν όρθιος, άνοιγε το διδύλο με τις ακολουθίες που ήταν ακουμπισμένο στο περβάζι του μπουχαριού, διάβαζε τροπάρια, δεν άκουγες καλά καλά τη φωνή του, δύσκολα έβγαινε, κι ύστερα έπερτε αποκαμωμένος στο στρώμα, για να σηκωθεί πάλι μόλις συνερχόταν, έτσι μόνο για να στέκεται όρθιος, τον έπνιγε το κακό που είχε πλημμυρίσει το στήθος του, ορθός θα πάλευε με το χάρο, όπως είχε συνήθειε σ' όλη του τη ζωή. Η μητέρα ήταν πάντα εκεί κοντά του, είχε την έγνοια μην πέσει και χτυπήσει, καθώς πεταζόταν επάνω στα χέρια της το βράδυ της πέμπτης μέρας ξεπύλησε, προπαθώντας να ψελλίσει λέξεις από έναν ψαλμό του Δαβίδ.

150 ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Το Δ.Σ. της Ένωσης Ζαγορισίων Αθηνών για να τιμήσει όσους εργάστηκαν και συνέβαλαν στη δραστηριότητα της Ένωσης κατά τα 50 χρόνια του βίου της πραγματοποιήσε εορταστική εκδήλωση στον κινηματογράφο «ΠΑΛΛΑΣ» Αθηνών με μεγάλη επιτυχία και προσέλευση συμπατριωτών.

Το πλούσιο πρόγραμμα άνοιξε ο πρόεδρος κ. Κλεόβουλος Βλαδίκας με ομιλία του.

Αναφέρθηκε στην ιστορία του Ζαγορίου τους τελευταίους τρεις αιώνες και εξήρε το έργο των προέδρων της Ένωσης και του Διοικ. Συμβουλίου των από το 1936.

Τελειώνοντας αναφέρθηκε στα θέματα που απασχολούν την ιδιαίτερη πατρίδα μας. Και περισσότερο τα χωριά μας.

Την ομιλία συνόδευσε προβολή 100 SLIDES.

Το πρόγραμμα συνεχίστηκε με το κουαρτέτο του κ. Βύρωνα Καψάλη, καθηγητού του Ωδείου Αθηνών, με απαγγελία ποιημάτων κ.ά. και έκλεισε με το χορευτικό συγκρότημα από Ζαγοριστιπούλες που με τις παραδοσια-

Η μητέρα με είχε βάψει νωρίς να κοιμηθώ, μαζί με τα μικρότερα αδέρφια, δεν ήξεραν, ούτε καταλάβαιναν πολλά πράγματα, δεν τ' άφηναν να πλησιάσουν στο δωμάτιο του παππού. Με ξύπνησαν οι αυστηροί στο θόρυβο που ακούγονταν στην κρεββάτα, άνθρωποι έμπαιναν κι έβγαζαν περπατώντας στις μύτες των ποδιών, κάτι είχε γίνει, όμως έλεγα πως δεν είχε σχέση με τον παππού, αν είχε πεθάνει θ' ακούγονταν φωνές, όπως γίνονταν στα χωριά, είχα ακούσει τέτοιους θρήνους σε γειτονικά σπίτια, όταν έχαναν ανθρώπους τους. Όμως η γιαγιά, η Βασιλική η πρεσβυτέρα, είχε δώσει αυστηρή διαταγή να μην ακουστεί κλάμα ή μοιρολόι. «Δεν θέλει κλάματα ο Γέροντας», είπε, «δρισκεται στα πόδια του Θεού, αυτός στην αλήθεια κι εμείς στο ψέμμα, να μην ακουστεί τίποτα και τρομάζουν τα παιδιά». Τώρα, στις στιγμές της μεγάλης οδύνης, φαινόταν η δύναμή της. Αυτή η ήρεμη, λιγώλογη, ασήμαντη γυναίκα, ύψωσε το ανάστημά της, έδειξε το βάθος της καρδιάς της και τη φρονιμάδα του νου της.

Τα μικρά αδέρφια κοιμόνταν ήσυχα, κάτω από τον ίσιο του Θεού. Εγώ γυρόφερα στο κρεβάτι, αφουγκραζόμουν τους θορύβους, κάτι πλάκωνε το στήθος μου, ήμουν έτοιμος να πεταχτώ έξω, παρά τις αυστηρές διαταγές της μητέρας. Αυτή, από διαίσθηση καταλάβαινε πως κάτι δεν πήγαινε καλά με μένα, η αγάπη που μ' ένωνε με τον παππού μ' έναν αόρατο δεσμό είχε θρυμματιστεί και χρέος της ήταν τώρα ν' απάλυνε τον πόνο και να μετριάσει την ευαισθησία που από μικρός έδειχνα. Άνοιξε σιγά την πόρτα και μπήκε. Το πρόσωπό της, καθώς φωτιζόταν αμυδρά από την καντήλα που έκαιγε στο εικονοστάσι, έδειχνε άλλον άνθρωπο είχε μίαν ιλαρότητα ανάμικτη με έκσταση μπρος στο μυστήριο της ζωής, που τη φοβερή όψη του της είχε αποκαλύψει πριν λίγο ο θάνατος. Είδε τα μάτια μου, είχαν γίνει πελώρια, ήταν σίγουρη πως ήξερα πια, έτρεξε και μ' έσφιξε στην αγκαλιά της: «ο παππούς έφυγε» είπε, έτσι απλά, στα λίγα λόγια κρυβόταν όλα, κι ο θάνατος διώχνονταν μακριά, «δε θα ξανάρθει πια» πρόσθεσε. Έβαλε στο χέρι μου το ρολόι του παππού, «εσύ είσαι τώρα ο άντρας του σπιτιού», ψιθύρισε φεύγοντας «μη σηκωθείς πριν ξημερώσει».

Όταν έκλεισε η πόρτα μ' έπνιξε το δάκρυ, τα μάτια έγιναν πηγές αστεϊρευτες. Το πρωί με δούλε με πρησμένο πρόσωπο, η φωτιά στο τζάκι έκαιγε ακόμα κι εγώ έτρεμα ολόκληρος, μ' είχε πιάσει πυρετός από τον

Η διάσωση των τοιχογραφιών

Οι πρόγονοί μας χτίζοντας τα σπίτια τους, μεγάλα ή μικρότερα, με το χαρακτηριστικό εξωτερικό δεν άφηναν και το εσωτερικό τους χωρίς να του δώσουν κάποια χάρη, που θα έκανε την παραμονή, σ' αυτά ευχάριστη και ελκυστική. Γι' αυτό πέρα από τα αρχιτεκτονικά στοιχεία των ματόρων, είτε στην πέτρινη δομή είτε στις ξύλινες κατασκευές, φρόντιζαν να στολίζουν και τους κοινούς σοβάδες των τοίχων. Το έργο αυτό το ανάθεταν στους λαϊκούς ζωγράφους, που εκτός από την αγιογράφιση των εκκλησιών έκαναν κι αυτή τη δουλειά. Πολλά σπίτια στολίστηκαν με ωραιότερες διακοσμήσεις, ιδιαίτερα σε χώρους που γίνονταν άμεσα αντιληπτοί από τους επισκέπτες, όπως είναι τα χαγιάτια, οι κρεβάτες κι οι ον-

κές στολές τους και τα τοπικά μας όργανα χορέων παραδοσιακών Ζαγοριστών χορούς καταχρηκροτήθηκαν.

Ευχαίρουμε τη Διοίκηση της Ένωσης που μας χάρισε μία τόσο όμορφη εκδήλωση και ευχόμαστε να συνεχίσει την πλούσια δραστηριότητα της 50 χρονής Ένωσής μας.

Ένας Ζαγορίσιος

τάδες. Και βλέπει κανείς μια μεγάλη ποικιλία από τοιχογραφίες, που αρχίζουν από τα πιο απλά σχέδια (τετράγωνα, ρόμβοι, μοναχά φύλλα ή άνθη) μέχρι τα πιο σύνθετα (γλάστρες με λουλούδια, τοπία με δέντρα, ολόκληρες πόλεις ή σκηνές ζωής). Ο λαογράφος Κίτσος Μακρής στο βιβλίο του «Χιονιαδίτες Ζωγράφοι». μας έδωσε ένα χαρακτηριστικό δείγμα των τοιχογραφιών αυτών, που πολλές είναι πραγματικοί καλλιτεχνικοί θησαυροί. Όμως ο χρόνος άφησε περνώντας πάνω τους τα αποτελέσματα της καταστροφικής επίδρασής του. Πολλές τοιχογραφίες δεν υπάρχουν πια, γιατί πέσανε τα σπίτια που τις στέγαζαν, κι όσες απόμειναν κινδυνεύουν μέρα τη μέρα να ακολουθήσουν την ίδια τύχη είτε γιατί οι σοβάδες που τις κρατούν έχουν ξεκολλήσει από τους τοίχους είτε γιατί ολόκληροι οι τοίχοι είναι ετοιμόρροποι. Έτσι προκύπτει οξύτατη η ανάγκη συντήρησής τους.

Την ανάγκη αυτή ακριβώς διαπίστωσε και η αρμόδια κρατική υπηρεσία (6η Εφορεία Νεοτέρων Μνημείων), που εδρεύει εδώ στα Γιάννινα. Γι' αυτό συμπεριέλαβε στο έργο της και αυτή τη φροντίδα. Ήδη έχει κάνει μια πρώτη καταγραφή των

κλονισμό που έπαθα. Μ' έδιωξαν από το σπίτι τη μέρα της κηδείας, χωρίζονταν φροντίδες που δεν μπορούσαν να μου εξασφαλίσουν, όλοι έβγαζαν το νου τους στον Γέροντα που αποχωριζόταν το σπίτι του.

Γύρισα ύστερα από λίγες μέρες κι αμέσως ένοιωσα πως το σπίτι είχε αδειάσει. Μάταια πάσχιζαν να με παρηγορήσουν πως τώρα θα πεθάνουν στη θέση του παππού, πως θάπαιρνα τα πράγματά του και τα βιβλία του. Ακόμα και τη σακκούλα του μούδωσαν, γεμάτη δραχμές και λίγη της εποχής, όλα ήταν δικά μου, κι άλλα θα μούδιναν από τη συταξή που τώρα θάπαιρνε η γιαγιά: τίποτα δε στεκόταν ικανό να εκπαύσει τον παππού από το νου και την καρδιά μου. Θα περνούσε πολλές νύχτες για να ξεθωριάσει η μνήμη, έπρεπε πρώτα πολλά να ξεχαστούν: όλα εκείνα που κάνουν ένα μικρό παιδί ευτυχισμένο: ο παππούς, ο πατέρας, ο δάσκαλος, ο παππάς, ο άνθρωπος. Σοβαρός, με γνώσεις που έβριζαν, αλήθεια, δικαίος όμως πάντα στις συναλλαγές του, άδολος κι άκακός.

Ο θάνατος στάθηκε αντάξιος της ζωής του. Έζησε και πέθανε ήρεμος, γιατί ήταν δυνατός και περήφανος, παρόλο που αναγκάστηκε αρκετές φορές, την εποχή της σκλαβιάς, να σκύψει το κεφάλι σε ισχυρούς χωρίς όμως τη στάση του να γίνει αφορμή να χαθεί ο σεβασμός προς το σχήμα του κληρικού και το λειτουργήμα του δασκάλου.

Ο χαμός του φάνταζε σαν ειρωνεία της μοίρας. Γιατί ήρθε και τον δούλε όταν οι αγώνες που είχαν αρχίσει από χρόνια δικαιώθηκαν. Το κράτος είχε επιτέλους αναγνωρίσει ένα μέρος των κόπων του και τον έδωσε τα μέσα να ζήσει στα γηρατιά του με μεγαλύτερη άνεση. Ήταν ευχαριστισμένος, γι' αυτό διάζονταν να γυρίσει σπίτι, να κάνει και τους δικούς του κοινωνούς της χαράς. Δε λογάρισε τον κόπο, ούτε τον κίνδυνο και τις συνέπειες της κακοκαιρίας και της κούρασης. Αυτός περνούσε πάνω απ' όλα κι ήταν στο βάθος ικανοποιημένος γιατί έκανε το καθήκον του. Έτσι τώρα, όταν ο νους μου γυρίζει στα περασμένα, αμυδρά μου φαίνεται ο παππούς πέθανε πικραμένος. Έτσι κι όλες νάφυγε ευχαριστισμένος για όλα, όσα του είχε χαρίσει η ζωή. Και η σύνταξη που τούδωκαν ήταν γι' αυτόν δώρο Θεού, άχρετα αν έγινε αιτία να πονέσει και να χαθεί. Γι' αυτό πήγε όρθιος να τον συναντήσει.

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

σπιτιών, που έχουν τοιχογραφίες, τις οποίες και φωτογράφησε. Μάλιστα προχώρησε και στο έργο της αντήρησης αρχίζοντας από το «Βαρκωτικό» στο Καπέσοβο.

Αλλά δυστυχώς από την αρχή κάποιες παρουσιάστηκαν σοβαρά εμπόδια που, αν δεν αρθούν, η όλη προσπάθεια θα ματαιωθεί. Η σύμβαση που μόνον συντηρητή, που διέθετε η υπηρεσία, έληξε κι είναι άγνωστο αν θα ανανεωθεί ή αν ο συντηρητής δεν θα πασχαληθεί κάπου αλλού. Γι' αυτό είναι απαραίτητο όχι μόνο να αναμνησθεί η σύμβαση, αλλά για να γίνει αυτή δουλειά — που είναι και πολύ πιο νοβόρα — πρέπει να οργανωθεί ένα συνεργείο από τρεις τουλάχιστον συντηρητές κι άλλο ένα από 3—4 καλούς χτίστες μ' έναν μαραγκό. Το τελευταίο είναι εξ ίσου αναγκαίο, γιατί οι επισκευάζει θα στερεώνει τους τοίχους που έχουν τις τοιχογραφίες.

Για όλα αυτά κάνουμε θερμή παράκληση στην ηγεσία του Υπουργείου Πολιτισμού και σε κάθε αρμόδιο να εξαντλήσουν το ενδιαφέρον τους για τη σωτηρία της μεγάλης αυτής προγονικής κληρονομιάς.

ΒΥΡΩΝ ΒΑΡΖΩΚΑΣ

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΛΠΕΩΝ Κ. Δ. ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Τυμφαίας Πίνδου Αστράκας, Χαρ. Βίκου, Λάκ. Αώου

Απαντών και συζητών πρώτα με κείνους που δε θέλουν με δρόμο να αξιοποιηθούν οι Άλπεις Παπίγκου. α. Προς τον καθηγητή Βοκοτόπουλο. Για να απαντήσω ένας επιστήμων σένα θέματα πρόβλημα, υπάρχει μια χωρίς λάθος μέθοδος που πρωταρχικά χρησιμοποιεί την ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ.

Σας χωρίς να το περπατήσετε χωρίς να το διασχίσετε όλες τις εποχές του χρόνου χωρίς στοιχειωδώς να το ΖΗΣΕΤΕ αποφαίνεστε. Αυτοί που προτείνουν την αξιοποίηση με το δρόμο Μικρό Πάπιγκο, Λίμνη Τσεπέλοβο και νοβόρα — πρέπει να οργανωθεί ένα συνεργείο από τρεις τουλάχιστον συντηρητές κι άλλο ένα από 3—4 καλούς χτίστες μ' έναν μαραγκό. Το τελευταίο είναι εξ ίσου αναγκαίο, γιατί οι επισκευάζει θα στερεώνει τους τοίχους που έχουν τις τοιχογραφίες.

Πως σας επιστήμων, χωρίς στοιχεία, προβάλετε την καταστροφή και δεν είδατε μπροστά στα μάτια σας την ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ που συντελείται στον πυρήνα που βόλκεται 2.000 γίδες καθημερινά στο χρόνο; Πώς δε μωριστήκατε δε πληροφορηθήκατε ότι άλλα τόσα βόσκουν καθημερινά στη ζώνη προστασίας. Έχετε τη γνώμη ότι τα 4.000 γίδες είναι προστάτες της πανίδας και χλωρίδας και μάλιστα αδιαφοροί και σεις και οι θαυμαστές σας. Τι ενέργειες έκαναν όλοι αυτοί οι οικολογούντες και περιβαλλοντολόγοι της καλής ώρας να βρεθούν τα χρήματα να αποζημιωθούν οι γιδωτοφύλοι να βρουν δουλειά να αλλάξουν επάγγελμα; Ημείς με παραστικά ως επί το πλείστον επαγγέλματα, αναγκάζουμε στο ταμείο, ζητούμε συνεχώς αύξηση εκατομμυρίων εφάπαξ και δε βλέπουμε το γέρο σαρκασκότανο που αβραίνει τετράωρο στο χαλαστό, άλλοτε τον θάβει το χαλάζι, άλλοτε τον κερμαίζουν τον νεκρώνει το ανεμοσύρι κι άλλοτε τον φέρνει σα δαμάσκηνο το λουλούρι. Ουδείς νέος κτηνοτρόφος θέλει ν' αντικαταστήσει τους πατεράδες τους παπούδες των αν δεν γίνει ο δρόμος να κοπούν οι ανηφοριές προς το ΝΑΠΕΡΟΦΙΑ ΜΗΔΕΝ.

2. Συζητούμε και απαντούμε στους επτά οκτώ που υπογράφουν την επιστολή. Για την καταστροφή του Εθνικού Δρυμού διαβάστε τὰ προς Βοκοτόπουλο, Ελπίζω να προσγειωθείτε ομαλά. Για τον μεσοποτικό και Ορει-

βατικό έχετε μεσάνυχτα. Ποιός πεζογράφος ορειβάτης μπορεί ν' ανέβει το τραπέζι να το διασχίσει και να κατέβη σένα από τα είκοσι χωριά; Χρειάζεται δέκα με είκοσι ώρες. Αν ανέβεις και μια από τις 10 κορυφές που στεφανώνουν το τεράστιο τραπέζοις οροπέδιο δεν το φθάνουν 15 ώρες. Πεζοπορία φυσιολατρεία, ορειβασία το λέτε αυτό; Αυτή η τρέλλα μπορεί να επιχειρηθεί λίγες μέρες του καλοκαιριού τις άλλες 350 μέρες της χρονιάς, πούχουμε συνεφίε, αντάρτες χιόνια χαλάζια, ανεμοσύρια ποιάς από σας ξεμυτάει στο βουνό. Από τέλος Φθινοπώρου, ως τα τέλη Άνοιξης το βουνό το βλέπετε από μακριά.

Έρχεσθαι με την ασφάλτο στο Μικρό Πάπιγκο ανεβαίνετε καμιά κοντινή κορυφή και γυρίζετε φουσκωμένοι. Κάναμε την Άστρακα. Κάναμε τη Γκαμήλα. Πήγαμε στη Δρακόλιμνη. Αυτές είναι οι «ΑΛΠΕΙΣ Κ.Δ. ΖΑΓΟΡΙΟΥ»; Αν δεν γίνει ο δρόμος ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΣ, ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ τουρισμός ΜΗΔΕΝ. Μηδενίζεται την κτηνοτροφία, μηδενίζεται τον τουρισμό πως θα ζήσουν οι 150 οικογένειες των κτηνοτρόφων πως θα βρουν δουλειά οι νέοι Σαρακατσάνοι πως θ' αυξηθούν το εισόδημά τους οι κάτοικοι των είκοσι γύρω χωριών να κρατηθούν να αξιοποιηθούν να κάμουν χρυσόν, για τη πατρίδα μας, τον ήλιο το χώμα το χόρτο το νερό. Θα μεζέψετε και τα απομινάρια στον υδροκέφαλο της πόλης και θα τους ξεζουμίσετε με τα μεροκάματα πείνας;

Πλήρες οδικό σύστημα όπως σ' όλα τα βουνά της Ευρώπης. Προστασία του περιβάλλοντος σύμφωνα με την αρχή. Δύνασαι να επεμβαίνεις να χρησιμοποίησεις και μοντέρνα υλικά ΑΡΚΕΙ Η ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΤΑ ΥΛΙΚΑ ΝΑ ΘΑΒΟΝΤΑΙ ΝΑ ΜΗΔΕΝΙΖΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.

Ο δρόμος θα συντελέσει στην προστασία και μελέτη του βουνού. Άνετα ο ερευνητής θα μελετήσει τη χλωρίδα τη πανίδα τη δομή αυτού του μοναδικού παγετονοκαρστικού συγκροτήματος, άνετα θα δημιουργήσει αλπικούς κήπους θα προστατεύσει το βουνό από τα κουτσοπήλακα και θα βελτιώσει τη χορτοβλάστηση.

Θα γίνουν μυριάδες οι λάτρες του και άπειροι οι προστάτες του. Καμιά μελέτη μέχρι σήμερα για το βουνό δεν είναι αξιόλογη πλήρης. Έχουν μόνον καλοκαιρινές μισοπαρηρησές. Πως θα μελετήσεις τη χλωρίδα αν δε μελετήσεις τα πρώτα άνθη τα πρώτα άνθη μετά το χιόνι και τις παγωνιές; Ο Γκαλάνθους Νιβάλης βελόνιαζε το χιόνι και ξεμυτάει να χαρή τον ήλιο και τη ζωή το ίδιο και το Κολχικουμ Ντοσσελερί ο δρόμος Κανσελίου του Τουσελερίο Φαρφάρα η Αουμπερτα Ντελτοΐδες, ο Ναρκισσός Ποέτικον η Βιόλα Οντοράτα — Κανία Τρίκολερ η Λονναρία Άννουα ο Υά-

κυνθος Οριενταλς η Πριμονία Άλμπα Έπειτα αποσύρονται στους βολβούς στους κονδύλους στα ριζώματα και είναι αδράτα. Πως θα μελετήσεις την πανίδα αν όλη τη χρονιά δεν οργώνεις τους Μεγαλάκκους τους Βαθυλάκκους τους Κακόλακκους τα Ζωνάρια τα ανοιχτά και κλειστά βάρθρα και δεν κρεμίσαι στα γκρεμά που σου πιάνεται η ανάσα και κρυώνουν τα σωθικά σου; Όλα αυτά θέλουν δρόμο. Πως θα προστατευθούν στο Βίκο τα φυτά που δίνουν τροφή όπως η Κελτία Αουστράλις με τα μελίκκοκα

η Φίκους Καρίκα με τα σύκα η Εσκούλους Ηποκάστανομ με τα αγριοκάστανα η Γουγκλιανέ Ρέγκια με τα καρύδια η Κορυλλός Αβέλλανα με τα λεφτόκακα η Κορυός Μασ με τα κράνα η Γκέρβους κυκίφερα και η Γκέρβους Ρομπον με τα βελάνια η Βίζις βινίφερα με τα σταφύλια τα πέργουλα. Πως θα γίνουν ποτήστρες για να πίνουν νερό. Να θέματα ευγενικά ν' ασχοληθείτε πολύξεροι. Το βουνό σας είναι άγνωστο. Το κακοποιήτε το βλέπετε.

ΚΛΕΑΡΧΟΣ ΣΤΑΡΑΣ

Πρωτοχρονιάτικα Έθιμα

ΣΤΟ ΚΟΥΚΟΥΛΙ

ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

— Μέσα σε φιλική ατμόσφαιρα πραγματοποιήθηκε με πρωτοβουλία του Διοικητικού Συμβουλίου της Αδελφότητας Κουκουλιωτών ο «ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΠΛΑΚΙΔΑΣ» η κοπή της πρωτοχρονιάτικης πίτας (βασιλόπιτα) στο Κουκούλι στις 8 Φεβρουαρίου 1987, ημέρα Κυριακή.

— Πριν αρκετές μέρες από την παραπάνω ημερομηνία τούτο έγινε γνωστό σε όλα τα μέλη της Αδελφότητας. Με προθυμία τα μέλη έδειξαν συμπαράσταση στην πρόσκληση του Δ.Σ.

— Η παραμονή της ημερομηνίας που πραγματοποιήθηκε για την κοπή της βασιλόπιτας ήταν ημέρα ανοιξιάτικη. Τα καιρικά φαινόμενα έδειχναν πως παρόμοια θα ήταν και η επόμενη μέρα. Δυστυχώς μερικές φορές τα φαινόμενα απατούν. Παρά την κακοκαιρία που παρουσίασε η μέρα αυτή δε σημειώθηκε αποτυχία ούτε ανάκληση αποφάσεων. Παραβρέθηκαν αρκετά άτομα. Ιδιαίτερα ικανοποίησε όλους η παρουσία του κ. Αποστόλου Ζαχάρη οδοντίατρου (φίλου του Κουκουλιού) που παραβρέθηκε οικογενειακώς και τιμήσε τη συγκέντρωση, τον ευχαριστούμε.

Μετά τη θεία λειτουργία και ενώ χιόνιζε αδιάκοπα συγκεντρώθηκε στο Κοινοτικό Κατάστημα πριν την κοπή της βασιλόπιτας. Οι παρευρισκόμενοι έβαλαν τα πρωτοχρονιάτικα κάλαντα: «Αρχιμηνιά κι αρχιχρονιά...».

Στη συνέχεια ο πρόεδρος του Δ.Σ. της Αδελφότητας Νίκος Κοντοδόμος προέβη στην κοπή της βασιλόπιτας τυχερός που κέρδισε το νόμισμα ήταν ο Ανδρέας Ντετόικας στον οποίο δόθηκαν αναμνηστικά δώρα.

Η ώραία αυτή συγκέντρωση περατώθηκε με την προσφορά αναψυκτικών κατά την ώρα των προποσέων ανταλλάχθηκαν ευχές μεταξύ των παρευρισκομένων. Φεύγοντας ευχθήκαμε και πάλι «ΚΑΛΗ ΧΡΟΝΙΑ» και του χρόνου να γιορτάσουμε ξανά όλοι μαζί την καθιερωμένη κοπή της βασιλόπιτας.

Κουκούλι 8 Φεβρουαρίου 1987

Α.Κ.Λ.

Σε μια πολύ εγκάρδια πατριωτική ατμόσφαιρα, γεμάτη αδελφική αγάπη και κατανόηση, και οι Κουκουλιώτες της Αθήνας, σαν παράρτημα της Αδελφότητας «Ευγένιος Πλακιδας» έκοψαν την Κυριακή 1 Φλεβάρη στην Αθήνα την Πρωτοχρονιάτικη πίτα τους και γιορτάσαν τα δέκα χρόνια από την ίδρυση της Αδελφότητας Κουκουλιωτών «Ευγένιος Πλακιδας».

Ύστερα από πρόσκληση του Αντιπροέδρου της Αδελφότητας κ. Αλίκης Τσόγκα και συνεννόησης και συμπαράστασης και των δύο άλλων μελών του Δ.Σ. της Αδελφότητας κ.κ. Αντρέα Νανόγλου και Παύλου Τσουμάνη, οι Κουκουλιώτες της Αθήνας συγκεντρώθηκαν στο σπίτι της κ. Τσόγκα (28 Οκτωβρίου 37 Βύρωνα), περισσότεροι από 25, για να γιορτάσουν το κόψιμο της πίτας του παραρτήματος της Αδελφότητας.

Στο γραίο αυτό πατριωτικό αντίκωμο η κ. Τσόγκα, ύστερα από έναν πατριωτικό και συγκινητικό Κουκουλιώτικο χαιρετισμό, στον οποίο αναφέρθηκε πολύ σύντομα στη ζωή της Αδελφότητας κατά τη δεκαετία, παρακάλεσε την κ. Ευγενούλα Ζαρουχλιάτη, εγγονή του αιμνηστού μεγάλου ευεργέτη του Κουκουλιού Ευγένιου Πλακίδα, να κόψει την πίτα. Η κ. Ζαρουχλιάτη ευχαρίστησε για την τιμή και προέβη στο κόψιμο της πίτας. Το σχετικό αναμνηστικό νόμισμα έλαχε στη φίλη της Αδελφότητας κ. Λιλή Ραΐς. Ύστερα από αναψυκτικά και προποσέες επεκλούθησε, πάντοτε σε πατριωτική έξαρση και κέφι, θαυμάσιο γλέντι με εκλεκτούς δίσκους μουσικής. Χορεύτηκαν παραδοσιακοί Ζαγορίσιοι χοροί.

Με τα θερμά συγχαρητήρια όλων προς τους οργανωτές και συντελεστές της τόσο θαυμάσιας αυτής πατριωτικής συγκέντρωσης, έληξε η αλησμόνητη αυτή μέρα με τις θερμότερες ευχές για μια ευτυχισμένη χρονιά και με την προσπάθεια και αγάπη όλων να ιδεί μεγαλύτερη προκοπή το όμορφο Κουκούλι μας.

ΚΟΥΚΟΥΛΙΩΤΗΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

ΤΟ ΡΙΖΑΡΙΟΝ ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑ ΔΙΑ ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ

Σε προηγούμενο δελτίο μας δημοσιεύθηκε η ομιλία εις την ΕΗΜ του συμβούλου της Ριζαρείου Σχολής κ. Κίτσου, δια την δραστηριότητα του Ριζαρείου Κληροδοτήματος και τις οικονομικές ενισχύσεις των πιστώσεων του 3000, όπως προβλέπει η σχετική απόφασις του Εφτείου Αθηνών.

Εκ τους δύο παρατιθέμενους πίνακες, βλέπουμε ότι το σύνολον σχεδόν των οικονομικών ενισχύσεων διατίθενται δια το Μονοδένδρι - Σουδενά και Τσεπέλοβο δια ευνοήτους λόγους των διαχειριστών του κληροδοτήματος, ως λέγει ο ομιλητής, και ασήμαντα χρηματικά ποσά δια μερικάς μόνον κοινότητας του Ζαγορίου. Όπως αναφέρει ο κ. Κίτσος, υπάρχει μία σημαντική αναπορογορητικότητα των εγκριθέντων κονδυλίων από πολλές κοινότητας, η οποία οφείλεται εις διαδικαστικούς λόγους, καθώς και σε αδυναμία και απροθυμία των τοπικών φορέων να προσκομίσουν στη Ριζαρεία τα απαιτούμενα από τας δίδην διατάξεις του Νόμου περί κληροδοτημάτων δικαιολογητικά στοιχεία. Δια την ως άνω άποψιν και τακτικήν της Ριζαρείου Σχολής, αντιτίθεται και διαμαρτύρεται η εκκλησιαστική Επιτροπή Κοινότητος Φλαμπουραρίου Ζαγορίου και επικαλείται το αβάσιμον, και όχι την απροθυμίαν των ανεπαρκών απαιτήσεων των ώστε να καθίσταται αδύνατος ή είσπραξις της πενιχράς δια τα σημερινά δεδομένα επιχορηγήσεως. Κατωτέρω δημοσιεύομεν την έγγραφον διαμαρτυρίαν του ως άνω εκκλ. Συμβουλίου.

Εν Φλαμπουραρίω τη 12 Δεκεμβρίου 1986

Προς
Το Διοικητικόν Συμβούλιον της Ριζαρείου Εκκλησιαστικής
Σχολής Λεωφόρος Βασιλ. Σοφίας 24
Αθήνα

Κύριε Πρόεδρε,

Αναφερόμενοι εις το υπ. αριθμ. 929)745)13-11-1986 Υμέτερον έγγραφον, γνωρίζομεν Υμίν τα κάτωθι.

Θα έπρεπε να γνωρίζετε ότι τα πρωτότυπα των τιμολογίων ως και οι πάσης φύσεως αποδείξεις, υποβάλλονται εις το τέλος του έτους μετά του απολογισμού προς έλεγχον εις την προϊσταμένην των Ιερών Ναών υπηρεσίαν και εν συνεχείαι φυλάσσονται εις το αρχείον δια τυχόν μελλοντικών έλεγχον. Υμείς πενιχράν και όλως περιστασιακήν οικονομικήν ενίσχυσιν προσφέρετε και ουδεμίαν αρμοδιότητα έχετε πλην, της εν καιρώ αποδόσεως λογαριασμού. Ως εκ τούτου δεν είναι επιτρεπτή η ικανοποίησις του παραδόξου αιτήματός σας. Σας επισυνάπτουμε πως ενεργούν αι καλοπίστως φερόμεναι υπηρεσίαι.

Θα έπρεπε να γνωρίζετε ότι οι τεχνίται των χωριών και των πόλεων ακόμη, δεν χρησιμοποιούν τιμολόγια και δεν έχουν ως εκ τούτου υποχρεώσεις προς τρίτους, ΙΚΑ, ΤΕΒΕ κτλ.

Δεν είναι εργολάβοι και εργάζονται με ημερομισθιον ή και ξεκοπήν, τα δε έργα της συντηρήσεως και των επισκευών γίνονται διαυτεπιστάσεις.

Εις την προκειμένην περίπτωσιν, η γενική ανακαίνισις της χαακτηρισθείσης ως διατηρητέον μνημειον Εκκλησίας του Αγίου Νικολάου της κοινότητός μας, άρχισε προ οκταετίας, εδαπανήθη μέχρι σήμεραν το ποσόν περίπου των έξι εκατομμυρίων δραχ. από εισφοράς και επιχορηγήσεις. Καμία υπηρεσία δεν μας υποτίμησε, ούτε μας υπέβουλε την σκόπιμον κακοποίησην σας με το ανεπαρκέστατον αίτημα της δημοπρασίας δι' ένα ασήμαντον ποσόν.

Το Εκκλησιαστικόν Συμβούλιον είναι πρόσωπον Δημοσίου δικαίου και έχει την διαχειριστικήν και εκτελεστικήν αρμοδιότητα της δικαιοδοσίας του, ως και το δικαίωμα του σεβάσμου της εντίμου διαχειρήσεώς του. Υμείς ουδέν έργον αναλάβατε να εκτελέσετε δια να έχετε τας παραλόγους απαιτήσεις σας, εκτός από την πενιχράν ενίσχυσιν δι' ενός ασήμαντου

χρηματικού ποσού, το οποίον κατόπιν αλλεπαλήλων οχλήσεων και παρακλήσεων ηυδόκησε η γενναιοδωρία σας να εγκρίνι μόνον. Όταν το επίσημον κράτος επιχορηγεί τας κοινότητας δι' έργα, παρέχει εις αυτάς το δικαίωμα της εκτελέσεως άνευ δημοπρασίας μέχρι του ποσού του ενός και ημίσεως εκατομμυρίου δραχ. Είναι συνεπώς τουλάχιστον αστέιον να μας υποβάλετε εις την σκόπιμον δοκιμασίαν της ανεπαρκούς δημοπρασίας, δια το ευτελές σήμεραν ποσόν των 200.000 δρχ. δια να μη δυνηθώμεν να το εισπράξωμεν όπως πολλές κοινότητες ευρέθησαν εις αδυναμίαν να πράξουν.

Μας προξενεί κατάπληξιν το ότι οι επισκεφθέντες το θέρος την κοινότητά μας σύμβουλοι κ. Λαμπριδής και ο συνπογρικών κ. Κίτσος μετά της συνοδείας αυτών, αν και διαπίστωσιν το εκτελούμενον έργον, δια το οποίον επέδειξαν δίδην και εκτίμησιν, συνηγορούν και ανέχονται την τακτικήν που εισηγούνται οι γραφειοκράται της Σχολής, εκθέτοντας ταύτην.

Εφ' όσον κύριοι δεν έχετε την διάθεσιν να μας βοηθήσετε, μη μας εμπαιζίζεσθαι, μη μας ταλαιπωρείσθαι και μη προσπαθείτε με τα προβαλλόμενα προσκόμματα να αποφυγείτε την ελεημοσύνην που μας προσφέρει η γενναιοδωρία σας στα χαρτιά.

Εισηγηθήκαμε να μας ενισχύσετε δια να αφιερώσουμε την αίθουσαν του Πνευματικού μας κέντρου που δημιουργώμε εις τον εσωνάρθηκα της εκκλησίας μας εις την μνήμην των αοιδίμων ΡΙΖΑΡΩΝ και απαιξιώσατε να μας απαντήσετε ακόμη.

Ζαγόρι Κύριοι δεν είναι μόνο το Μονοδένδρι και τα Σουδενά και ορθόν είναι να μην ομιλείτε πλέον περί Ζαγορίου.

Εντέλει επειδή ευρισκόμεθα εις αδυναμίαν να εκτελέσωμε τας απαιτήσεις σας, ως παραλόγους και ανεπαρκέστατους παρακαλούμεν όπως μας επιστρέψετε τα κατ' επανάληψιν υποβληθέντα δικαιολογητικά μας προς διαχειριστικήν μας κατοποίησιν. Αυτούμεθα δε διότι η αρνητική σας αυτή τακτική μας υποχρεώνει να καταφύγωμεν εις την δημοσιότητα.

Δια το Εκκλησιαστικόν Συμβούλιον

Ο Πρόεδρος

Ο Γραμματέας

Ιερεύς Ευθύμιος Τσαρακής

Θωμάς Μπαϊρακτάρης

Μια ευχή για τον Κίωνα Κυριαζή

Μια ευχή και μια παράκληση κάνω μ' όλη μου την καρδιά, στον Υψίστοι Κύριο, να σου αποκαταστήσει, απόλυτα, την υγεία σου και να σε φέρει, στον τόσο ωραίο τόπο μας, γερό και καλά, για την οικογένειά σου πρώτα, και για τον τόπο μας.

Η συμπάθεια, η εκτίμηση και η αγάπη όλων, για σένα, εδώ επάνω, είναι φανερή. Το 'Κυριαζή' κο μπουλείο δε σταμάτησε ούτε στιγμή, ν' απαντά στα ερωτήματα πατριωτών μας, φίλων σου, μα και άγνωστων, που μ' απόλυτο ενδιαφέρον, ρωτούσαν, για σένα και την υγεία σου. Αν ρωτάς για μας, γ'α τους πολύ κοντινούς συνεργάτες σου, σου λέω και θα το μάθεις και μοναχός σου, σαν με το καλό έρθεις, πως μας γέμισε πίκρα η ασθένειά σου. Στις κουβέντες μας, στις συζητήσεις μας, πάντα κυφαρχεί η εξέλιξη της ασθένειάς σου. Φάγαμε τα τηλέφωνα με την Αθήνα, για να μαθαίνουμε κάτι ευχάριστο για την πορεία της ασθένειάς σου,

που τόσο σε ταλαιπώρησε. Ευχαριστώ φίλοι που σ' επισκέφτονταν και πληροφορούσαν. Και φωτιζόταν τα πρόσωπά μας από ευχαρίστηση και έλπιον απ' τα μύχια της καρδιάς μας το «Δόξα τω Θεώ». Και τις πληροφορίες μας τις λέγαμε και στους γνωστούς κι' αγνώστους, που μας ρωτούσαν με ενδιαφέρον, και τους βλέπουμε με τους να χαίρυνται...

Κίωνα θα πρέπει να το έχεις καταλάβει πως σ' εκτιμήσαμε και σ' αγαπήσαμε...

Και «το ΖΑΓΟΡΙ μας» το κα' μένουμε κι' αυτό πόνεσε, γιατί καθυστέρησε να καθυστερήσει όλες τις δυνάμεις τους στις πολλές και διάφορες αγροτικές εργασίες, που απαιτούσαν μεγάλη σωματική αντοχή. Όμως η σωματική τους ταλαιπωρία ήταν πολύ μεγάλη τον καιρό, που ιδρωκοπούσαν από το ζέσημα ως αργά το βράδυ, οργώνοντας με τον παραδοσιακό τρόπο ή σκάβοντας το βαρύ και ξερό χώμα των χωματιών τους. Ο καθημερινός τους μόχθος ήταν πιο βαρύς για τις

Σκηνικό του Μεσοβουνίου απο τα χρόνια του πολέμου και της κατοχής

Το Μεσοβούνι, ακραίο χωριό του Δυτικού Ζαγορίου, απέχει 8 χιλιόμετρα περίπου από το ιστορικό Καλλπάκι και το συναντούμε σε απόσταση μόλις 3 χιλόμετρα από τη θέση Γάι-δορο (390 χιλιόμετρο του Εθνικού δρόμου Ιωαννίνων Κόνιτσας), ακολουθώντας από εκεί την περιφερειακή οδική αρτηρία, που διασχίζει προς το βόρεια μια δασωμένη περιοχή και συνδέει τα χωριά Μεσοβούνι, Άγιο Μηνά, Αρίστη Πάπικο. Είναι ριζωμένο ανάμεσα σε δυο λόφους, που σμίγουν ομαλά και σχηματίζουν ένα μικρό πλάτωμα.

Μικρό χωριό με συγκεντρωμένα και καλοεργαζόμενα σπίτια και εργατικούς και προοδευτικούς κατοίκους. Από το μεσοχώρι το μάτι του παρατηρητή αντικρύζει πρώτα την επιβλητική και ιστορική Γκραμπάλα και από την κορυφή των λόφων ξανοίγεται μπροστά του ένας ανοιχτός, πλατύς ορίζοντας, που φτάνει μακριά ως τα υψώματα της νότιας περιοχής του Πλωγνίου. Μέσα σ' αυτόν προβάλλουν και εναλλάσσονται όμορφα τοπία.

Η γύρω περιοχή του χωριού είναι δασωμένη και αβυσσική το πράσινο. Την άνοιξη και το φθινόπωρο η ποικιλία των χρωμάτων του φυσικού τοπίου προσφέρει ένα φαντασμαγορικό θέαμα, που απορροφά και ξεκουράζει τις αισθήσεις.

Πριν από το 1960, τότε που δεν είχε αρχίσει ακόμα το μεγάλο ρεύμα της αστυφίας, το χωριό είχε αρκετό κόσμο. Κάθε σπίτι ήταν μια κυψέλη που εκτός από λίγες εξαιρέσεις, συγκεντρώνει μια ολοκληρωμένη, παραδοσιακή οικογένεια με τους γονείς, τα παιδιά, τον παπύ και τη γιαγιά. Η οικογένεια αυτής της μορφής, όπου το κάθε ενήλικο μέλος της είχε τη δική του θέση και αποστολή και το δικό του καθοδηγητικό και παιδαγωγικό ρόλο, βοηθούσε αποτελεσματικά τα παιδιά να αποκτήσουν χρήσιμες εμπειρίες και συνήθειες για τη ζωή.

Στις πιο πολλές περιπτώσεις κυριαρχούσε μέσα στο σπίτι, η αγάπη και η ομόνοια, η υπομονή, ο σεβασμός, η υπευθυνότητα και προπαντός η εργατικότητα. Μικροί και μεγάλοι, οι κοθήνες ανάλογα με τις δυνάμεις που, δούλευσαν σαν τα μελισσάκια. Μια τέτοια οικογένεια, παρ' όλες τις σκληρές συνθήκες της ζωής στην περίοδο εκείνη και παρ' όλες τις στέρσεις και το συνεχή αγώνα της επιβιώσεως, έβλεπε ευτυχισμένη.

Όλοι οι κάτοικοι του χωριού εκτός από τους πολύ προχωρημένους στην ηλικία και τα μικρά παιδιά, εξαντλούσαν καθμερινά όλες τις δυνάμεις τους στις πολλές και διάφορες αγροτικές εργασίες, που απαιτούσαν μεγάλη σωματική αντοχή. Όμως η σωματική τους ταλαιπωρία ήταν πολύ μεγάλη τον καιρό, που ιδρωκοπούσαν από το ζέσημα ως αργά το βράδυ, οργώνοντας με τον παραδοσιακό τρόπο ή σκάβοντας το βαρύ και ξερό χώμα των χωματιών τους. Ο καθημερινός τους μόχθος ήταν πιο βαρύς για τις

γυναίκες, γιατί επωμίζονταν και τις εξαντλητικές δουλειές του σπιτιού. Αυτές ήταν τα βασανισμένα πρόσωπα που αντιμετώπιζαν τη σκληρή δουλειά και τη φτώχεια με πρωτοφανή καρτερία και παράλληλα προσπαθούσαν να ανταποκριθούν στο ρόλο της καλής μητέρας και νοικοκυράς.

Το ωμί, που έτρωγαν οι άνθρωποι, ήταν ζυμωμένο με τον ιδρώτα τους και η ζωή τους κυλούσε με μια συνεχή πάλη, με στέρσεις και ανεκπλήρωτες ανάγκες, αλλά η καθημερινή ζωή τους επαφή τους με τη φύση, η καθαρή ατμόσφαιρα, η συνεχής κίνηση και χειρωνακτική εργασία, το οικείο ανθρώπινο περιβάλλον, η καλή τους καρδιά και οι αγαθές τους προθέσεις την έκαναν ευχάριστη.

Οι δύσκολες συνθήκες της ζωής τους δεν τους εμπόδιζαν να είναι έντιμοι, φιλόξενοι, ανθρωπότες και προσηλωμένοι στις εθνικολαϊκές και θρησκευτικές παραδόσεις. Ένιωθαν μέσα τους μια δύναμη να τους ενώνει.

Οι τυχόν αντιθέσεις και διαφορές τους δε γίνονταν αιτία να φιλιόσθε μέσα τους το μίσος και η εχθρότητα. Το Μεσοβούνι, το μικρό αυτό ορεινό χωριό, με τις περιορισμένες δυνατότητες στον τομέα της γεωργικής παραγωγής, ήταν ένα από τα πιο μαρτυρικά χωριά των περιοχών Πλωγνίου — Ζαγορίου και Κόνιτσας στην περίοδο του πολέμου και της κατοχής.

Οι καταστροφές και οι λεηλασίες, που έπαθε, οι φόβοι, οι κακουχίες, οι στέρσεις και οι εκτελέσεις των κατοίκων τους, οφείλονται κατά κύριο λόγο στη γεωγραφική του θέση. Είναι σχεδόν πόδια της Γκραμπάλας, σε μικρή απόσταση από το Καλλπάκι και πολύ κοντά στον Εθνικό δρόμο Ιωαννίνων — Κόνιτσας. Κι ακόμα είναι στη θέση, όπου συγκλίνουν και γειττονούνται οι περιφέρειες Ζαγορίου, Πλωγνίου και Κόνιτσας.

Στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο του 1940 βρέθηκε μέσα στη ζώνη των επιχειρήσεων σ' όλη τη διάρκεια των σφοδρών μαχών μεταξύ του στρατού μας και των ιταλικών δυνάμεων, που επιχειρούσαν με διαδοχικές επιθέσεις, που ξεκινούσαν από τα βορειοανατολικά υψώματα του χωριού, να διασπάσουν και να κυριεύσουν την αμυντική γραμμή στα υψώματα της Γκραμπάλας. Ακόμα βρέθηκε μέσα στη ζώνη του πυρός και κατά τη διάρκεια της ηρωϊκής αντεπιθέσεως του στρατού μας κατά των θέσεων του εχθρού της ανατροπής της αντιστάσεως του και της καταδίωξής του.

Τέσσερες ημέρες μετά την επίθεση των Ιταλών (28 Οκτωβρίου 1940) ελληνοαλβανικά σύννορα, ο ιταλικός στρατός έφθασε στο Μεσοβούνι, που ήταν το τελευταίο χωριό της προέλασής του στην περιοχή αυτή, γιατί πίσω από αυτό ορθώνονταν τα υ-

ψώματα της Γκραμπάλας και του Καλλπαίου, που του έκλεισαν το δρόμο.

Η Γκραμπάλα και το Καλλπάκι ήταν τους νέους άντρες, που ήταν επιστρατευμένοι και τους υπερήλικες, που δεν ήταν σε θέση να μετακινηθούν, εγκατέλειψαν τα σπίτια τους με όλα σχεδόν τα υπάρχοντά τους και έφυγαν προς τα χωριά του Δυτικού Ζαγορίου, που ήταν πίσω από την αμυντική γραμμή του στρατού μας — Πάπιγγο, Μονοδέντρι, Βίτσα, Κουκούλι — για να αποφύγουν τους κινδύνους, που προέρχονταν από την παρουσία του εχθρικού στρατού στο χωριό και από τις πολεμικές συγκρούσεις, που θα επακολουθούσαν. Κάθε οικογένεια με την εύλογη ανησυχία και νευρικήτητα, που την κατείχε, φεύγοντας πήρε μαζί της ό,τι πρόλαβε, για να αντιμετωπίσει τις άμεσες ανάγκες των πρώτων ημερών — λίγο ψωμί, λίγο αλεύρι και μερικά ρούχα και σκεπάσματα —.

Όσοι πρόλαβαν έκρυψαν και μερικά από τα πράγματα του σπιτιού τους σε κάποια πρόχειρη κρυψώνα. Όπως είναι φυσικό, τα δραματικά γεγονότα των ημερών εκείνων επηρέασαν περισσότερο τους κατοίκους των χωριών, που είχαν καταληφθεί από τα ιταλικά στρατεύματα. Οι κάτοικοι αυτοί, είτε ήταν όμηροι των Ιταλών, είτε είχαν ξεσπιτωθεί και βρέθηκαν προσωρινά, ως πρόσφυγες σε άλλα χωριά, ένιωθαν έντονη πίκρα, φόβο και ανησυχία πρώτα για την τύχη των στρατευμένων παιδιών τους — και ήταν αρκετοί νέοι άντρες από το Μεσοβούνι, που μάχονταν στην πρώτη γραμμή του μετώπου — και παράλληλα για την τύχη των σπιτιών τους. Όμως από την ψυχή τους δεν έλλειπε η εμπιστοσύνη στη δύναμη του στρατού μας, η πίστη ότι ο Θεός θα χάριζε τη νίκη στα ελληνικά όπλα και έτσι γρήγορα θα γύριζαν στα σπίτια τους.

Τα άτομα της προχωρημένης ηλικίας (γέροι και γριές), που είχαν μείνει στο χωριό ήταν καθηλωμένα και αβοήθητα στα σπίτια τους, περιμένοντας το μοιραίο.

Πρόσωπα και σπικινωμένα από το χρόνο και τα βάσανα της ζωής, είχαν την τύχη να λάβουν στη δύση της ζωής τους μια πολύ πικρή εμπειρία. Όταν άρχισαν οι επιχειρήσεις στη γύρω περιοχή, οι Ιταλοί τους μετέφεραν σε χωριά του Πλωγνίου, αρκετά πίσω από την πρώτη γραμμή του μετώπου. Τα στρατιωτικά τμήματα των Ιταλών κατέλαβαν θέσεις στα βορειοανατολικά υψώματα του χωριού — Αη - Λιά, Σέλωμα — και από εκεί επιχειρούσαν την κατάληψη της Γκραμπάλας με πολυάριθμες δυνάμεις από εκείνες του στρατού μας. Κατά τις επιθέσεις τους, τις πρώτες ημέρες, κατόρθωσαν μερικοί από αυτούς να ανεβούν στην κορυφή των υψωμάτων της, γιατί αυτά υποστηρίχονταν τότε μόνο από ένα μικρό τμήμα πεζικού του στρατού. Στην κρίσιμη εκείνη στιγμή οι λίγες Έλληνες στρατιώτες αγωνίστηκαν με πρωτοφανή γενναϊότητα και ανέ-

τρεψαν τον εχθρό και του ματαίωσαν οριστικά τα σχέδια.

Η Γκραμπάλα και το Καλλπάκι ήταν το κέντρο της Ελληνικής άμυνας.

Η κατάληψη της Γκραμπάλας από τον Ιταλικό στρατό θα αποτελούσε άμεσο κίνδυνο για το ελληνικό μέτωπο.

Μέσα στο χωριό και γύρω απ' αυτό οι Ιταλοί είχαν τα εφόδιά τους, τα μαγειρεία τους και τους καταυλισμούς τους. Γι' αυτό το λόγο το χωριό αποτελούσε στόχο του ελληνικού πυροβολικού, που έβαζε συνεχώς μέσα σ' αυτό και στη γύρω περιοχή. Το Μεσοβούνι ήταν μέσα στη φωτιά του πολέμου και κινδύνευε να καταστραφεί τελείως.

Τρία σπίτια καταστράφηκαν τελείως και μερικά άλλα έπαθαν σοβαρές ζημιές. Τίποτε σχεδόν δε σώθηκε από τα πράγματα και τα άλλα εφόδια των κατοίκων του χωριού. Οι Ιταλοί στρατιώτες ξεσηκώσαν απ' όλα τα σπίτια τα λησνοκεπάσματα, τα στρώματα, τα στρωσίδια ακόμα και το ρουχισμό, που προοριζόταν για τις προίκες των κοριτσιών και τα μετέφεραν στους καταυλισμούς τους, όπου τα χρησιμοποιούσαν και τα κατέστρεψαν. Την καταστροφή αυτή συμπλήρωσαν ομαδες άτακτων Αλβανών, που συνεργάζονταν με τους Ιταλούς. Αυτοί λεηλάτησαν όλα τα σπίτια, τα οποία έμειναν με ξερούς τοίχους. Μόνο υπολείμματα σφαγμένων ζώων υπήρχαν στα δωμάτιά τους κι έτσι, όπως ήταν, παρουσίαζαν απελπιστική εικόνα.

Όσα μικρά ζώα είχαν μείνει στο χωριό (γίδια πρόβατα), έγιναν λεία των Ιταλών στρατιωτών. Η αγέλη των βοδιών του χωριού — ογδόντα βόδια περίπου — που βρέθηκαν ξαφνικά μέσα στο άγνυστο ως τότε γι' αυτά πολεμικό σκηνικό, τρώμαζαν και αγγίζον από τους κρότους των πολυβόλων και τις εκρήξεις των βοδιών και έτρεχαν σαν σφηνισμένα σε διάφορες κατευθύνσεις και δεν πλησίαζαν μέσα στο χωριό ούτε τις βράδυες ώρες. Έβρισκαν και διανυκτέρευαν σε δασωμένες εκτάσεις και κατέβαιναν μόλις να τους κι έπιναν νερό στα χοντάκια, που υπήρχε γι' αυτό το σκοπό στη θέση λίμνη Καλλθέας, πάντοτε με συνοδεία τις φλόγες, τους καπνούς και τη βοή του πολέμου. Ίσως ελάχιστα από αυτά να σκοτώθηκαν από θραύσματα βοδιών ή από Ιταλούς στρατιώτες, που τα χρησιμοποιούσαν στο συσσίτιό τους. Όταν ηρέμησε η περιοχή, άρχισαν κι αυτά να ηρεμούν κάπως, αλλά εξακολουθούσαν να μένουν έξω από το χωριό.

Είναι πραγματικά περίεργο, πως τα ζώα αυτά, οδηγούμενα από τα ένστικτά τους, ξεπέρασαν τους κινδύνους, που τα απειλούσαν, άλλαξαν συνήθειες όσο κράτησε ο πόλεμος στην περιοχή και τέλος σώθηκαν από τους σότερα και περιμαζεύτηκαν από τους κατοίκους των.

Μετά την ηρωϊκή αντεπίθεση του στρατού μας και την εκδίωξη των Ιταλών από τα εδάφη μας, οι κάτοικοι

που χωριού —κυρίως γυναίκες και παιδιά— ύστερα από 20ήμερη αναγκαστική απομακρύνση από αυτό, ήρθαν πάλι στον αγαπημένο τόπο της μόνιμης κατοικίας τους. Όμως αυτή η επιστροφή γέμισε τις ψυχές τους μελαγχολία και ανησυχία για το μέλλον. Αντικρύζοντας σιωπηλοί την καταστροφή και την ερήμωση στο χωριό, η ψυχή τους βάρανε και η σκέψη τους περιπλανιόταν και βασανιζόταν. Το μεγάλο ερώτημα, στο οποίο δεν υπήρχε εύκολη απάντηση ήταν: Πώς θα συντηρηθούμε και πώς θα ανασυγκροτηθούμε αρχίζοντας από την αρχή; Ο άνθρωπος, όσο εύκολα απειληίζεται μπροστά στις αντιξοότητες, τόσο εύκολα ανακτάει την ελπίδα και τις δυνατότητες του. Με τη βοήθεια του Θεού, τη συμπαράσταση της πολιτείας και τη δική τους αποφασιστικότητα, σιγά - σιγά ξαναφτιάχτηκαν τα νοικοκυριά και η ζωή πήρε πάλι κανονικό ρυθμό, αν και οι πληγές που προκάλεσε ο πόλεμος άργησαν πάρα πολύ να κλείσουν.

Η πρώτη βοήθεια για την επιβίωση των κατοίκων του χωριού —λίγο ψωμί και ζεστό φαγητό— προέρχονταν από τα τμήματα του στρατού μας. Ο εχθρός έφυγε κνηνημένος, αλλά άφησε πίσω του έντονα σημάδια της πολεμικής συγκρούσεως. Πολλοί Ιταλοί στρατιώτες κείτονταν νεκροί στις κορυφές του Αη - Λια και μερικοί άλλοι στις παρυφές και σε διάφορα σημεία των γειτονικών υψωμάτων, καθώς και στην πεδινή λεκάνη «Φτέρη». Σε όλη αυτή την περιοχή υπήρχαν και υίγιοι νεκροί Έλληνες στρατιώτες. Όλη η περιοχή του χωριού και ιδιαίτερα τα υψώματα και οι πλαγιές του Αη - Λια ήταν σπαρμένη με πολεμικό υλικό του Ιταλικού στρατού, που εγκλωβισμένοι κινδύνους για τους κατοίκους του χωριού και κυρίως για τα παιδιά: «Επιθετικές χειροβομβίδες, φυσίγνια, ντουφέκια, βλήματα όλμων και πυροβολικού που δεν είχαν εκραγεί».

Αγόρια σχολικής και εφηβικής ηλικίας από το χωριό, οδηγούμενα από το έντονο της περιέργειας και την τάση της περιπλανήσεως στο ύπαρκο και επιδίωξη οι γονείς τους δεν είχαν το χρόνο και τον τρόπο να τα περιορίσουν, τριγυρίζαν στις ράχες, στις πλαγιές και στις ρεματιές και περιεργάζονταν τις χειροβομβίδες τα φυσίγνια και το άλλο διάσπαρτο πολεμικό υλικό. Αγνοώντας τον κίνδυνο, που διέτρεχαν, έβραζαν στις τσέπες τους παζάν από το κόκκινο χρώμα και το τις ιταλικές χειροβομβίδες, που φάνε-ωραίο σχέδιό τους, τις άνογαν και αφαιρούσαν τον εκρηκτικό μηχανισμό τους και τις χρησιμοποιούσαν σαν κουτιά κι ακόμα τις απασφάλιζαν, τις πετούσαν μακριά και παρακολουθούσαν με ευχαρίστηση την έκρηξή τους. Ύστερα από αυτά ήταν επόμενο να κινδύνωνε άμεσα η ζωή των παιδιών.

Και δεν άργησαν να σημειωθούν ατυχήματα από τις απειροεπείς παιδικές ενέργειες. Ένα αγόρι σχολικής ηλικίας, ο Νίκος Πλόσκας σκοτώθηκε από έκρηξη χειροβομβίδας, τη στιγμή που την κρατούσε στα χέρια, του αφού προηγουμένως την είχε απασφα-

λίσει. Κι ένα δεύτερο, που ήταν σε μικρή απόσταση από το πρώτο, τραυματίστηκε. Το συμβάν ήταν τραγικό και προκάλεσε οδύνη, βαρύ πένθος και αναστάτωση στους γονείς του θύματος, στους συγγενείς και ο' όλο το χωριό. Σε άλλη τοποθεσία και πολύ αργότερα από το πρώτο περιστατικό τραυματίστηκε σοβαρά από χειροβομβίδα κι άλλο αγόρι σχολικής ηλικίας. Τα δύο αγόρια, που τραυματίστηκαν ήταν τα αδέρφια Κωνσταντίνος και Παναγιώτης Καρακατσούλης.

Δυστυχώς ο κίνδυνος από το διάσπαρτο αυτό πολεμικό υλικό στην περιοχή του χωριού εξακολουθούσε να υπάρχει για πολλά χρόνια αργότερα.

Σε γενικές γραμμές αυτή τη δραματική κατάσταση αντιμετώπισαν οι κάτοικοι του Μεσοβουνίου, που ήταν αποτέλεσμα του πολέμου.

Όμως ακολούθησε η κατοχή, που ήταν μαρτυρική περίοδος για όλους τους Έλληνες. Αυτή η σκοτεινή περίοδος προκάλεσε καινούριες συμφορές στους κατοίκους του πολύπαθου χωριού.

Το 1942, τότε που το φάσμα της πείνας πλανιόταν ο' όλη την Ελλάδα και ιδιαίτερα στις μεγολοπόλεις, όπου πολλές χιλιάδες Έλληνες υπέκυψαν ο' ένα αργό και βασανιστικό θάνατο από την αστία, οι κάτοικοι του Μεσοβουνίου, όπως και όλων των ορεινών χωριών στην περιοχή, αντιμετώπιζαν σοβαρές ελλείψεις και στερήσεις στα βασικά είδη διατροφής, γιατί τους έλειπε κάθε απόθεμα σε δημητριακά και άλλα τρόφιμα, εξ αιτίας της καταστάσεως, που δημιουργήθηκε από τον πόλεμο και κυρίως από την εισβολή στη χώρα μας των στρατευμάτων κατοχής. Έτσι οι περισσότερες οικογένειες έζησαν επί αρκετό χρονικό διάστημα με λιγοστό ψωμί από καλαμπόκι, σίκαλη ή κριθάρι, με λιγοστό γάλα και τα λάχανα που βουτού. Τα άλλα είδη διατροφής ήταν σπάνια. Κάθε νοικοκυριά προσπαθούσε με τα πενιχρά μέσα, που διέθετε, να αυξήσει κάπως την καθημερινή μερίδα του φτωχού σε θρεπτικές ουσίες φαγητού και κάθε οικογενειάρχης αγωνιζόταν να εξοικονομήσει για τις ανάγκες επιβιώσεως της οικογένειάς του το ψωμί και το λάδι, που είναι τα βασικά είδη διατροφής και στηρίζουν τον ανθρώπινο οργανισμό, την εποχή εκείνη, που ανθούσε ο' όλη την Ελλάδα και ιδιαίτερα στις πόλεις η μαύρη αγορά.

Για το σκοπό αυτό πολλοί άντρες του χωριού, όπως και άλλων χωριών των γύρω περιοχών, όταν εξοικονομούσαν λίγα χρήματα, κατέβαιναν ομαδικά προς την Παραμυθιά και τα χωριά της Ηγουμενίτσας, για να προμηθευτούν μικρές ποσότητες λαδιού για τις ανάγκες τους και για να εξοικονομήσουν μ' αυτό καλαμπόκι ή σιτάρι με μέθοδο της ανταλλαγής.

Περπατούσαν μέρες και νύχτες με λίγο ψωμί και τυρί στο σακούλι και κατά το πλείστον φορτωμένοι, για να φτάσουν στον προορισμό τους και να επιστρέψουν με το πολύτιμο προϊόν. Κατά την επιστροφή τους και ενώ

δεν απομακρύνονταν ακόμα πολύ από τον τόπο, όπου έκαναν την προμηθειά τους, κινδύνευαν από ληστείες της περιοχής, οι οποίοι δρούσαν χωρίς να ενοχλούνται από τους Ιταλούς ή σαν συνεργάτες τους. Αυτοί ενέδρευαν σε κρυφά περάσματα και όποιους έπιαναν από τους περαστικούς, που μετέφεραν λάδι, τους λήστευαν. Δεν διαστάζαν ακόμα και να τους σκοτώσουν σε περίπτωση, που αντιμετώπιζαν κάποια αντίδρασή τους.

Δύο νέοι άντρες από το Μεσοβούνι, ζηλευτά παλληκάρια, που είχαν πολέμησει στο Αλβανικό μέτωπο —Ο Νίκος Κωστόπουλος και ο Πασχάλης Κωστόπουλος, πρώτοι εξάδελφοι— ληστεύθηκαν και φονεύτηκαν μαζί με άλλους τέσσερες άντρες από το Κερασόβο της Κόνιτσας από Τσάμηδες ληστές στην περιοχή της Μαζαρακιάς Ηγουμενίτσας.

Κανένα ίχνος δε βρέθηκε από τους σκοτωμένους αυτούς άντρες. Οι συνθήκες εξαφάνισής τους παρέμειναν άγνωστες. Το θλιβερό αυτό γεγονός συντάραξε τις οικογένειές τους και όλους τους κατοίκους του χωριού. Το 1943 ήταν χρόνος νέων δεινών για τους κατοίκους του χωριού. Ήταν η περίοδος, που τα τμήματα του γερμανικού στρατού κατέβαιναν στην Ήπειρο και ο' άλλες περιοχές της Ελλάδας, για να αντικαταστήσουν εκεί τις ιταλικές στρατιωτικές δυνάμεις, που είχαν συνάψει συμφωνία ανακωχής με τους συμμάχους. Κατά μήκος του εθνικού δρόμου Ιωαννίνων - Κόνιτσας οι Γερμανοί είχαν εγκαταστήσει φυλάκια σε επίκαιρα σημεία για την προστασία και ασφάλεια των διερχομένων γερμανικών στρατιωτικών οχημάτων και των Γερμανών στρατιωτών από τις ενέργειες δολιοφθοράς και αφινδιαστικών επιθέσεων των αντάρτικων ομάδων του ΕΛΑΣ. Στη θέση Καλλιθέα, μόλις 3,5 χιλιόμετρα από το χωριό υπήρχε γερμανικό φυλάκιο.

Στις 3 Ιουλίου 1943 ένα τμήμα γερμανικού στρατού, που κατέβαινε από την περιοχή της Κόνιτσας και είχε σκοπό να τρομοκρατήσει τους κατοίκους της περιοχής και να προλάβει και αποθαρρύνει τυχόν αντιστασιακές ενέργειες εναντίον τους, πέρασε από τα χωριά Γορίτσα και Λιτοναβίστα, όπου πυρπολήσε μερικά σπίτια και από κει, περνώντας τη γέφυρα του ποταμού Βοϊτόματση και ανεβαίνοντας την πλαγιά του βουνού από το ανηφορικό μονοπάτι, έφτασε λίγο πριν νυχτώσει στο Μεσοβούνι.

Η είδηση δαδόθηκε αμέσως στο χωριό, η οποία δημιούργησε φόβο και μεγάλη ανησυχία στους κατοίκους, πολλοί από τους οποίους πρόλαβαν και κρυφτήκαν γύρω από το χωριό και μερικοί έφυγαν προς την Αρίστη.

Οι Γερμανοί στρατιώτες έβραζαν αμέσως φωτιά σε μερικές αχυράνες και σε ακραία σπίτια. Είχε πλέον νυχτώσει και οι τεράστες φλόγες έσχιζαν τον ουρανό. Το γεγονός αυτό τρομοκράτησε και ανησύχησε ακόμα περισσότερους σκορπισμένους και κρυμμένους εδώ και κει κατοίκους του χωριού.

Αμέσως μετά οι Γερμανοί συνέλαβαν δέκα άντρες —οι περισσότεροι νέοι στην ηλικία—, που δεν πρόλαβαν να κρυφτούν και τους πήραν μαζί τους σε κρατούμενους, καθώς κατευθύνονταν προς το δημόσιο δρόμο Ιωαννίνων — Κόνιτσας σε κάποιο σημείο μεταξύ του Μεσοβουνίου και του Μεσοβουνίου, που είναι στο απέναντι ήφωμα και στην άλλη πλευρά του δημόσιου δρόμου.

Εκείνο το βράδυ διανυκτέρευαν σε μια ανοιχτή τοποθεσία —ένα ίσο μέρος με λίγα χωράφια— δίπλα στο δημόσιο δρόμο: 430 χιλιόμετρο περίπου προς Κόνιτσα και προς την πλευρά του χωριού Γεροπλάτανος, αφού έλαβαν αυστηρά μέτρα φρούρησης των κρατούμενων τους.

Την άλλη μέρα —4 Ιουλίου 1943— κινήθηκαν πάνω στο δημόσιο δρόμο με κατεύθυνση προς τα Γιάννινα και ενώ είχαν διανύσει μικρή απόσταση μετά τη γέφυρα στο 42 χιλιόμετρο, όπου αρχίζει να διανοίγεται ένα βαθύ ρέμα αριστερά του δρόμου «Ο Μήρα λάκκος», άρχισαν να χωρίζουν τους ομήρους τους σε ομάδες τριών από μιν, να τους τοποθετούν στην άκρη του δρόμου, προς το χέλος του ρέματος και χωρίς άλλη διαδοκασία να τους εκτελούν.

Εκτέλεσαν έξι Μεσοβουνιώτες: τους Αριστοτέλη Δούζητη και Γεώργιο Δούζητη —πατέρα και γιό— το Γεώργιο Καρακατσούλη, Απόστολο Χαντζάρα, Κωνσταντίνου Σταφυλά, Ευάγγελο Γκέκα και το βοσκό, κάτοικο Άνω Ραβενίων Χρήστο Δημούλη, που τον συνέλαβαν σε αγροτική περιοχή κοντά στο δημόσιο δρόμο. Οι άλλοι τέσσερες γλύτωσαν από την εκτέλεση.

Οι τρεις από αυτούς —Φιλομήνη Τσίτο, Κωνσταντίνου Φουρτζής και Αθανάσιος Χαντζάρας— κατά την ομολογία τους, έπεσαν σε ομάδα Αθηνών, όπου έμειναν αρκετές μέρες, αντιμετωπίζοντας σοβαρές δυσκολίες επιβιώσεως.

Από κει με πολλές προφυλάξεις πήγαιναν στο χωριό οι γυναίκες κυρίως, για να ετοιμάσουν και να φέρουν στα παιδιά τους λίγο ψωμί και κάτι πρόχειρο για φαγητό και να φροντίσουν κάπως τα ζώα τους, εκείνες που είχαν.

Αλλά οι Γερμανοί στρατιώτες αποτελούσαν μόνιμη απειλή για το χωριό. Πολλές φορές τμήματά τους το περι-

έτσι οι υποψήφιοι εκτελεστές τους τους υπέδειξαν να φύγουν γρήγορα προς την κατεύθυνση του χωριού, κινώντας πυροβολισμούς στον αέρα.

Είναι εύκολο να αντιληφθεί κανείς τι είδους συναισθήματα κυριαρχούσαν στις ψυχές των ανθρώπων αυτών τις στιγμές εκείνες, που είχαν γλυτώσει από του χάρου τα δόντια. Ο Πάταρτος —Ο Δημήτριος Τσίτος— κολοβώσε να ξεφύγει από τη γρομμή εκτελέσεως, ύστερα από μια πρωινή απόπειρα που κατέληξε σε αποτυχία. Στην κατάλληλη στιγμή πήδησε μέσα στο ρέμα, μπήκε σε δασωμένο μέρος και απομακρύνθηκε, παρά τους πυροβολισμούς των γερμανικών στρατιωτικών εναντίον του. Μετά τη δραματική αυτή απόδραση και διάσωσή του η όψη του και η κατάσταση του έδεχνε τον άνθρωπο, που ήθελε αντιμετώπισε με το θάνατο, αλλά έ-

Οι δυο αιχμαλωσίες του γιατρού Ι. Μεγγλίδη και λίγα για τις ληστείες

Στην εφημερίδα το «ΖΑΓΟΡΙ μας» και στα τεύχη Αυγούστου ως Νοεμβρίου '84, δημοσιεύτηκε από τον συνεργάτη Φ. Τ., αφήγημα του ίδιου του Ι. Μεγγλίδη, σχετικό με την αιχμαλωσία του στις 9-3-1881. Ο αρχιλήσσης Καραμαγκιόλης αιχμαλωτίσε μαζί με τον Μεγγλίδη και τον Γιαννούση Ιδημητριάδη, τον Αλέξανδρο Σαγιάνο και τον Πέτρο Βολονάση. Ο Λαμπρίδης στα Ζαγορικά, μέλος δεύτερο, σελίδα 68, γράφει: «Ποσες λίρες πληρώθηκαν λύτρα, για να απελευθερωθούν στις 8-4-1881. Για τον Μεγγλίδη γράφει: «ο ιατρός Ι. Μεγγλίδης, εις Σκαμνέλιον αιχμαλωτισθείς το πρώτον, λίρ. 300».

Φυγε από τον εναγκαλισμό του, ύστερα από ένα σπάνιο τόλμημα, στο οποίο τον οδήγησε η ψυχραιμία και η αποφασιστικότητά τους.

Στην περίοδο της κατοχής κι άλλοι Μεσοβουνιώτες, που κατοικούσαν ο' άλλα μέρη εκτελέστηκαν από τους Γερμανούς ή πέθαναν στις φυλακές: Ο Χριστόφορος Κοντονάσιος, ο Αντώνιος Δούζητης και η γυναίκα του Μαρία Δούζητη εκτελέστηκαν στη Σερβία από τα γερμανικά στρατεύματα κατοχής.

Ο Βασίλειος Οικονόμου πέθανε στις φυλακές Χαϊδάρου ως κρατούμενος των στρατευμάτων κατοχής.

Τα θλιβερά αυτά γεγονότα αποτέλεσαν το μεγαλύτερο πλήγμα κατά του χωριού. Οι οικογένειες των εκτελεσθέντων μαυροφορέθηκαν. Το ψυχικό τους τραύμα ήταν αθεράπευτο. Παράλληλα η θλίψη, ο φόβος και η ανησυχία κυριέυσαν όλους τους κατοίκους του χωριού, που ζούσαν στο εξής με συνεχείς εφιάλτες. Έτσι, αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν το χωριό και εγκαταστάθηκαν σε μια δασωμένη πλαγιά, ενός από τα γύρω υψώματα, όπου έμειναν αρκετές μέρες, αντιμετωπίζοντας σοβαρές δυσκολίες επιβιώσεως.

Από κει με πολλές προφυλάξεις πήγαιναν στο χωριό οι γυναίκες κυρίως, για να ετοιμάσουν και να φέρουν στα παιδιά τους λίγο ψωμί και κάτι πρόχειρο για φαγητό και να φροντίσουν κάπως τα ζώα τους, εκείνες που είχαν.

Αλλά οι Γερμανοί στρατιώτες αποτελούσαν μόνιμη απειλή για το χωριό. Πολλές φορές τμήματά τους το περι-

έτσι οι υποψήφιοι εκτελεστές τους τους υπέδειξαν να φύγουν γρήγορα προς την κατεύθυνση του χωριού, κινώντας πυροβολισμούς στον αέρα.

Είναι εύκολο να αντιληφθεί κανείς τι είδους συναισθήματα κυριαρχούσαν στις ψυχές των ανθρώπων αυτών τις στιγμές εκείνες, που είχαν γλυτώσει από του χάρου τα δόντια. Ο Πάταρτος —Ο Δημήτριος Τσίτος— κολοβώσε να ξεφύγει από τη γρομμή εκτελέσεως, ύστερα από μια πρωινή απόπειρα που κατέληξε σε αποτυχία. Στην κατάλληλη στιγμή πήδησε μέσα στο ρέμα, μπήκε σε δασωμένο μέρος και απομακρύνθηκε, παρά τους πυροβολισμούς των γερμανικών στρατιωτικών εναντίον του. Μετά τη δραματική αυτή απόδραση και διάσωσή του η όψη του και η κατάσταση του έδεχνε τον άνθρωπο, που ήθελε αντιμετώπισε με το θάνατο, αλλά έ-

θύμνο. Δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις, που έφευγαν από την περιοχή του χωριού και διανυκτέρευαν ή έμειναν δυο και τρεις ή περισσότερες κάποτε ημέρες στα γειτονικά χωριά. Άγιο Μηνά και Αρίστη, όπου υπήρχαν γι' αυτούς φιλόξενα σπίτια. Οι Γερμανοί στρατιώτες γίνονταν πιο επικίνδυνοι για το χωριό και τους κατοίκους του, όταν ομάδες ανταρτών ενεργούσαν σιμωπάξ σε τμήματα του δημοσίου δρόμου, που βρίσκονταν μέσα στη γύρω περιοχή η επιθέσεις εναντίον γερμανικών οχημάτων και φυλακίων. Τότε οι όλοι και τα πολυβόλα των γερμανών έβραζαν μέσα στο χωριό και τμήματά τους κινούνταν προς αυτό.

Αυτή η περιπετειώδης και βασανιστική ζωή των κατοίκων του χωριού ο' όλο το διάστημα του πολέμου και της κατοχής δε έκαμψε τη σωματική και ψυχική τους αντοχή.

Τα περισσότερα, που αναφέραμε, δεν καλύπτουν όλες τις πτυχές της παραμυθίας και βασανιστικής εκείνης περιόδου για το Μεσοβούνι.

Αυτά τα περιστατικά, γι' αυτούς που τα έζησαν, συνοδεύονται από δυσάρεστα συναισθήματα, που δε σβήνουν εύκολα.

Όμως υπάρχει για τους ίδιους η ικανοποίηση, που προέρχεται από τη σκέψη ότι άντεξαν στις τόσες σκληρές δοκιμασίες και βρήκαν τρόπους να αγωνιστούν αποφασιστικά, για να κρατηθούν στη ζωή.

Γι' αυτούς που δεν έχουν άμεσες εμπειρίες από την περίοδο εκείνη, τους νέους, τα γεγονότα αυτά αποτελούν ένα επεισόδιο παραμυθιού, μια φιλολογία χωρίς νόημα. Παρ' όλα αυτά το σκληρό αυτό, αν προσφερθεί κατάλληλα, μπορεί να γίνει και γι' αυτούς διδακτικό, με την έννοια ότι ο πόλεμος είναι πηγή πολλών και μεγάλων δεινών για την ανθρωπινή κοινωνία και ότι ο άνθρωπος είναι οπλισμένος με απεριόριστες δυνάμεις και μπορεί να υπερνικήσει σοβαρά εμπόδια στον καθημερινό αγώνα της ζωής.

Κι ακόμα ότι η ζωή, χωρίς πάλι, δεν έχει νόημα και περιεχόμενο και ότι η αντιμετώπιση προβλημάτων είναι φυσική κατάσταση για τον άνθρωπο, που του ανανεώνει τις ψυχικές δυνάμεις και τη διάθεση να αγωνιστεί και να προοδεύει. Είναι όμως ανάγκη να υπάρχει η επιμονή και το θάρρος για την επιτυχία κάθε προσπάθειας στη ζωή.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΔΟΥΣΜΠΗΣ

Το πολύπαθο Σκαμνέλι όμως δεν ησύχασε και την 1 Ιούλη 1881 ληστές αιχμαλωτίζουν τις αρχόντισσες Μπουλονάσσανα και Φραγκούλαινα με το μικρό παιδί της Θεοφάνη Φραγκούλη. Ο Λαμπρίδης στη σελίδα 68, όπως παραπάνω γράφει: «Γ. Μπολονάσης δια την σύζυγον του αιχμαλωτισθείσαν λίρ 170. ΙΔ. Φραγκούλης δια την απολύτρωσιν της συζύγου και του υιού του λίρ 180».

Σχετικό το δημοτικό τραγούδι και τα σχόλια που γράφει ο ακάματος Κώστας Λαζαρίδης στο 14 βιβλίο του «Ζαγόρι και Δημοτική Μούσα» σελίδα 41. Στο τέλος αυτού του τραγουδιού αναφέρεται και δεύτερη αιχμαλωσία του γιατρού Μεγγλίδη.

Την δεύτερη αιχμαλωσία του Μεγγλίδη σημειώνει και ο Λαμπρίδης στα Ζαγορικά, μέλος δεύτερο, σελίδα 71. Στις 15 Αυγούστου 1884, συμμορία από 14 ληστές με αρχηγό τον Αποστολάκη, αιχμαλωτίζει τον γιατρό Μεγγλίδη, που πήγαινε από τα Πάνω Σουδενά στο χωριό του Λιασκοθέτσι. Τον έπιασε

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Κ. ΝΤΙΝΑΛΕΞΗ

απέναντι απ' τις Φραγκάδες και που πήραν 140 λίρες που είχε μαζί του. Τον οδήγησαν στην Πίνδο και σε 70 μέρες τον απόλυσαν, αφού πήραν όληδες 500 περίπου λίρες. Λίγο παραπάνω στη σελίδα 65 ο Λαμπρίδης γράφει για την ληστεία στο Δραγά, τον Σεπτέμβριο του 1852, από τον αρχιλήσση Ι. Κακαράντζα. Λαφυραγώνησε τα σπίτια του Δ. Μέγγλα και Ι. Μαρινέλη κι αιχμαλωτίσε τον Αθανάσιο Δ. Μέγγλα (Μεγγλίδη) και την Ελένη Ι. Μαρινέλη. Για να απολούν γρήγορα τα λύτρα έκοψε τα αυτιά του Αθανασίου και γλύτωσε η Ελένη το δεξιό μαστό της. Τα αυτιά του Αθανασίου πάστευε στην μάνα του Τριανταφυλλιά Δ. Μέγγλα. Κι εδώ σημειώνει ο Λαμπρίδης την δεύτερη αιχμαλωσία του Ιωάννη Μεγγλίδη, εγγόνου της Τριανταφυλλιάς. Ο Αθανάσιος Μεγγλίδης τα κατοπινά χρόνια εγκαταστάθηκε στο Λιασκοθέτσι, ίσως για περισσότερη ασφάλεια, μια και το Δραγά είχε λίγους κατοίκους, αφού οι περισσότεροι Δραγαριώτες μετακόμισαν ή παντρεύτηκαν στο Λιασκοθέτσι. Ο Αθανάσιος παντρεύτηκε την Καπεσοέτισσα Σοφία Βουλδοδήμου, κόρη του Χριστοδούλου Βουλδοδήμου, Γενικού Επιτρόπου του Πασαλείου Κληροδοτήματος στα Γιάννινα. Ο Αθανάσιος και η Σοφία απόκτησαν τον Ιωάννη Αθ. Μεγγλίδη. Η Σοφία κι ο γιος της Ιωάννης αναφέρονται σε πολλά γραπτά στοιχεία του Καπέσοδο. Ο Ιωάννης χρημάτισε κι έμμισθος γιατρός στο Καπέσοδο πολλά χρόνια.

Παραπάνω ανάφερα τον Δημήτριο Φραγκούλη, που ήταν Σκαμνελιώτης γιατρός και δούλεψε στο χωριό του, στη Λαίτσα και ο' άλλα Ζαγοροχώρια. Ο Δ. Φραγκούλης συμπεθέρισε με τον δασκάλο - ταυτή - λαογράφο Κώστα Βαρζώκα απ' το Καπέσοδο, που δασκάλεψε πολλά χρόνια στη Λαίτσα. Άσχετα απ' το συμπεθεριό αναπτύχθηκε μεταξύ τους μια ειλικρινής, αδερφική κι απέραντη φιλία. Ο Κώστας Βαρζώκα είχε συμπεθεράψει και με τους Βουλδοδημάους κι έτσι αναπτύχθηκε φιλία μεταξύ Φραγκούλη, Βαρζώκα και Χριστόδουλου Βουλδοδήμου, παππού του γιατρού Ι. Μεγγλίδη. Στο αρχείο του Κ. Βαρζώκα υπάρχει σωρεία επιστολών από τον Χριστόδουλο Βουλδοδήμο προς τον Κώστα Βαρζώκα, που ήταν κι οι δυο Γενικοί Επίτροποι του Πασαλείου Κληροδοτήματος κι ακόμα πολλά γράμματα του Δημ. Φραγκούλη προς τον Κ. Βαρζώκα. Απ' τα γράμματα αυτά θα μεταφέρω, χρονολογικά αποσπάσματα για την δεύτερη αιχμαλωσία του Ι. Μεγγλίδη για την ληστεία γενικά και για τις ταλαιπωρίες της άτυχης μάνας του Σοφίας Βουλδοδήμου.

Έξαρση παρουσιάζει η ληστεία το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα στο Ζαγόρι και φτάνει μέχρι την απελευθέρωσή απ' τους Τούρκους το 1912 - 1913. Όσα μέτρα ασφάλειας κι α-παιρνονται τίποτα δεν ωφελεί κι υπάρχουν παντού πολλοί

κολαούζοι. Το μόνο σωτήριο μέτρο ήταν η ξενιτειά. Έτσι ο ταλαίπωρος Δ. Φραγκούλης το 1881, μετά την αιχμαλωσία της γυναίκας του και του γιου του, αποφασίζει να ξενιτέψει τ' άλλα μεγαλύτερα παιδιά του. Στις 23 Οκτώβρη 1881 γράφει ο Κ. Βαρζώκας απ' το Καπέσοβο, στον Δ. Φραγκούλη στη Λάϊστα: «Εύχομαι ικανόν ταξείδιον και γνώμην εις τους υιούς μας, τους οποίους εξέκίνησα εις Ιωαννίνων μετ' αξιολόγου συνοδείας και καθ' όλα εφοδιασμένους...».

Στις 3 Σεπτέμβρη 1884 από την Λάϊστα γράφει ο Δ. Φραγκούλης προς τον Κ. Βαρζώκα στη Δράμα, όπου βρίσκονται και τα παιδιά του Πέτρος και Ακριβής Φραγκούλης: «Λαίστη την 3 Σεπτεμβρίου 1884. Περιπόητε αδελφέ κ. Κ. Βαρζώκα εις Δράμην. Είθε να έφθασες κολώς έχων εις τον πύργον όρο σου, είθε να εύρες και τον Πέτρον και Ακριβην υγιούς έχοντας... Η ληστεία θριαμβεύει μ' όλας τας αυστηράς καταδιώξεις. Είχον γράμμα του κ. Βουλδόδημου εν ω μοι λέγει ότι ουδέν ηδυνήθησαν να πράξωσι και ότι θα θραδύνη η διαπραγματεύσεις ένεκα των κινήσεων του στρατού. Μόνη παρηγορία των δυστυχών αιχμαλώτων είναι η επελθούσα καλοκαιρία, ήτις φαίνεται συνεχής. Την 31ην συνέλαβον εις Κοζιακόν τέσσαρας Λαϊστινούς επιστρέφοντας εξ Ιωαννίνων, τους εγύνωσαν και τους εκράτησαν περί τας οκτώ ώρας. Σήμερον δ' εμάθαμεν ότι εγύνωσαν μίαν συνοδείαν αγωγιστών εκ διακοσίων ζώων επιστρέφόντων εκ Ζαγορίου άνω εις Τεφρίτσον παρά τον Ικουκοράνταν. Η καταδίωξις εν τούτοις γίνεται αυστηρά. Περί τους 70 κλεφτοδηγούς εκλείθησαν εν τη φυλακή του Τσεπελόβου. Την επιούσαν της αναχωρήσεως σας εξήλθεν εις Τσεπέλοβον και ο Γεν. Διοικητής, εκείθεν μετέβη εις Λιασκοβέσιον, Γρεβενήτιον και Μέσοβον».

Στις 4 Οκτώβρη 1884 από την Λάϊστα γράφει ο Δ. Φραγκούλης προς τον Κ. Βαρζώκα στη Δράμα: «... Μ' όλας τας αυστηράς καταδιώξεις η ληστεία έτι υφίσταται. Εκ των δύο αιχμαλώτων γυναίκων εφόνευσαν την γράϊαν οι αποπρόπαιοι. Παρά του κυρίου Χ. Βουλδόδημου έχον προ τεσσάρων ημερών επιστολήν εν η απηρύχως και αγανακτών μου λέγει ότι ουδέν ηδυνήθησαν να πράξωσι και απανταχού μου ατυχούς Μεγγλίδου. Ο Θεός βοηθός. Φαίνεται ότι μεταξυ των κακούργων ευρίσκεται και ο θηριώδης Καραμαγκιόλης. Τούτων ένεκα και δεν τολμώ να επισκεφθώ τους οικείους μας. Πίστευσόν με αδελφέ, ο άλλός ιερός τόπος της πατρίδος μου κατέστη σιδήρης και είθε να ευκοινηθώ να σε εύρω ογλήγωρα. Αλλ' αδελφέ όμως, γράψον μοι ταχέως δια να στείλω τον Νικόλαον και να ήμαι ελεύθερος και ελαφρύς...».

Στις 22 Οκτώβρη 1884 από την Λάϊστα άλλο γράμμα του Δ. Φραγκούλη, προς τον Κ. Βαρζώκα στη Δράμα. Του γράφει για τα οικογενειακά και ότι στέλνει και τον άλλο γιο του τον Νικόλαο στ ηΔράμα, κοντά στους μεγαλύτερους Πέτρο και Ακριβή και φυσικά στην προστασία του Κ. Βαρζώκα. Σε υστερόγραφο σημειώνει: «Ο ατυχής Μεγγλίδης έτι αιχμαλώτος. Γράφει ο Λαμπρίδης, όπως παραπάνω, ότι ο Ι. Μεγγλίδης ελευθερώθηκε ύστερα από 70 μέρες και τούτο επαληθεύεται σχεδόν κι από τούτο το γράμμα του Δ. Φραγκούλη, γιατί στις 24-10-1884 συμπληρώνονται 67 μέρες αιχμαλωσίας».

Στις 31 Γενάρη 1885 γράμμα του Δ. Φραγκούλη από την Λάϊστα προς τον Κ. Βαρζώκα στη Δράμα: «... Δεν γνωρίζω εάν έμαθες ότι η δυστυχής Σοφία Μεγγλίδου έπαθε μετά τον τοκετόν. Έκτοτε ημεράν, παρ' ημεράν θαίνει εις τα χείρω. Ως δ' ο πατήρ της προ εβδομάδος μοι έγγραφε ευρίσκετο εν κρίσει σιγήμ. Ιδού δυστυχήματα...».

Στις 16 Φλεβάρη 1885 γράμμα του Δ. Φραγκούλη από Λάϊστα προς τον Κ. Βαρζώκα στη Δράμα: «... και η δυστυχής Σοφία Μεγγλίδου, ως πληροφορούμαι θαίνει θραδέως εις όλεθρον, σοβαρώς προσβληθέντος του νευρικού της συστήματος Παρ' αυτή —εν Λιασκοβέσιω— μένει και η μήτηρ της εξελθούσα προ είκοσι ημερών μετά του ιατρού κ. Τάσκα. Πάσαν ελπίδα αποστρέφεται, ως και την παρουσίαν του ατυχούς

Μεγγλίδου, ώστε και αν υπάρχη τις ελπίς ώχεται δια την ασίαν...».

Στις 13 Μάρτη 1885 άλλο γράμμα του Δ. Φραγκούλη από την Λάϊστα προς τον Κ. Βαρζώκα στη Δράμα: «... Η Σοφία Βουλδόδημου, ως ούτος μου γράφει, μετά την κατάθασίν της εις Ιωαννίνων έγινε καλλίτερα, εχαρακτηρίσθη δε το νόημα ως υστερικών. Ο Αλή - Εφέντης ελθών προχθές εκ Σκαμνιού είπε μοι, ότι θρωμερός τις ληστής Κούτσικος, ος ήτο μετά της συμμορίας της αιχμαλωτισίας τον Φραγκούλην, διεχείμαζεν εις Βίκον Ιβείτης Μονοδεντρίου και τοις πέριξ. Τούτου ένεκα τον Παναγιώτη (άλλοτε Ζαπτιέν επί Γιακούτη Βέν) έχουσι περιωρισμένον εν Τσεπελόβω επί υποψία σιτίσεως, του ετέρου δραστή του της κοινότητος εκείνης, Λακιάτου, δραπετεύσαντος, υποψία δ' υπάρχει και εις τον ποιμένα Βραδέτου, ως μ' έλεγε διότι του έλλειψαν σφαχτά πολλά ασήμαδα. Ακούεις φίλτατε να έχωμε ληστής και τον χειμώνα εις Ζαγόριον. Ήτο δε μετά τριών η τεσσάρων άλλων. Κατ' αυτάς εμάθαμεν, ότι και τις Τάγης λήσταρχος μετά τινων ισπαδών του συνελήφθη εν τω υπογείω οικίας εν τοις χωρίοις Κονίτης και εφονεύθη καθ' οδόν υπό τιν ισπρατιτών...».

Στις 10 Απρίλη 1885 ο Δ. Φραγκούλης από την Λάϊστα γράφει προς τον Κ. Βαρζώκα στη Δράμα: «... Ίσως έμαθες ότι η εν Τσεπελόβω στρατ. αρχή, υπονοίας λαθούσα, ότι ληστής τις Κούτσικος, ιος φαίνεται ήτο πρότερον εν τη συμμορία τη απαγωγούση την οικογένειάν μου, διαιτείτο τον χειμώνα εν τος περί τον Βίκου χωρίοις μεθ' ετέρων δύο τριών, προφοδομένους παρά τινων εν Μονοδεντρίω Βείτης, συνέλαβε τον πρόην Ζαπτιέν Παναγιώτην, του ετέρου Λακιάτου δραγάτου αποδράσαντος, και έρριψεν αυτόν εν ταις ειρκταίς Ιωαννίνων, και τον χωριανόν σας Λάμπρον ποιμένα Βραδέτου. Ο δε διάδοχος Καραμαγκιόλης, ο φονεύς του Παπασταύρου, επί τρεις ή κατά σειράν χειμώνας το κρυσφύγετον είχεν εν Πάδαϊς, όπερ ανακαλυφθέν ενέγνετο αφορμή να ριφθώσι πολλοί εκ Πάδων εν τας φυλακάς Κονίτης. Ούχ' ήττον όμως ο κακούργος ληστής δεν συνελήφθη δια την ασυνειδησίαν του Μουχτάρ. Ο δε διαδόχος Αποστολάκης και πάλιν, λέγουν, εφύτρωσε εις τα ανατολικά μέρη του Ζαγορίου...».

Τέλος κι ο Χριστόδουλος Βουλδόδημος γράφει από τα Γιάννινα στις 3 Απρίλη 1885 προς τον Κ. Βαρζώκα στη Δράμα: «Φίλε κύριε Βαρζώκα. Την από 2 παρελ. Φεβρ. επιστολήν σας αργά έλαβον, αργότερα δε απαντώ και εγώ ένεκα των περιστάσεων μου. Υπέφερα πολλά, φίλε μου, και υποφέρω ακόμη με την ατυχή θυγατέρα μου. Τέλος πάντων την έφερον εδώ πάσχουσας έτι και Κύριος οίδε το αποθησόμενον. Τουλάρχιστον την έχω πλησίον μου, δεν έχω τον νουν μου εσκορπισμένον, την περιβάλλω όσον δύναμαι και ασ γίνη ότι το θέλημα του Θεού. Η νόσος διανοητική μάλλον ή σωματική, αλλ' έχω μιν επαισθητήν βελτίωσιν δόξα τω Θεώ...».

Αυτή ήταν η κατάσταση στο Ζαγόρι εκείνα τα χρόνια και πολλές ληστοσυμμορίες λυμάνιονταν την περιοχή. Οι πληροφορίες του Δ. Φραγκούλη προέρχονται από πρώτο χέρι. Οι ληστές δεν ήταν Ζαγορίσιοι, αλλ' είχαν υποστηρίξει πληροφορίες και διατροφή από ανθρώπους που έμειναν στο Ζαγόρι. Αυτοί οι κολαούζοι ήταν ξένοι κι έρχονταν εδώ σαν δραγάτες τσομπάνηδες, γιδάρηδες κ.λ.π. Η τοπική αυτοδιοίκηση του Ζαγορίου είχε παραλύσει μετά τις μεταρρυθμίσεις της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, αλλά και η τοπική τουρκική διοίκηση δεν έδειξε τόσο ζήλο και φροντίδα για το ξεκαθάρισμα της περιοχής απ' την ληστεία.

Ο ερχομός του Ελληνικού Κράτους έβαλε τάξη κι ασφάλεια. Η παρακμή του Ζαγορίου είχε αρχίσει από πολλές αιτίες και σήμερα φτάσαμε στην κατάσταση που όλοι μας γνωρίζουμε. Ο ιερός τόπος της πατρίδας μας» κατηγορείται και χάνεται. Γρηγορείτε.

Καπέσοβο Δεκέμβρης 1886
Απόστολος Ντιναλέξης

Ανακοίνωση Νο 1 Πολιτιστικού Συνδέσμου Ζαγορισίων

Αγαπητοί συμπατριώτες το Δ.Σ. απεφάσισε για την καλύτερη ενημέρωσή σας να επικοινωνεί σε τακτά χρονικά διαστήματα μαζί σας με ανακοινώσεις μέσα από τις οποίες θα σας γνωρίζει τις προσπάθειες και τα αποτελέσματα των ενεργειών του σε θέματα που αφορούν το Ζαγόρι μας. Κατά το χρονικό διάστημα που πέρασε από τις τελευταίες εκλογές του Συνδέσμου το νέο Δ.Σ. ασχολήθηκε με τα παρακάτω θέματα λεπτομέρειες των οποίων σας γνωρίζει.

1. Δ α σ ο τ ε μ ά χ ι α. Από το 1983 το Δασαρχείο στην 489/74 Γνωμοδότηση του Νομ. Συμβουλίου του Κράτους αρνούνταν να δώσει άδειες υλοτομίας των δασοτεμαχίων των οποίων οι Ζαγορίσιοι είχαν αποφάσεις του άρθρου 131. Ειρηνοδικείου Πρωτοδικείου Εφετείου.

Ύστερα από αγώνες τριών ετών ο Σύνδεσμος κατόρθωσε να αρθή η άρνηση του Δασαρχείου δυνάμει της υπ' αριθμ. 101200/2277 Δ) γής του Υπουργείου Γεωργίας της οποίας αντίγραφο κοινοποιήσαμε στις κοινότητες Συν) σμούς και Συλλόγους Ζαγορίου. Ο κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να υλοτομήσει το δασοτεμάχιό του πέρνοντας πληροφορίες από τη Δασική Υπηρεσία και από τον κ. Στ. Στεργιάδη μέλος του Δ.Σ. τηλ. 3842.

Π α ρ α δ ο σ ι ο κ ά - π υ ρ ο π α θ ή χ ω ρ ι ά τ ο υ Ζ α γ ο ρ ί ο υ.

Αγαπητοί συμπατριώτες όλοι μας γνωρίζουμε ότι από το 1979 ισχύει στο Ζαγόρι το Π.Δ. 26) 9-79 με τις αναφερόμενες σ' αυτό δεσμευτικές διατάξεις δομήσεως.

Το Π.Δ. αυτό χωρίζει το Ζαγόρι σε δύο Ζώνες την Α' και Β' και αναφέρει λεπτομερώς τους περιορισμούς δομήσεως της κάθε ζώνης. Και οπωσδήποτε το Π.Δ. αυτό θα ήταν θαυμάσια αν συγχρόνως προέβλεπε και ορισμένες οικονομικές και υλικές επιδοτήσεις προς τους Ζαγορίσιους οι οποίοι λόγω των περιστάσεων διατάξεων του και όσο αφορά την ανέγερση όσο και την συντήρηση των παραδοσιακών σπιτιών επιβαρύνονται με τρομακτικές και χρονοβόρες δαπάνες.

Και παρουσιάζεται η εικόνα στα μien πυροπαθή να έχει σταματήσει η ανέγερση νέων κατοικιών στα δε άλλα τα οποία έχουν χαρακτηριστεί ως «εξαιρετικού κάλλους» να καταρρέουν κατ' έτος δύο ή τρία σπίτια σε κάθε χωριό λόγω αδυναμίας των κατόχων των να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις δομήσεως του Π.Δ.

Τα μέχρι σήμερα υποβληθέντα υπομνήματα διαμαρτυρίας δεν θρήκαν από τους αρμοδίους καμιά ανταπόκριση.

Το Δ.Σ. μπροστά στην αδιαφορία αυτή έστειλε επιστολή στον πρωθυπουργό ζητώντας την προσωπική του παρέμβαση για να υλοποιηθούν τα αιτήματά μας πάνω στην εφαρμογή του Π.Δ. που είναι:

1. να αποχαρακτηρισθούν οι οικισμοί που δεν παρουσιάζουν κανένα ενδιαφέρον και κυρίως τα καμμένα από τους Γερμανούς χωριά, στα οποία πολλά υπάρχουν κτίσματα δεν είναι παραδοσιακά αλλά σκεπασμένα με τσίγκο ελενίτ κ.λ.π.
2. Να επιλεγούν ορισμένα κτίσματα παραδοσιακά και διατηρητέα.
3. Να απλουστευθεί η διαδικασία για την έκδοση αδειών επισκευής και συντηρήσεως των κτιρίων και αυτές να χορηγούνται ατελώς.
4. Για τη διατήρηση των παραδοσιακών κτισμάτων (εργασία επισκευής και συντηρήσεως) να επιδοτούνται οι κάτοικοι για τις δαπάνες εξ ολοκλήρου ή τουλάχιστο κατά 50ο) ο γιατί οι κάτοικοι αδυνατούν να προβούν σύμφωνα με το πνεύμα τους Νόμου.
3. Ρ ι ζ ά ρ ε ι ο κ λ η ρ ο δ ό τ η μ α.

Γνωρίζοντας το μεγάλο οικονομικό πρόβλημα που έχουν οι Ζαγορίσιοι των οποίων τα παιδιά φοιτούν στα πανεπιστή-

μια και άλλες ανώτατες σχολές των Αθηνών λόγω του οξύ στεγαστικού προβλήματος και της τρομακτικής ανόδου των ενοικίων ζητήσαμε με έγγραφό μας προς το πολυμελές Δ) κό Συμβούλιο του Ριζαρείου Κληροδοτήματος την στέγαση των Ζαγορισίων Σπουδαστών στους κοιτώνες των εκκλησιαστικών σχολών στο Χαλάνδρι που από χρόνια τώρα δεν παρουσιάζουν πληρότητα από τους μαθητές των εκκλησιαστικών σχολών.

4. Χ ρ η μ α τ ι κ ά θ ρ α β ε ί α σ τ ο υ ς μ α θ η τ έ ς π ώ ν Δ η μ ο τ ι κ ώ ν Σ χ ο λ ε ί ω ν τ ο υ Ζ α γ ο ρ ί ο υ κ α ι σ τ ο υ ς μ α θ η τ έ ς π ο υ Γ υ μ ν α σ ί ο υ Τ σ ε π ε λ ό β ο υ.

Το Δ.Σ. θέλοντας να επιβραβεύσει τις προσπάθειες των μικρών Ζαγορισίων μαθητών που ιαν και βρίσκονται απομακρυσμένα από τους ποικίλους ερεθισμούς της πόλης δείχνουν θαυμάσια επιμέλεια και κρίση ενέκρινε την κατά έτος απανομή χρηματικών βραβείων μέσα από ένα διαγωνισμό εκθέσεως που τα θέματα θα αφορούν τη ζωή προβλήματα και τις παραδόσεις του Ζαγοριού.

Επίσης με νεώτερη του απόφαση τα βραβεία θα δίδονται και στους άριστους μαθητές στu Γυμνασίου Τσεπελόβου σε συνεργασία με τη Δ) ση του Γυμνασίου. Παράλληλα σε έγγραφο του Γυμνασίου Τσεπελόβου που ζητούσε την αποστολή βιβλίων για τον εμπλουτισμό της μαθητικής βιβλιοθήκης που από τον περασμένο Σεπτέμβριο άρχισε να λειτουργεί ανταποκριθήκαμε στέλνοντας βιβλία αξίας 8.000 δρχ. και αθλητικό υλικό (μπάλες Βόλεϋ, Μπάσκετ) 10.000 για να περνούν ευχάριστα τις ελεύθερες ώρες τους οι μαθητές του μοναδικού Γυμνασίου στο Ζαγόρι.

Χ ο ρ ε υ τ ι κ ό.

Θέλοντας να κρατήσουμε άσβεστα τους χορούς και τα τραγούδια μας παράλληλα την προβολή τους πέρα από το Ζαγόρι το Δ.Σ. απεφάσισε την συγκρότηση χορευτικού τμήματος.

Παράλληλα σε συνεργασία επιστημονικών φορέων έραψε 10 παρ) κές στολές ανδρών. Το χορευτικό πήρε μέρος στα Ηπειρωτικά '86 και στη μεγάλη μουσικοχορευτική εκδήλωση σε συνεργασία με άλλους πολιτιστικούς φορείς της πόλης (Παγωνήσιους - Σαρακατσανούς - Σουλιώτες - Κωσάρηδες) στο υπαίθριο θέατρο Ε.Η.Μ. Πρόθεσή μας είναι το χορευτικό μας να θγει και έξω από τα όρια του Ν. Ιωαννίνων και να γίνει πρεσβευτής του Ζαγορίου και σε άλλα μέρη της Ελλάδος. Γι' αυτό σας παρακαλούμε να μας στείλετε τα παιδιά σας αγόρια και κορίτσια να μαθαίνουν τους χορούς μας και να αντιπροσωπεύουν με το χορευτικό μας το Ζαγόρι. Πληροφορίες στον κ. Άκη Πασχάλη ή στον κ. Κώστα Τσίμα κάθε Δευτέρα από τις 7-8 μ.μ. στο Γραφείο του Συνδέσμου μας.

Αγαπητοί συμπατριώτες πιστεύουμε ότι θα σας έδουμε συμπαράστατες στις προσπάθειες μας για την επίλυση των διαφόρων προβλημάτων της περιοχής μας.

Τα γραφεία του Συνδέσμου θα είναι ανοικτά για όλους κάθε Δευτέρα και Τετάρτη από τις 7-8 μ.μ. Και μη ξεχνάτε η συνδρομή σας είναι το μοναδικό έσοδο του Πολιτιστικού Συνδέσμου.

Μ Ε Π Α Τ Ρ Ι Ω Τ Ι Κ Ο Υ Σ Χ Α Ι Ρ Ε Τ Ι Σ Μ Ο Υ Σ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ	Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ	Ο ΓΕΝ. ΓΡΑΜ.
Ι. ΚΑΛΥΒΑΣ	Α. ΣΑΧΡΟΝΗ	Α. ΠΑΣΧΑΛΗΣ
(Φραγκάδες)	(Λάϊστα)	(Βρυσοχώρι)
Τ Α Μ Ε Λ Η		

ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΙΜΑΣ (Μονοδένδρι), ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΤΕΡΓΙΑΔΗΣ (Νέο Αμαρούσιο), ΑΔΩΝΙΣ ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ (Φραγκάδες) ΚΩΣΤΑΣ ΖΙΑΜΠΙΡΗΣ (Μακρόνιο), ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΡΤΩΚΑΣ (Ανθρακίτης), ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΑΣΔΕΚΗΣ (Βραδέτο)

Η πανώρια Τύμφη μας, οι οικολόγοι και η αναπτυξή της

Διαβάζοντας στο περιοδικό «το ΖΑΓΟΡΙ μας» (αφ. 105 Δ)βρίου 1986) τα άρθρα, που αναφέρονται, για την αξιοποίηση του θουνού μας Τύμφη, αισθάνθηκα περηφάνεια μια και έκπληξη.

Περηφάνεια για το θαυμάσιο θουνό μας, που είναι ανάμεσα στο Αώο και στην καταπληκτική «λάκκα», του, απ' τα βόρεια κι' απ' το Σκαμνελιώτικο ποτάμι, το απίθανο φαράγγι του Βίκου και το γολάτζιο Βοϊδομάτη, που απ' τα σπλάχνα της Τύμφης πηγάζει, απ' τα νότια. Σα συνέχεια πέρα από τα δυο αυτά ποτάμια ως το Μιτσικέλι κι ως πέρα απ' το Τρίστονο κι' ως την Πίνδο, απλώνεται η τρικυμισμένη πράσινη δεντροθάλασσα των λόγγων του θαυμάσιου Ζαγοριού μας. Απ' τα ανατολικά η Τύμφη μας αρχινάει απ' το Γυφτόκαμπο και το δάσος του Δημοσίου, που ικακώς είναι δημόσιο, και σκολνάζει δυτικά στον κάμπο της Κόνιτσας. Είναι το πιο ωραίο θουνό της Ηπείρου μας έτσι λένε οι ξένοι...

Κατάπληξη όμως ένιωσα διαβάζοντας το υπόμνημα που υπεβλήθη στη Νομαρχία μας, με ανακοίνωση σε εικοσιπέντε οργανισμούς και Συλλόγους, δικούς μας και του εξωτερικού.

Το παραπάνω υπόμνημα το έχουν υπογράψει εφτά ορειβάτες του τμήματος Ε.Ο.Σ. Ιωαννίνων, μία Αρχιτέκτων, ένας φοιτητής Ιχθυολογίας και ένας θιολόγος. Δημοσιεύτηκε στο φύλλο «του ΖΑΓΑΡΙΟΥ μας», όπως αναφέρω στην αρχή του άρθρου μου.

Σκοπός του υπομνήματος αυτού είναι, όπως θα είδατε διαβάζοντας το να σταματήσουν οι ενέργειες, για τη διάνοιξη του δρόμου Πάπιγγο - Τσεπέλοβο μέσω της Τύμφης, γιατί όπως γράφουν: «απειλεί ο δρόμος να υποβαθμίσει ολοκληρωτικά το μοναδικό σε ομορφιά ορεινό συγκρότημα της Τύμφης - Γκαμήλας (Ζαγοροχώρια Ηπείρου)».

Μια και το υπόμνημα αυτό μας κατηγορεί και μας υποβαθμίζει σα Ζαγορίσιους, όπως θα δείτε στη συνέχεια, νομίζω πως έχω το δικαίωμα σα Ζαγορίσιους να διαμαρτυρηθώ. Γι' αυτό γράφω το άρθρο μου τούτο, στο ΖΑΓΟΡΙ μας, που είναι μια έντονη διαμαρτυρία.

Πίστη μου είναι πως απηχώ τη γνώμη και το όνειρο πολλών Ζαγορίσιων, αν όχι όλων, μα και πολλών άγνωστων απλών Τουριστών... Αν θέβαια όχι τους ζητώ να με συγχωρέσουν... Να λοιπόν που χωρίς φροντίδα αποχτήσαμε προστάτες, για την Τύμφη μας. Όμως ποιός ζήτησε τη βοήθεια σας ή τη γνώμη σας κύριοι και με ποιό δικαίωμα ΑΠΑΙΤΕΙΤΕ, συστατικά με το υπόμνημα σας, να απονήσει κάθε ενέργεια, για την ανάπτυξη της Τύμφης μας;

Και γράφουν στο υπόμνημά τους οι προστάτες της Τύμφης: «Στο προσκήνιο και πάλι το φάσμα της Τουριστικής αξιοποίησης, που απειλεί να υποβαθμίσει ολοκληρωτικά το μοναδικό σ' ομορφιά ορεινό συγκρότημα της Τύμφης...».

Που τη βρίσκει την υποβάθμιση φίλτατοι; Στη διάνοιξη ενός δρόμου, που ουτ' ελάχιστα δε θα συντελέσει στην υποβάθμιση της Τύμφης μας, όπως διατείνεστε; Όμως σίγουρα θα συντελέσει στην αναβάθμιση της κτηνοτροφίας και του Τουρισμού, του χειμωνιάτικου και του καλοκαιρινού. Και τα δυο τα έχει απόλυτη ανάγκη ο Ζαγορίσιος μόνιμος κάτοικος, για την επιβίωσή του, ΓΙΑ ΝΑ ΖΗΣΗ στον τόπο του και να μην εκπατριστεί... Δεν ξέρω, μα όλα είναι πιθανά, μπορεί να πιστεύετε φίλτατοι, πως δε θα πρέπει ούτε τα πρόβατα να βόσκουν στις θερινές βοσκές του θουνού, γιατί με τη βοήθειά τους συντελούν στην καταστροφή της χλωρίδας του θουνού ύμας!...

Το θουνό μας φίλτατοι ολόκληρο, από τη μια ως την άλλη άκρη που ανοίκει στο Ζαγόρι και ειδικά από αιώνες πολλούς, στον «Τυμφαίους» στα χωριά Βρυσοχώρι, Ηλιοχώρι, Σκαμνέλι Τσεπέλοβο, Κουκούλι, Καπέσοβο, Βραδέτο και Πάπιγγο, και

κόνιτσα στο δυτικό άκρο του.

Οι κοινότητες αυτές κι ολόκληρο το Ζαγόρι, το κράτησαν με θυσίες ΔΙΚΟ ΤΟΥΣ, όπως και ολόκληρο το Ζαγόρι, περικόσια ολόκληρα χρόνια σκληρά στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Και δε δέχτηκαν καμιά επέμβαση της γιατί είχαν τη δύναμη κι απομάκρυναν το δυνάστη από τον τόπο τους... Και εισέπραται, καοσταριές χρυσές λίρες (ως 2.500) όπως γράφει ο Λαμπρινός μας, που τις χρησιμοποιούσαν μαζί με τα εμβάσματα των ευεργετών, που υπήρχαν τότε σε όλα τα χωριά μας, για την πληρωμή ιατρών φαρμάκων δασκάλων ιερέων για περίθαλψη αναξιοπαθούντων, για προικοδοτήσεις, και για την κατασκευή έργων πολιτισμού. Τόσο ψηλά είχε φτάσει η αυτοδιοίκηση εδώ επάνω, η αυτονομία, το νοικοκυριό κι ο πολιτισμός. Το περήφανο θουνό μας το είχαν αξιοποιήσει, με «γκαλντερίμια, με σκάλες, με λούτσες, είχαν φτιάξει θρόνους τις πηγές, είχαν φτιάξει χτιστές στάνες, που και σήμερα βρίσκουν στέγη ορειβάτες, εκδρομείς και περαστικοί...

Στο θουνό μας πριν μερικά χρόνια παραθέρριζαν, κύριοι, πενήντα πέντε χιλιάδες πρόβατα. Τώρα ίσως πέντε! Γιατί... Γιατί στο Σκαμνελιώτικο θουνό αναθεμίζεται κάθε χρόνο η κτηνοτροφία; Το ξέρετε αυτό; Γράφετε λοιπόν στο υπόμνημά σας: «από τα χωριά Τσεπέλοβο και Σκαμνέλι, προς τα Αλτικά οροπέδια (σε υψ. 1800 μ.) οργανώνουν το θουνό δυο δρόμους, εξυπηρετώντας δ ή θ ή ν τους θοσκούς και συγχρόνως τους εκάστοτε λαθροκηνηγούς...» Γιατί δ ή θ ή ν κύριοι; Δεν είναι αλληθινη η αναβάθμιση της κτηνοτροφίας στο Σκαμνέλι; Δεν οφείλεται αυτή κατά μέγα μέρος, στη διάνοιξη του δρόμου ως τις θερινές βοσκές και στη στάνη; Γιατί λοιπόν τόσο ειρωνική διάθεση, μα και τόσο υποπληροφόρηση; Δεν εξυπηρετούνται οι κτηνοτρόφοι, με τα αγροτικά αμάξια τους που τόσο ευκολύνουν την εργασία τους; Τα παλαιότερα χρόνια εξυπηρετούντο με τα φορτηγά τους ζώα τώρα τ' αντικατέστησαν με αγροτικά αυτοκίνητα, ο τρόπος της ζωής άλλαξε για τον αγρότη και τον Ξωμάχο. Δεν εξυπηρετούνται, διόθεν, λοιπόν φίλτατοι οικολόγοι... Ένας είναι ο δρόμος αυτός, κι όχι δυο όπως γράφετε.

Τον πέρασα το καλοκαίρι με αυτοκίνητο ΣΙΤΡΟΕΝ, γιατί οχτώ δεκαετίες και, στην πλάτη κάνατε τα θουνά μας ηλότερα και απρόσιτα για μένα... Όμως χάρηκα αφάνταστα γιατί θρέθηκα πάλι, κοντά σε γνώριμους σ' αγαπημένους τόπους κι' ακόμα γιατί δεν είδα καμιά, μα καμιά αλλαγή...

Αν ο δρόμος γίνει και περνάει από τις στάνες μας θα αναγειμίζει το θουνό πρόβατα. Κι η χλωρίδα κι η Πανίδα του θαυμάσιου θουνού μας και το περιβάλλον του, δεν κινδυνεύουν από μια διάνοιξη ενός δρόμου, που τόσο είναι απαραίτητος, για την αναβάθμιση της κτηνοτροφίας και την ανάπτυξη του Τουρισμού που θ' αποβεί μια καινούργια πηγή προσπορισμού αγαθών, για την επιβίωση των Ζαγορίσιων που μένουν μόνιμα εδώ επάνω κοντά στο θουνό μας...

Γράφετε στο υπόμνημά σας ακόμα «είναι πλέον γνωστό ότι το θέμα ήδη προωθείται ραγδαία από τους τοπικούς παράγοντες...» Και θέβαια προωθείται και ασφαλώς «ραγδαία» Ο δρόμος αυτός θα κάνει προσιτό το θαυμάσιο θουνό μας και στον απλό εκδρομέα, και στο ζωγράφο, και στο λογοτέχνη, τον φυσιολόγο, τον ερευνητή τον ηλικιωμένο, τα παιδιά. Δε θάναι προσιτό μόνο, για τον ορειβάτη με τ' άρβυλα και την ορειβατική εξάρτηση που μόνο αυτός θα έχει το προνόμιο, να το χαίρεται αν δεν γίνει ο δρόμος...

Και δε θα γίνει καμιά ζημιά στον τόπο και στην ομορφιά του τοπίου, όπως δεν έγινε και με το δρόμο στο Τσεπέλοβο - Σκαμνέλι... Ούτε «... η αιωνόβια συστάδα ενός σπάνιου είδους αγριοκέδρου που είναι γνωστή στους βοτανολόγους, όπως γράφετε, ούτε οι κοινωνίες σπάνιων ειδών εντόμων, που ζουν ε

κεί...» κινδυνεύουν όπως διατείνεσθε. Ίσα ίσα, που θα είναι και για τους βοτανολόγους, τους εντομολόγους, τους γεωλόγους προσιτό το θουνό με το δρόμο για τη μελέτη των ειδών της πανίδας και της χλωρίδας, του ορυκτού πλούτου και των υπόγειων θαλάσρων και σπηλαιών του θουνού (θάραθρο «προ θάλασσας») Βάνδαλοι δεν είναι εκείνοι που αγαπούν το θουνό το λουλούδι, τις κορφές, τη φύση... Και δεν είναι ψεύτικος ο ισχυρισμός των κατοίκων που ισχυρίζονται πως με το δρόμο που εσείς τον χαρακτηρίζετε περιφερειακό «με το κατασκευάσμα αυτό...», θα φέρουν «τον άνθρωπο κοντά στην άγρια φύση» Γιατί όμως τόσο ειρωνική διάθεση κύριοι προστάτες της Τύμφης μας;

Κι όμως θα τον φέρουν τον άνθρωπο κοντά στη φύση...

Λέτε ακόμα που δεν είναι έτσι: «... υπολόγισε κανείς τις απεινώνθες φθαρές που θα υποστεί η γεωμορφολογία του τοπίου, (ας σημειωθεί ότι οι πλαγιές όπου σχεδιάζεται ο δρόμος είναι ιδιαίτερα επικλινείς παράγεια που σημαίνει ότι για τη διάνοιξη του, θα χρησιμοποιηθούν σαρωτικά μέσα του τύπου ισχυρής μπουλντόζας, φορυνέλας). Τα παραπάνω που γράφτε δεν είναι ακριβή καθόλου. Ίσα - ίσα που οι πλαγιές, που θα περάσει ο δρόμος αν και όταν περάσει, ίδεν είναι καθόλου επικλινείς, όπως λέτε... Παράσατε φίλτατοι απ' τον διανογμένο δρόμο Τσεπέλοβο - Σκαμνέλι; αν είσθε ευλκρινείς δε θα διατάσατε να πητε πως το τοπίο δεν υπέστη καμιά, απολύτως φθορά, γιατί οι πλαγιές δεν ήσαν επικλινείς...

Και γράφετε παρακάτω στο υπόμνημά σας «... και των δασικών δρόμων, που χαρακώνουν τις επιβλητικές και κατάφυτες ανατολικές ορθοπλαγιές της οροσειράς...». Με τούτα που γράφετε, χορτασμένοι από την απόδοση της εργασίας σας, τις διακεδάσεις σας στην πόλη και μέσα από τα γραφεία σας, είνασιν να ζητάτε από το κράτος και τους οργανισμούς και συλλόγους, που ανακοινώνητε αυτό το ιστορικό σας υπόμνημα, να ενεργήσουν έτσι, ώστε να υποχρεωθεί ο κόσμος εδώ επάνω, χάρη στην κακώς εννοούμενη Οικολογία, να πάρη το δρόμο της προσφυγιάς. Γιατί εδώ στο Ζαγόρι δυο πηγές, για το μεροδούλι έχουν μείνει η κτηνοτροφία, και η υλοτομία.

Αν δεν υπήρχαν οι δρόμοι στα δάση της περιοχής της Τύμφης μας και τώρα στο θουνό, που τόσο έχθρα δείχνετε γι' αυτούς, με δικαιολογητικό την καυμένη την οικολογία! Η προσοχή ανέμενε τους Ζαγορίσιους. Που να πάνουν όμως, που; Μήπως αυτή είναι η θαυότερη σκέψη σας; Μήπως σε κάτι τέτοιο αποδέχονται οι ενέργειές σας; Γιατί εμείς οι θουνίσι, κάτι τέτοια θέαουμε με το χωριάτικο νου μας, και να μας συγχωρήσετε...

Τώρα με τις ενέργειές μας, για το δρόμο και την ανάπτυξη της χιονοδρομίας και του Τουρισμού, πάμε στις πηγές προσπορισμού μεροκάματου, για την επιβίωση, την κτηνοτροφία και την υλοτομία, να προσθέσουμε και τον Τουρισμό. Κι αρχίσαμε ήδη και θρισκόμαστε σε καλό δρόμο. Κι ακόμα γράφετε πιο κάτω: «... είναι άραγε λοιπόν αυτός ο πραγματικός λόγος της αναγκαιότητας του δρόμου, που επικαλούνται οι κύριοι αυτοί, ή μήπως πίσω από το δολαστικό επιχείρημα «άνθρωπος - φύση» κρύβονται άλλες σκοτεινές προθέσεις... την απότερη υλοποίηση... περί χιονοδρομικού κέντρου».

Ε, φίλτατοι, οι Ζαγορίσιοι που είναι στο θουνό γύρω πρέσβες σας κι η σκέψη σας κι ύστερα στη χλωρίδα της Τύμφης, που δεν πρόκειται να καταστραφεί με το χιονοδρομικό κέντρο, αν γίνει και τότε. Όμως θα δίνει ασφαλώς με το χειμερινό Τουρισμό, εφόδια για να ενισχύουν οι κάτοικοι των χωριών, το οικογενειακό τους ταμείο, για να μπορέσουν, να επιβιώσουν, σε τούτο τον όμορφο τόπο, που τον λένε Ζαγόρι...

Για τον άνθρωπο, λοιπόν, για το Ζαγορίσιο, τον ήρωα που ξη εδώ επάνω και φροντίζει, για τις εκκλησίες, για τα σπίτια για τους δρόμους, για τις θρύσες, που συντηρεί την

παράδοση, τα ήθη κι έθιμά του, που κρατάει όρθια τα σχολεία του και τον βρίσκει πάντα πρόθυμο, να σας εξυπηρετήσει, ΤΙΠΟΤΕ. Γι' αυτόν τον ήρωα, που τόσο τον επαινείτε, όταν του ζητάτε κάποια πληροφορία και σας τη δίνει μ' όλη την ευγένεια, που τον διακρίνει. Το Ζαγορίσιο αυτό, που είναι αφεντικό στον τόπο του, το υπόμνημά σας όψιμοι προστάτες της Τύμφης μας, θαθμολογείται με το μηδέν...

Έτσι κάπως ενήργησε και το Κράτος, στην προσπάθειά του να κάνει την «κυνηγετική περιοχή» στο ανατολικό Ζαγόρι. Χωρίς να υπολογίση τον παράγοντα άνθρωπο, χωρίς να τον λογαριάσει αν υπάρχει, χωρίς να τον ρωτήσει και ν' ακούσει τις απόψεις του, με το «έτσι θέλω» οριοθέτησε την έκταση της υπό ίδρυσιν κυνηγετικής περιοχής, που περιελάμβανε είκοσι μία Κοινότητες, έφερε θηράματα, αγνόησε τις διαμαρτυρίες των κατοίκων, έκανε απαγορεύσεις, έβαλε θηροφύλακες στρίμωξε τους κατοίκους των χωριών, χωρίς να υπολογίσει πως το στρίμωγμα φέρνει αντίδραση. Και ξεσηκώθηκαν οι κάτοικοι των χωριών, με παραστάτη το δίκαιο, και σκόρπισαν την κυνηγετική περιοχή, και χάθηκε ένα έργο περσιωπής, που αν είχε γίνει με την συναίνεση των κατοίκων, μετά από διάλογο με το κράτος, θα μπορούσε, τα χωριά που ήσαν μέσα στην περιοχή, να δούν καλύτερες μέρες, να ξαναζωτανέφουν...

Κάτι τέτοιο λοιπόν πάτε να κάνετε; Ποιός σας ζήτησε τη γνώμη και απαιτείται αυτά που με το υπόμνημά σας απαιτείτε; Πιούν ρωτήσατε; Τον αγνοήσατε, το Ζαγορίσιο κάτοικο, απολύτως. Να είσατε σίγουροι, πως θ' αντιδράσει, κι άρχισε ήδη μ' έντονο ρυθμό...

Κι ακόμα γράφετε: «εδώ να προσθέσω ότι με την κατασκευή του δρόμου, το ορειβατικό καταφύγιο χάνει έννοια και λόγο υπάρξης, εφόσον παύει να πληρεί τον αρχικό του σκοπό». Γιατί τα γράφετε αυτά τα παραπάνω μήπως για να φοβίσητε το Πάπιγγο, για την αχρήστευση όπως λέτε του καταφύγιου και να πάρητε τους Παπιγκιώτες συμμάχους; Το καταφύγιο θα είναι πάντα χρήσιμο, γιατί οι γνήσιοι ορειβάτες θ' ανεβαίνουν πάντοτε με τα πόδια από το Πάπιγγο. Θα δροσίζονται με το νερό της «Κρούνας» και της «Αντάλκης» και θα αισθάνονται μια αγάλαση σα θ' αντικρύζουν από μακριά, το τόσο ζεστό και φιλόξενο ορειβατικό σπίτι. Πάντα θα είναι χρήσιμο χειμώνα και καλοκαίρι... Νομίζω πως ψάχνετε, για ερείσματα. Όχι όμως με τέτοιους ισχυρισμούς όχι με το «διαίρει και βασίλευε»...

Και λέτε ακόμα σα δημόσιοι κατηγοροί: «... μερικοί άνθρωποι αδυνατώντας να συλλάβουν, το μεγαλείο της Φύσης και να γίνουν κοινωνοί των πραγματικών της διαστάσεων και σημασίας, προσπαθούν με οιονδήποτε τρόπο και στο όνομα της «ανάπτυξης και αξιοποίησης» να την φέρουν στα δικά τους μέτρα, μεταφράζοντάς της σε χρήμα... Βαρειά η κατηγορία για άγνοια σ' αυτό; Ίσως για κατωτερότητα πολύ βαρειά, που δε θα έπρεπε να δρασκελίζει τα χείλη φυσιοπαθών... δεν τη σχολιάζω σς τη σχολιάσουν οι αναγνώστες...

Όμως ποιό φίλτατοι οικολόγοι και προστάτες της Τύμφης μας, «δε μπορούν να συλλάβουν το μεγαλείο της φύσης»; Εμείς; Πότε είδατε εσείς, όπως εμείς, και νοιώσατε την απειράνοση του θουνού μας; Πότε το ζητήσατε όπως εμείς, που ζούμε σ' αυτό; Χαρήκατε, όπως εμείς την ανοιξιάτικη ομορφιά του και την καλοκαιρινή εικόνα τις νύχτες τις φεγγαρόλουστες, με το λάλημα των κουδουνιών απ' τα κοπάδια, που τώρα λίγα έμειναν. Πότε ζήσατε και αισθανθήκατε δέος μπροστά στις μανιασμένες χιονοθύελλες και τα τραγικά ανεμοσούρια της Τύμφης μας; Ακούσατε το απίθανο μουγκρητό απ' τις φοβερές χιονοστιβάδες της «Τσιουκαρλιάσας» της «Γκούρας», της «Τσιουκαριάσας», της «Αστράκας», του «Κρεβατιού», Χτύπησε τ' αυτιά σας, το πρώτο «τσιουκαρία» της πετροπέδικας και ακούσατε τα χειμωνιάτικα θράβια τα ουρλιαχτά των λύκων; Παράσατε απ' το «Μέγα Λάκκο» τον μοναδικό;

Σταθήκατε ποτέ με δέος, μπρος στην «κακιά σκάλα του», πού-
ναν στεριωμένη στον απροσπέλαστο γκρεμό και την ανέβαι-
ναν οι γυναίκες ζαλιωμένες με ξύλα. Σταματήσατε μπρος
στην μεγαλοπρέπεια του «Μπέζντιακου» και του «αντράλα-
κου» ανεβήκατε απ' τα «Γαργαρέλια» στην «Καζάρμα»; Στα-
θήκατε στο μονοπάτι της «Κρούνας» και νιώσατε τη μεθυ-
ιστική μυρουδιά, απ' τις χιλιάδες τους «νάρκισσους» που φύ-
ονται στα γκρεμά της, και χαρήκατε έναν έστω απ' αυτούς,
με την ασύγκριτη αρμονία της εξαπέταλλης μαργαρίτας του,
με το «καταρινί κέντρο της που ο εν Υψίστοις Κύριος τους χά-
ρισε; Πότε στις Β.Α. ορθοπλαγίες της Τύμφης μας, με τα αι-
ώνια χιόνια της, μείνατε μ' ανοιχτό το στόμα, μπρος στο τρυ-
πημένο χιόνι απ' τους εμέτηρητους «κρόκους» που θγάζουν το
ελοκίτρινο κεφαλάκι τους τν Ιούλιο γιατί τότε έρχεται σε τού-
τα τα υψόμετρα η άνοιξη... Πότε χαρήκατε ένα «μπιλούκι» από
αγριόγίδα, να τρέχει έξωλο, με απίστευτη γρηγοράδα, μετά
απ' το σφύριγμα του αρχηγού, μπρος στον κίνδυνο; Σταθήκα-
τε μπροστά στα «μπιλούκα» των τζιομπαναράων στα «γκρε-
κοτόπια» του βουνού μας, που αντικατασταίνουν το κρεβάτι
τους, για να καταλάβετε την απόλυτα σκληρή ζωή του, και
να ιδίτε πως κερδίζει το καρβέλι και την άλλη πόρπη της φα-
μιλιάς του ο ανεμοδαρμένος, από τ' αγιάζια της Τύμφης μας,
ηρωϊκός αυτός εργάτης, που τώρα όπως δείχνουν τα πράγ-
ματα, πάτε να τον προγκίξετε... Σταθήκατε «καμιά φορά με
θαυμασμό, αγναντεύοντας τις αγκαματένιες από τα χιόνια
κορφές της Τύμφης μας, τη Γκαμήλα, τον Καρτερό, το Να-
βάλο, την Τσιουκαρόσια, την Αστράκα, το Κρεβάτι, την Τσιού-
κα, όταν η ρόδινη αντολή τις βάφει τριανταφυλλένιες κι η
μαδιά δύση τις χρωματίζει παράξενα;

Τη γνωρίσατε την Τύμφη με τα χαμόγελά της και τους
τρομερούς θυμούς της; Κι' ήρθατε να μας πείτε... «πως αδυ-
νατούμε, να συλλάβουμε το μεγαλείο της φύσης»; Και κατηγο-
ρείτε εμάς πως «αδυνατούμε... κ.λπ.» Τί να πω; Πως να χα-
ρακτηρισθεί αυτή η θαυμάσια κατηγορία;

Και δε ιφτόνουν τα πιο πάνω λέτε: «Ως τότε, λοιπόν, τέ-
τοιου είδους άνθρωποι θα συνεχίζουν να παύουν αποφάσεις
κ.λπ.». Πολύ λυπούμαι φίλτατοι, πάρα πολύ, γιατί εμείς οι
Ζαγορίσιοι χωρικοί αγρότες, δε χάσαμε ακόμα ολότελα, τη
χωριάτικη ευγενική διάθεση, που από αταβισμό κληρονομή-
σαμε απ' τους προγόνους κι' ακόμα, δε μνησικακούμε, ούτε
εσχάσαμε το «μη προτρεχέτω η γλώττα του νοός» Τί άλλο
μπορώ να πω;

Είμουναι κι εγώ κάποτε ορειβάτης και κυνηγός μα όχι
ενταγμένος σε συλλόγους κι ορειβασίες οργανωμένες... Μ' έ-
να ζευγάρι άρβυλα κι ένα σκόπι από κρανίο ξύλο, δεν ά-
φησα απάτητο ούτε σπιθαμή απ' το βουνό μας το ωραίο. Τό-
τε όμως το βουνό μας είχε πλυσισωτάτη πανίδα... Τί αγριόγι-
δα, τί λαγοί, τί πέρδικες, τί αγριοπερίστερα... Τώρα κινδυνεύ-
ει να γίνει κυνηγετική Σαχάρα... Γιατί; Ο δρόμος ακόμα δεν
έγινε, που λέτε πως θα βολέψει τους λαθροθήρες. Εσείς οι
οικολόγοι, τί κάνατε για να εκλείψει όπως λέτε η λαθροθη-
ρία; Σε ποιές ενέργειες προβήκατε, γι' αυτό ως τώρα;

Εύκολο είναι να κάνεις ένα νόμο ή μια απαγόρευση ή να
εκφράσεις μια ευχή και να λες μίαν άποψη. Όταν όμως φτά-
σεις στην εφαρμογή τότε, ναι, δυσκολίες. Η κακοδαμονία και
τα πολλά ανεύθυνα λόγια, οι φιλοκατηγορίες μας, η τσαπα-
τσουλιά μας, οφείλονται, δυστυχώς, όχι στην έλλειψη νόμων,
αλλά στην όχι σωστή μας αγωγή, κι όχι να τα ρίχνουμε όλα
στη διάνοιξη του δρόμου που θα φέρει όπως λέτε την ΚΑΤΑ-
ΣΤΡΟΦΗ. Έτσι πιστεύουμε εδώ εμείς οι χωρικοί. Χωρίς σω-
στή, χωρίς συνεχή και χωρίς χατήρια αστυνόμευση δεν πα-
τάσεται φίλτατοι η λαθροθηρία.

Κάτι ακόμα που δεν έχει σέχσ η με το υπόμνημά σας. Χα-
ρακτηρίστηκε άδικα, η διάνοιξη αυτού του δρόμου που είναι

ένα παλιό όνειρο όλων των Ζαγορίσιων σαν «χιούμορ». Με
τη μικρότητά μου, νομίζω πως ο χαρακτηρισμός είναι άδικος.
Η ευχή για τη διάνοιξη του δρόμου εκφράστηκε από Ζαγορί-
σιο ομιλητή στο «Συμπόσιο λόγου για το Ζαγόρι» που έγινε
στα Γιάννινα τον Οκτώβριο 1986.

Γιατί να μη γίνει ο δρόμος; Γιατί; Τί θα τραυμάτιζε η
διάνοιξή του; Τί έπαθε ο Όλυμπος, ο Παρνασσός, η Ζήρεια,
το Βελούχι, το Πήλιο, το Βέρμιο, το Φαλακρό, με τη διάνοιξη
δρόμων, τα τηλεφερικά και τα χιονοδρομικά κέντρα που δη-
μιουργήθηκαν σ' αυτά. Τί έπαθε το περιβάλλον των Μετεώ-
ρων με τους δρόμους και τα γεφύρια που έγιναν; Δεν έγιναν
έτσι γνωστά στο πλατύ χριστιανικό κοινό; Ποιός τα γνώριζε
πριν, παρ'α' μονάχα απ' τις περιγραφές των θείων, ελόγ-
στοι μόνον; Τί καταστροφή έπαθαν οι Άλπεις της Ελβετίας,
της Αυστρίας, της Γερμανίας, της Γαλλίας, με τα εκατομμύρια
των Τουριστών, τους αυτοκινητόδρομους, τα τρένα και τα τε-
λεφερίκ; Γιατί εδώ θα γίνει η συντέλεια του κόσμου στο βου-
νό μας. Ποιά καταστροφή θα κάνουν τα κέντρα των χειμερινών
σπόρ αν και όταν γίνουν; Δε θα φέρουν με την Τουριστική
κίνηση ανακούφιση στη δύσκολη ζωή, που περνούν οι κάτο-
κοι οι «Τυμφαίοι»;

Ποιά καταστροφή θα γίνει όταν όλα είναι σκεπασμένα με
μέτρα χιονιού;...

Πανώρια Τύμφη μας ΙΑλπική γωνιά της Ηπείρου μας. Σ
αγαπάμε με μίαν παθολογική αγάπη, με μίαν αγάπη απίστη.
Είμαστε οι Τυμφαίοι, οι κάτοικοι του.

Πίστη μας είναι, πως μια μέρα κι ίσως πολύ σύντομα, θα
γίνης ο πόλος έλξης αμέτρητων Τουριστών και χιονοδρόμων,
που θα θαυμάζουν τους περίφημους Εθνικούς δρυμούς σου
και το τρανταχτό μεγαλείο σου.

Και τα ιστορικά χωριά σου, όπως κι όλο το Ζαγόρι μας
θα ορθοποδήσουν.

Φίλτατοι, μόνο οι Ζαγορίσιοι έχουν το δικαίωμα ν' αποφα-
σίσουν με ποιό τρόπο θ' αξιοποιήσουν τον τόπο τους, κι όπως
γράφει ο Στ. Στεργιάδης «πρώτα για τον εαυτό τους και μετά
για τους άλλους».

Ε.Γ.

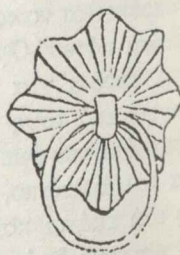
ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΗΛΙΟΧΩΡΙΟΥ «ΤΟ ΝΤΟΜΠΡΙΝΟΒΟ» ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Εκπο-
λιτιστικού Συλλόγου Ηλιοχωρίου, ευ-
χαριστεί τον Αντώνιο και Στέργιο
Σιούρη για τις παρακάτω προσφορές
τους στο χωριό μας.

α. Δωρεά 400.000 δρχ. στην Εκκλη-
σιαστική Επιτροπή του Ιερού Ναού
Αγίου Νικολάου Ηλιοχωρίου για την
την συντήρηση και ανακαίνιση του
τέμπλου του.

β. Δωρεά 20 κρεβατιών στον σύλλο-
γός μας για εμπλουτισμό της αιθου-
σας του συλλόγου, που χρησιμοποι-
είται σαν γενώνας για την εξυπηρέτη-
ση των ξενιτεμένων συγχωριανών μας
οι οποίοι δεν έχουν σπίτι στο χωριό.
γ. Διαφορές άλλες δωρεές για κατα-
σκευή διαφόρων έργων στο χωριό μας
όπως π.χ. πλατεία γάτου, Κοινοτική
θρύση κ.λπ.

Για το Διοικητικό Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος
ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΜΠΟΥΛΤΗΣ
Ο Γεν. Γραμματέας
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΦΡΙΣΟΥ ΤΖΙΟΒΑ

ΡΩΜΑΝΤΙΚΟ

Ο κύριος από καιρό θρισκότανε στα ξένα.
Ο γέρος πλέον κηπουρός εξούσε προς τα θάθη
εκεί που μόνον οι σκιές, η μούχλα, μαραμμένα
σταφύλια ζουν και ο θησαυρός προγόνων που εχάθη.

Φαντάζαν πολύ πένθιμα οι σταύλοι χωρίς ήππους...
Μεγάλα φύλλα καφεδιά πλέανε στο νερό,
και μόνο λίγο θαμπό φως επέβλεπε στους κήπους,
σαν υποψία στις φωλιές, στα νούφαρα νεκρό.

Εκεί, λεν εγεννήθηκαν από τον ουρανό,
από την άκρα σιωπή, τη σκόνη, τα ωχρά φύλλα.
Κόμπος εστάλαξε γλυκός κάποιον θλιμμένο δειλινό
που ρέμβαζαν τα γιασεμιά και οι πελαργοί στη θύλα.

Του πιάνου σου οι έγχρωμες τολύπες πλάϊ στα κρίνα
ερωτευμένες έκλαιγαν με νέφη νευρασθενικά.
Θυμάμαι κάτι φώτιζε τους τοίχους μελαγχολικά
θάλς όταν χόρευες τρελλά με κρινολίνα.

Από μετάξι πέφτοντας το φως ειρηνικά
τα γάντια σου εφλούσε σαν ιππότης.
Σου τρέμανε στο μέτωπο δυο φλέβες τόσο ευγενικά
εδώ γλυκά σε τάρανε των κουρτινών η ωχρότης.

Τώρα, το πιάνο του θραυτού σε μίγησε. Αχ το πιάνο...
Δεν είναι αυτό με τη γλυκιά ρομάντζα ενός τενόρου;
Από τις καπνοδόχες να, κι' ακόμη πιο επάνω,
σε φέρνει δειλισταμένο φως χρυσό του φθινοπώρου.

Για τα ησιά ταξίδεψες, κάποιος είπε στη Ρώμη
που η μελαγχολία σου θά φευγε στο κοίταγμα της δύσης,
στο τένις, μα ως οι θροδονοί πλάϊ σου θα πέφτουν τρόμοι
ρωμαντικά στα μάτια σου θα κλαιναι αναμνήσεις.

Από τη συλλογή «Εντελθάς»

ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑΤΑ

Στα καστανά σου μάτια που ανοίξαν
σαν πύλη ολόφωτη και θγαίνουν μεθυσμένοι,
είδα και μια μικρή, στιλπνή αυθάδεια
ίστα με δυο πόντους.

Έτσι; Μα εγώ θα ξαπλωθώ κοντά σου
με τους Ερωτίδες και τη Μητέρα του θεού
να ψιθυρίζει πάνω απ' το κεφάλι σου σαν αύρα
όταν φοράει δροσερό σκουφί σε χαμομήλια.
Θα κλείσω το παράθυρο ένοχος ήσκιος να μη μπει

πάρεξ η γλώσσα του βωδιού με μαργαρίτες
ή πούπουλο περιστεριού που πέφτει άθελά του
πάρεξ οι πρόγονοι που φθείραν το κτώφι μας
φέρνοντας στάρι κι ευωδίες στο ρούχο από τα δάση
να σε ξυπνούν με τη θαθείά φωνή τους σαν λαγούτο.

Ψηλά του ήλιου έφυγε μια φλέβα μεταξένια
και παίζει εδώ στο μάγουλο. Κοιμήσου...

Ειρήνη στην πνοούλα σου, ειρήνη και στο δειλινό
που μας το παίρνει ο άνεμος ζέοντας χελιδόνια.

11

Ελάφι μου, στα μάτια σου οι μέρες μου απλώνουν
τα βλιβερά ιστία τους για να τα λουλακίσουν.

Νάνι... γλυκό σαν φλάουτο που στις σπές του μπαίνουν
οι κουρασμένες ώρες μου μελωδικές να γίνουν.

Από τη συλλογή «Αίμα και φύση»

ΓΙΩΡΓΗ ΚΑΡΑΤΖΙΑ

ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΟΥ

Στη δροσερή του Προύμπου την πλαγιά μικρό χωριό σκαλώνει.
Και μέχρι τον Κόνγκορο και τη Σον χώρα κάτ' απλώνει.
Δυο ρέματα με πάθος τ' αγκαλιάζουν και το ζύνουν,
κι ο Λάγιτσο με τη Γαβρίλα αχ πως το καμαρώνουν!

Απ' της Δάιστας το βουνό ο ήλιος το πρωί το λούζει, το ζεσταίνει.
Κι ολημερίς ο αγέρας το χαϊδεύει το δροσίζει.
Το δειλί ο ίσκιος του Παπίγκου το κανορίζει;
Κι ο γκιώνης, αχ! Με τί στοργή τ' αποκοιμίζει!

Ο κούκος, απ' του γεροπέκου το ξερό κλαρί,
την Ανοιξη, κάθε πρωί, με τη χαρά την προμηνεί!
Απ' το ρέμα το βαθύ, τ, αηδόνι, αχ! πως τη διαλαλεί!
Κι ο κότσυφας τι γλέντι κάνει εκεί ψηλά στη λεύκα και στη δρυ! .

Σε τούτο του Έλιου τ' όμορφο, μικρό καλό χωριό,
πρωτόειδα γω το θαυμαστό κόσμο, το λαμπρό!
Στον Πισιώτη έπαίξα με τ' άλλα του χωριού παιδιά,
απ' το πουρνό και στον Κόνγκορο ως το βαθύ το δειλινό!

Στο ταπεινό κι αγαπημένο μικρό Πετρό - χτιστο σχολείο,
πρωτόκουσα του γλυκόλαλου δασκάλου του χωριού μ' εγώ,
τη σοφία να ιστορεί και τη δόξα των αρχαίων μας προγόνων,
καθώς και την παλικαριά του Εικοσιένα μας ηρώων.

Ξάπλωσα με πιστικούς φίλους καλούς και γκαρδικούς,
και απ' του Γκουλιάρου τις πανήγυρες θαλανιδές.
Τη βουή του πέκου της Ορτζίστας άκουσα και τις οξενές.
Κάθισα στον ίσκιό του Γεροπλάτανου και της λυόδεργης Μεσογαριτί-
(της ιτιάς).

Σκαρφάωσε τον Παπίγκου τα κακοτάγια, καπτερά τσουγκάρια.
Της Τσουκας τα γούπατα πέρασα και τις θαύσοκατες πλαγιές.
Έβγαλα άφοδα τα λογγάρια της Κούτσιμπας και τα ρουμάνια.
Του Μπόρου ανέδηκα τις πανήγυρες πενκοσκέπαστες πλαγιές.

Στα σούρουπο, άκουσα στη Γαινιάσα τα σουλαχτά του λύκου.
Στο Γυφτόκαμπο με τρώμαζε της αρκαύδας τ' άγριο μοναχοντό!
Το σφουρίγμα με ξάφνιασε του περήφανου άγριου τράγου,
απ' το καπτερό τσουγκάρι του Κόρμπου το ψηλό!

Γεύτηκα απ' της Γηατέρας τη δουνίσια ολόδροση πηγή,
κρυσαλλάκινο, αθάνατο, παρθενικό νερό!
Απ' του Φάγκου και της Σιδώνζας τη δροσερή πηγή,
πόσο άφθονο ήπιό, γάργαρο, δροσερό νερό!

Του ψαρά δοκίμασε τη χαρά και τη λαχτάρα,

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΛΑΪΣΤΙΝΩΝ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Πραγματοποιήθηκαν στις 18-1-87 στην αίθουσα της Ηπειρωτικής Εστίας στην Θεσσαλονίκη Γενική συνέλευση και εκλογές για την ανάδειξη νέου διοικητικού συμβουλίου του Μορφωτικού Συλλόγου «Η ΛΑΪΣΤΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ».

Παρευρέθησαν πατριώτες από τη Θεσ/νίκη, την Ανατολική Μακεδονία, την Καστοριά και την Αθήνα. Στην αρχή έγινε ο απολογισμός των ετών 1984-87 από το απερχόμενο Δ.Σ. Ο πρόεδρος του Συλλόγου καθηγητής κ. Ι. Κογκούλης αναφερόμενος στην τριετία υπαγόρασε 1. την ξεχρέωση της πλατείας 2. Την κατασκευή κιάκι στον Α' - Χαράλαμπο 3. Το μεσολαβητικό ρόλο του Συλλόγου στην ανένεργη του παρελθόντος του Αγίου Ευσταθίου 4. Τα επιτυχημένα ανταμύματα των πατριωτών στην Ξάνθη (84) και Δράμα (85) 5. Τις επαφές με υπηρεσίες και συμβολία στην τελειοποίηση του δρόμου Σκαμνέλι - Γυφτοκάμπος. 6. Την αύξηση των μελών και των ημερολογίων.

Μετά από σχετικές προτάσεις του προέδρου κ. Ι. Κογκούλη η γενική συνέλευση αποφάσισε για την προσεχή τριετία (1987 - 90) οι δραστηριότητες του νέου Δ.Σ. να επικεντρωθούν ως ακολούθως: 1. Περιφραγή της πλατείας με κάγκελα και αποπεράτωση του υπολοίπου τμήματος 2. Ανένεργη εντεκνίριου για τους νέους. 3. Ανακαίνιση της εκκλησίας του Αγίου Χαράλαμπους και αξιοποίηση του γύρω από αυτή χώρου. 4. Πρόταση στην Κοινότητα για επιδότηση με 200 κυβικά ζυλίας το χρόνο με το σκεπτικό ότι η ζυλία θα προέρχεται από δόση πατριωτών. 5. Πρόταση στην Κοινότητα για παραχώρηση του χώρου γύρω από τον Α' Χαράλαμπο. Το απερχόμενο Δ.Σ. τέλος ευχαρίστησε την κ. Αικατερίνη Πίνου που προσέφερε το καλοκαίρι το ποσό των 27.000 δρχ. για το κιάκι. Ευχαρίστησε τον κ. Νικόλαο Ζαχάρη για το οικόπεδο που παραχώρησε στο Σύλλογο, καθώς και τον κ. Ιωάννη Βαρτζόπουλο που έδωσε 15.000 δρχ. στο Σύλλογο για ανακαίνιση παρεκκλησίων. (Ας σημειωθεί ότι προσέφερε στο εκκλησιαστικό συμβούλιο 10.000 δρχ. και 53.000 για την Αγία Τράπεζα των πανμεγίστων Ταξιάρχων).

Στην συνέχεια υπήρξαν συγκινητικές προσφορές από τον επίτιμο Πρόεδρο του Συλλόγου κ. Γεώργιο Ταμπάκη που ανέλαβε να βοηθήσει στην αγορά σωλήνων για την υδροδότηση του Α' Χαράλαμπου και από τον θερμό πατριώτη κ. Ιωάννη Βαρτζόπουλο που κατέθεσε στο λογαριασμό του Συλλόγου το σημαντικότερο ποσό των 100.000 δραχμών. Η γενική συνέλευση τελείωσε με την κοπή της βασιλόπιτας από τον κ. Μιχάλη Πίνιο. Στη συνέχεια διεξήχθησαν οι εκλογές για την ανάδειξη του νέου Δ.Σ. για τα επόμενα τρία χρόνια (ας σημειωθεί ότι το νέο Δ.Σ. επιφορτίστηκε να

περιοδεύσει στην ανατολική Μακεδονία και Θράκη με στόχο την σφύρη-λάτωση της πατριωτικής ιδέας). Εκλέχτηκαν κατά σειρά προτίμησης οι κάτωθι πέντε. 1. Ιωάννης Κογκούλης, 2. Μαρία Παμπούκα, 3. Κώστας Ράπτης, 4. Ιωάννης Πίνιος, 5. Γεώργιος Μπαρτζίκας. Αναπληρωματικοί Αθανασία Καπετανοπούλου και Χρήστος Καραγιαννίδης.

Τους ευχόμαστε καλή δουλειά.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΕΡΤΖΙΟΣ

— ● ★ ● —

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΩΝ

Στις 3 του Γενάρη αν και είχαμε φοβερό χειμώνα ο Σύλλογός μας έκοψε την πρωτοχρονιάτικη βασιλόπιτα και μοίρασε δώρα στα παιδιά του χωριού. Στην αρχή της εκδήλωσης μίλησε στους χωριανούς μας ο Πρόεδρος του Συλλόγου Σωτήρης Ζαμπάκας και στη συνέχεια τα παιδιά μας παρουσίασαν μια μικρή γιορτή με ποιήματα και τραγούδια για τα Χριστούγεννα και την Πρωτοχρονιά. Τη βασιλόπιτα έκοψε ο παπός του χωριού μας. Το πρώτο κομμάτι έδωσε στο Σύλλογό μας και το δεύτερο στον πρόεδρο της Κοινότητας Γαβρίλη Παπαναστασίου. Τυχρός φέτος ο μικρός Λεωνίδας Κάτσενος στον οποίο έπεσε το φλουρί και του δόθηκε ένα αναμνηστικό δώρο από το Σύλλογό μας. Ευχαριστούμε όλους που ήρθαν στη γιορτή μας αφιφώντας το κρύο και το χιόνι κι ευχόμαστε μέσα απ' το ΖΑΓΟΡΙ μας σ' όλους τους χωριανούς μας χρόνια πολλά και καλή χρονιά με υγεία και ειρήνη.

Με πρωτοβουλία των μελών του Συλλόγου μας Τάκη Μπίκα και Λούλας Παπαγεωργίου θα πραγματοποιηθεί στη Θεσ/νίκη το β' (15) ήμερο του Φλεβάρη συνάντηση όλων των Ασπραγγελλωτών που διαμένουν μόνιμα στη συμπρωτεύουσα. Ας ελπίσουμε αυτό το αντάμωμα που θα φέρει στο νου τους, χωριό και χωριανούς, τα προβλήματα του σήμερα και τη δρομολόγησή τους, μέσα από την ενημέρωση, τη συζήτηση και τον προβληματισμό κάτι καλό θα προκύψει για το Σύλλογο και το χωριό μας.

Ελπίζουμε παρόμοια συνάντηση να πραγματοποιηθεί και στην Αθήνα γιατί κι εκεί διαμένουν πολλοί χωριανοί μας.

Με ομόφωνη απόφαση του Κοινοτικού Συμβουλίου στις 4-1-87 αντιπρόεδρος του χωριού μας εκλέχτηκε ο Φρίξος Τσολάκης. Είμαστε σίγουροι πως ο φίλος μας Φρίξος τώρα με περισσότερο ενδιαφέρον θα συνεχίσει να προσφέρει τις πολύτιμες υπηρεσίες στο χωριό μας.

Προσφορές στο Σύλλογό μας

— Στην μνήμη της Ειρήνης Ζήσης που πέθανε στις 17 Οκτώβρη οι κόρες της Μαίρη και Δανάη 4.000 δρχ. Ας

ΠΙΚΡΟΙ ΘΑΝΑΤΟΙ

ΚΑΛΩΤΑ: ΤΑΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ

Η δόλια Καλωτά φόρεσε και πάλι τα μαύρα τα λυπητερά.

«Ακι τ' ανθρώπινο το πλήθος όλων μας, που δεχτήκαμε τη φρεγγολή της προσωπικότητας τ' ακριβού μας γραμματέα ΤΑΚΗ ΡΑΦΤΗ, στήσαμε στησαμε το φαρμακερό βουβό μας μοιρολόγι στον αδώκητο χαμό του!

Νέος, αγέραςτος στο σώμα και την ψυχή, χωρίς τα γειρατειά τα μαρμαρένα ν' αφήσουν τα σημάδια της παρακμής, πέταξε στα παραδείσια δώματα. Πέταξε αφήνοντας σ' εμάς τη ζεστασιά της πίστης, του πνεύματός του π' αστραποβόλημα και της αρετής του τη μοσχοβολία, που φώτιζαν τ' οδοπορικό της επίγειας ζωής του!

Αρνήθηκε στις νιότης του το ξεκίνημα τα λάγνα τραγούδια της πολυβόνης πόλης με την αφθονία των υλικών αγαθών κι άκουσε το παραπνεμένο κάλεσμα της γενέθλιας γης, που ερήμυνεν από κόσμο.

ΤΑΚΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

στο κελαρυστό του Ρουρ - Ράτσε πεντακάθαρο νερό! Στην ποταμιά τουρέκισα την Πινδιώκινη αρκούδα, με το φεγγάρι ολόγιομα κατάκορφα στον ουρανό!

Κι έφυγα και περπάτησα του κόσμου τα φτενορόμια. Νυχτοπερπάτησα στρατές δύσκολες και σκοτεινές. Δρασκελίσα τετράγηνλα βουνά κάμπους και λαγκάδια, πέρασα πελάγια απέραντα και θάλασσες πλατιές.

Σε κάστρα κλειστήκα με Μεσαιώνα στη Δύση. Είδα πόλεις βουερές, πρωτεύουσες μεγάλες ξακουστές. Στην Αλεξάνδρεια έφτασα του Μέγα την Εσχάτη! Άκουσα τον κόσμο τις γλώσσες και ντοπιολαλιές.

Όπου αν πήγα, στη Δύση και πέρα στην Ανατολή, η ρίζα μ' γερά πάντα ήταν μεληγμένη στη γη την Πατρική. Και προσμένω, τώρα, με λαχτάρα την ευλογημένη ώρα, την καλή. Τα πιστόφια να γιορτάσω στη χορταριασμένη του σπιτιού μ' αυλή!

Τασκένδη 1971

Υ.Γ. Επαναπατρίστηκα το 1977 κι όντως γιόρτασα τα πιστόφια μου στην χορταριασμένη του σπιτιού μ' αυλή, μια που οι ορδές του Χίτλερ το 1943 έκαψαν το σπίτι μου κι από τους δικούς μου δεν είχε απομείνει κανείς.

είναι ελαφρύ το χύμα του χωριού μας που τη σκέπασε.

— Με τη συμπλήρωση 3 χρόνων από το θάνατο της Καλλιόπης Βαραδίνης (Δεκέμβρη 1983-86).

Ο σύζυγός της Κλεάνθης 2.000 δρχ. και το παιδί της Τάκης 3.000 δρχ.

— Δια ενίσχυση του Συλλόγου μας: Μέρτζιου Βέα 1.000

Παπαγεωργίου Λούλα 1.000

Τσαπάρη Ευδοξία 5.000

Ευχαριστούμε όλους για τις προσφορές τους.

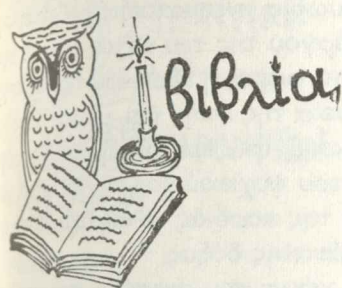
Το Δ.Σ. του Συλλόγου.

Ο ΠΟΝΟΣ ΣΟΥ...

Τα μάτια ήταν δακρυσμένα, μαργαριτάρια στον ανδρό, τα χείλια τρέμαν πικρά, δαδία τους κρύβαν τον καρπό.

Τα στήθεα φούσκωνε η πόρτα, τρικνυμμένη η ψυχή, κι' ήταν η όψη μια Μαντόνα, γεμάτη πόνο και χολή.

Νάχα ας ήταν το σταυρό σου, που φέρνεις ψηλά στο Γαλβανά, να σφόνγιζα το μέτωπό σου, από τον πόνο το βραχνά.

ΖΑΓΟΡΙΣΙΑ ΒΙΒΛΙΑ

«ΖΑΓΟΡΙΣΙΟΣ ΑΧΟΣ»

ΕΥΡΥΠΙΔΗ Μ. ΒΟΥΛΟΔΗΜΟΥ

(Καπεσοβίτη)

Διηγήματα. Σελ. 94

Γιάννινα 1987

Ο φίλος μου διηγόρος, λαογράφος και συγγραφέας κ. Βαγγέλης Λιάπης στον πρόλογο του βιβλίου του με τίτλο: «ΕΛΕΥΣΙΝΑ — ΑΡΧΑΙΑ ΕΠΟΧΗ» γράφει τα εξής πολύ ημετανόητα λόγια: «Καλό να ξέρεις, όσο πιο πολλά για τους παλιούς σου προγόνους. Είσαι η συνέχεια τους. Καλό να ξαναβλέπεις μια ζωή, όσο κι αν είναι παλιά. Περιμένω αγέραςτες και ακατάλυτες αξίες, ίσως κι αν περασμένη. Πάντα κάτι σου δίνει. Κουβαλάει κοντά της το στοιχείο της αθανασίας».

Τη σημασία των παραπάνω λόγων τη διαπιστώνει κανένας διαβάζοντας το καινούριο βιβλίο του ελεγκτού συμπατριώτη μας κ. Ευκλείδη Βουλόδημου από το Καπέσοδο με τον τίτλο: «ΖΑΓΟΡΙΣΙΟΣ ΑΧΟΣ».

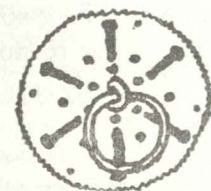
Μέσα στις σελίδες αυτού του βιβλίου διαβάζουμε δέκα διηγήματα. Στα διηγήματα αυτά καθρεφτίζεται η ποιητική ζωή (εθνική, θρησκευτική, οικογενειακή, κοινωνική, κοινοτική, οικονομική κ.λπ.) διάφορων ανθρώπων και των δυο φύλων, κατά κύριο λόγο από το Καπέσοδο. Οι τίτλοι από τα διηγήματα αυτά, ύστερα από σύντομο πρόλογο, είναι οι εξής: «Η Τίτα — Ο Παπανικόλας — Η θεά μου η Φρίδα — Η φρίδα του Σουλτάνου — Ένα Σαββατοκύριακο — Ο Παπαγιώτης Γκανάς ή Ρούντας — Ο επιλοχίας — Ο Νίκολας ο Ντούκας — Ο Γιάννης ο Μπανταβάλης — Ένα κυνήγι αγριογιδιού στο Βίκο». Κατά γενικό κανόνα μπορεί να πει κανένας πως τα ανθρώπινα πορτραίτα που εμφανίζονται σ' αυτά τα διηγήματα ανήκουν, καθώς σημειώθηκε πιο πάνω, σε Καπεσοβίτες, εκτός από μικρές εξαιρέσεις.

Πόση σημασία έχουν αυτά τα διηγήματα και γενικά όλα τα τέτοιου είδους διηγήματα, είναι αυτονόητο. Και να γιατί: Καθώς ξεφεύγουμε πάντοτε, κατά το πέρασμα των χρόνων δεν μπορεί να μην παροισιάζεται κάποια διαφορά ανάμεσα στις παλιότερες και στις νέες γενεές από άποψη αντιλήψεων, καλών και τρόπων ζωής. Στην εποχή μας όμως και ιδιαίτερα ύστερα από

πό το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και δώδεκα (από το 1940 μέχρι σήμερα) το πράγμα αυτό παρουσιάζει κάποιον ιδιόρρυθμο χαρακτήρα, δηλαδή διαδοχή της μιας γενεάς από την προηγούμενη να μη γίνεται κατά τρόπο φυσιολογικό, όπως συνήθιζε να είναι πριν από τον πόλεμο. Τεράστιο το χάσμα της μιας γενεάς από την προηγούμενη. Έχουν συντελέσει για το πράγμα αυτό τα πολεμικά γεγονότα κατά βάση, αλλά και σαν συνέπεια αυτών η τεχνική πρόοδος, οι αποδύλεπτες αλλαγές στις συγκοινωνιακές και οικονομικές συνθήκες και γενικά η αλλαγή νοοτροπίας και τρόπων ζωής. Το φαινόμενο αυτό κατά τη διαπίστωση των ειδικών επιστημόνων έχει φτάσει σε σημείο, που αποτελεί μεγάλο κίνδυνο για την εθνική μας υπόσταση και το μέλλον της χώρας μας.

Ο κίνδυνος κατά τους ειδικούς είναι πολύ σοβαρός, γιατί κληροδοτείται στις νεότερες γενεές όλο και περισσότερο υποδαυμιμένη η παραδοσιακή πνευματική, πολιτιστική και εθνική κληρονομιά μας.

Πάνω στο σημείο αυτό το βιβλίο «Ζαγορίσιος Αχός» του κ. Βουλόδημου ενέχει πολύ μεγάλη σημασία και μπορεί να χαρακτηριστεί πάρα πολύ χρήσιμο.

Με τα ωραία του διηγήματα ζωντανεύει μορφές και τρόπους ζωής, αντιλήψεις και αγνές ενέργειες αγαθών ανθρώπων από περασμένες γενεές, με ολιγαρκείς απαιτήσεις ανθρώπων που αν και η διαβίωσή τους ήταν αρκετά επίπονη και με πολλές στερήσεις, έχουν να επιδείξουν πολλές κοινωνικές αρετές και ανώτερο ήθος, πράγματα που σπανίζουν στην εποχή μας.

Ο συγγραφέας κ. Βουλόδημος με ξεχωριστή διηγηματική νηή, με ζηλευτή λογοτεχνική χάρη και εσωτερικό πατριωτικό μεράκι παρουσιάζει τα διηγήματά του πολύ ζωντανά, ελκυστικά και πολύ ευχάριστα στο διάβασμα. Αποτελούν καταστάλαγμα πολύχρονης εμπειρίας και αντιπροσωπεύουν υποδειγματική φιλοπατρία. Κουβαλούν πραγματικά το «στοιχείο της αθανασίας» κατά την άποψη του κ. Λιάπη. Η προσφορά αυτή του κ. Βουλόδημου είναι πολύτιμη. Του σπίγγω θερμότατα το χέρι και εύχομαι, όχι μόνο να βρει μιμητές του για τέτοια βιβλία, αλλά και να μην είναι ο «Ζαγορίσιος Αχός» το μοναδικό του αυτού του είδους βιβλίο, αλλά να απολαύσουμε και άλλα τέτοια πορόμοια διηγήματα.

ΚΩΣΤΑΣ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

ΖΑΓΟΡΙΣΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

«ΤΟ ΠΑΠΙΓΚΟ»

Ένα από τα ωραιότερα χωριά του Ζαγορίου

Έκδοση Β' βελτιωμένη και επηξευμένη

ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΠΑΠΑΙΩΑΝΟΥ

Συμβολαιογράφου Κονίτσης

Πρόκειται «περί ωραίων βιβλίων και έργου του κ. Ιωάννου Γ. Παπαϊωάννου Συμβολαιογράφου Κονίτσης» τιτλοφορείται «το Πάπιγκο» ένα από τα ωραιότερα χωριά του Ζαγορίου. Το ως άνω βιβλίο έχει ωραία λογοτεχνική γλώσσα με ωραίες παραδοσιακές Ζαγορισιακές λέξεις και ιδιώματα. Έχει πλούσιο, άφθονο και ωραίο φωτογραφικό υλικό, με εικόνες από παρθένες Ζαγορισιακές τοπίες αφθάρτου κάλλους και με παλιά αρχοντικά.

Πρόκειται περί έργου εξαιρετικής λαογραφικής ιστορικής και παραδοσιακής σημασίας και αξίας όχι μόνο για το ωραίο Πάπιγκο αλλά και για ολόκληρη την περιοχή του Δυτικού Ζαγορίου.

Πολλά θα διαδεχθεί ο αναγνώστης και μελετητής του ως άνω έργου του κ. Παπαϊωάννου από την προσφορά του ωραίου Παπίγκου της περιοχής του Δυτικού Ζαγορίου για την πνευματική, πολιτιστική, ιστορική και οικονομική ανάπτυξη της περιοχής της Ηπείρου και ολόκληρου της Ελλάδας.

Αξίζει κάθε θαυμασμός και έπαινος στο συγγραφέα του έργου.

Αθανάσιος Γ. Βαζάκας
Συν)χος Δάσκαλος

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ
ΙΣΤΟΡΙΚΗ - ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΒΑΡΖΩΚΑΣ ΚΩΣΤΑΣ
ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ ΕΥΡΥΠΙΔΗΣ
ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ΚΩΣΤΑΣ
ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΣΤΑΘΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
ΤΣΙΟΒΑΣ ΦΡΙΞΟΣ
ΤΣΑΟΥΣΗΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΑΘ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ
Γιάννινα: Λόρδου Βυρώνος 21
Τηλ. (0651) 26.266 και 28.088

Υπεύθυνη Διευκρίνισης:
ΤΟΥΛΑ ΠΟΛΛΑ
Υπογραφή: Γ. Δούβαλη
Ε. Αποστόλου
28 Οκτωβρίου 41 - τηλ. 20.544

Τό ποσό της ετήσιας συνδρομής προαιρετικό

ΖΑΓΟΡΙΣΙΟ ΜΟΙΡΟΛΟΪ

Οκτώβριος Δεκέμβριος 1923

ΛΟΓΟΠΑΙΓΝΙΟ

Κύρ Κυριακή μου Κίμωνά που κάνεις τον ευδήμονα και συ Τζιόβα Βασίλη θάλτε φραγκό στα χείλη.

Τώρα εγώ 'μαι γέροντας κατήντησα ένας νάνος ήμουνα όμως ήρωας ήμουνα καπετάνιος.

Ναι τότε που ήμουνα νέος εγώ 'μαι που κηρύγγα! τους κλέφτες τους Ρετζαίους; Εγώ γύριζα στα χιόνια μ' αυτοί κοιμώταν στα σεντόνια.

Μην το πέρνετε στ' αστεία αυτά γραφ' η ιστορία.

Εγώ κρατάω λεύκωμα που δεν υπάρχουν εύφημα.

Στα χωριά που γύριζα ποτέ δεν πανηγύριζα.

Το ψωμί είπα ψωμάκι και με πότιζαν φαρκάκι

Και στου Βάσω του χωριού με αφήσανε ξερό και δεν μου (δώσανε νερό.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΡΙΤΣΟΣ

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ

Το 1987 μπήκαν ψύλοι στου παπά τα αυτιά. Το ποιος θα ρίξει το τόπι για να αλλάξουν επιτόκοι. Πρόεδρος είναι ο παπός και ο Άλκης Ντινιάδης για γραφιάς. Και τον Λιόντο για ταμιά για να γίνει οικονομία και τον Μάνδα Οικονομίδα και τον Ματισούλη τον Τόλη που τους αγαπάνε όλοι. Πρώτα ήταν επιτόκοι ήμισι και Πατριώτες. Τώρα βγήκαν οι διαβόλοι όπου τους μισούν όλοι πρώτα είχαμε το Πήρα προσπαθούσε με μανία για να γίνει εκκλησία είχαμε και το Βασίλη μας έδωσε και το Χαούλη όπου μες την εκκλησία δεν έχει μείνει λαμπάδα μία πήρανε από την Παναγία για να γίνει λειτουργία. Ακούτε εδώ βρε χωριανοί μεγάλοι και τρανοί πρέπει να μούσουμε λεφτά για να γίνει η εκκλησία. Πόρους η εκκλησία δεν έχει και από έξω μέσα θέρχει πρέπει να γίνει η σκεπή απ' τη νέα επιτροπή γιατί τώρα είναι ακριβεία βγαίνουμε απ' τα παράθυρα.

ΑΘ. ΛΙΟΝΤΟΣ

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΕΣ

ΤΑΠΕΙΝΟ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΣΤΟΝ ΑΘΑΝΑΤΟ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ
ΕΤΑΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΩΣΤΑ ΦΡΟΝΤΖΟ

Ένας αειτός περήφανος, ένας αειτός λεβέντης πάνω στην Πίνδο τις κορφές τις ελατοσπαρμένες ψηλά αστραποβολήθηκε, μαδήσαν τα φτερά του, δίπλωσε τις φτερούγες του, τα νυχοπόδαρά του. Μοιρολογούν τα Γιάννινα, σειούνται τα μούρα κάστρα κι η λήμνη η γαργαρόνερη βγάζει τα κύμα τ' άστρα. Τ' αρχαϊκό το θρόισμα σταμάτησεν η θύρος και ιράγησαν τα μάρμαρα της Δωδωνάιας γης. Η δόξα γαλανόμορφη, δαφνοστεφανωμένη

**ΠΕΤΡΟΣ
Κ.
ΠΑΣΧΑΛΗΣ**

κρατώντας πένα φτερωτή και άνοιχτο βιβλίο γράφει μ' ολόχρυση γραφή τον τιμημένο θίο. Η Εταιρεία δίπλα του ακριβοθυγατέρα κλαίει, μαδιέται, δέρνηται θρηνώντας τον Πατέρα. Θλιμένο πίσω ακολουθεί τ' ανθρώπινο το κύμα το φρόντζο παν στην εκκλησιά το φρόντζο παν στο μνήμα.

Κι' απ' την εκκλησιά εν αλληλαγμώ των ζώντων των περιλειπομένων δοξασημένη φτερουγίζει στους ουρανούς η ψυχή του για να καταυγάσει με τον πλούσιο φωτισμό της το Πάνθεο της Ηπειρωτικής Ευποιίας. Διασταυρώθηκε στο ανέβασμά της, στην Χριστουγεννιάτικη τούτη μέρα, με τον εξ' Υ-

πους κατερχόμενο Θεό, πήρε την ευλογία του και στέλνει στους επιγινόμενους άνωθεν ευωδία πνευματική, για συνέχισή του λαμπρού δημιουργικού έργου της του έργου που με τη λεβέντικη περπατησιά του στη φωτεινή λεωφόρο της δράσης του κατά τη μακρόχρονη πορεία της ζωής του, με την αίσθηση του δημιουργική, με τη ζωοδότρα κοινωνική του δραστηριότητα με τη Θεϊκή δωρεά του ψυχικού του μεγαλλείου, με το κρυσάλι της γνώσης του και της καρδιάς του πύρωμα το αγάγε σε στάδιο λαμπρής αθάνατης δόξας.

Το Γιαννιώτικο μακάριο χώμα που σκεπάζει την καρδιά του ας μη το σκορπίζει ο θοριάς και πανωθιό του ας ξεφυτρώσουν αιώνια τα άνθη της τιμής και ευγνωμοσύνης των ζώντων του παρόντος και του μέλλοντος.

Κι η αγιασμένη του ψυχή ας έρχεται στα Γιάννινα μας αναστεφάνισμα απασό και μυρωμένο, σαν όνειρο γλυκό και μεθυστικό. Να συντροφεύει όλους μας που ορφανέψαμε απ' αυτόν. Να συντροφεύει την άξια και τιμημένη σύντροφο της επηγγελίας ζωής του, ώσπου ν' ανταμωθούν στα παραδείσια δώματα.

Να ευλογεί και να προστατεύει το μεγαλόπνοο δημιουργήμα του, που το πότισε με τις ψυχές του τη θροιά.

Το ζέστανε με της καρδιάς του τους χτύπους και τις ανσες του της καυτής. Σ' έκανε με τη ζεστασιά της καρδιάς του με του πνεύματος του τη φλόγα και της αρετής τους τη μαρτυροβουλία ν' αποτελεί για τα Γιάννινα μας και τον ευρότερο ημερωτικό και Ελλαδικό χώρο σέμνωμα και απαντοχή και ζωνόνο δύναμη, που θακουμπούν και θαυξάνουν οι επιδορούς γενιές του τόπου μας και του λαού μας.

Στη μνήμη μας και στην καρδιά μας η θύμησή του θα κείνη ολόχρυσο καντήλι ακοίμητο με το λάδι του άσωτο κι άκατο το φυτίλι. Γιατί «Τοις ευ ποιούσιν και τοις υπέρ Πατρός θήσκουσιν ο πάντων αρπακτήρ Ἄδης οὐ δύναται χεῖρα θεῶν αθάνατοι γάρ εἰσιν!». **ΤΑΚΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ**

Στις 20 Ιανουαρίου 1987, πέθανε και θάφτηκε στα Γιάννινα ο συνταξιούχος δημοσιογράφος και συγγραφέας Πέτρος Πασχάλης σε ηλικία 70 χρόνων. Ο άδικος θάνατός του λώπησε τον πνευματικό κόσμο των Γιαννινών και του Ηπειρωτικού χώρου γενικότερα, γιατί η πνευματική του προσφορά και γενικότερα οι εθνικές και κοινωνικές του υπηρεσίες υπήρξαν αξιολογικές. Με τον πρόωγο θάνατό του τα Ηπειρωτικά γράμματα στερήθηκαν έναν επίτιμο εργάτη τους. Οι προσφορές του προς το Ζαγόρι σαν δημοσιογράφου σημαντικές. Η δράση του προς αυτό πανθομολογούμενη. Με το ανώτερο ήθος του και κοινωνικές αρετές είχε αποκτήσει την εκτίμησή και την αγάπη όλων όσων τον είχαν γνωρίσει και είχαν συνεργαστεί μαζί του. Για το λόγο αυτό και η κηδεία του έγινε πάνδημη. Το «ΖΑΓΟΡΙ μας» συλλυπείται θερμότερα την οικογένειά του. Το Γιαννιώτικο χώμα που τον σκέπασε ας είναι ελαφρύ. Αιώνια του η μνήμη.

«Το ΖΑΓΟΡΙ μας»

4500 δραχμές

Γκοβίμη Απ. Θάλα
Καλλιόπη Χρ. Λουκία
Μαντζίκας Ελευθέριος
Παύλος Μ. Νέστορ

4000 δρχ.

Γένης Χριστόφορος
Σβώλος Σάββας
Παύλος Αφ. Α.Ε.

3.000 δραχμές

Γαλερίδου - Στάρα Αλίκη
Λαβέντη Κ. Πελαγία
Ζηκοπούλου Αθ. Ἀρτεμίου
Καλλιόπη Χρ. Λουκία
Παπαζώης Ι. Γεώργιος
Πίπας Στυλιανός

2.000 δραχμές

Αλεξίδης Δημήτριος
Βαβίτης Γ. Χρήστος
Βακάρος Αθανάσιος
Βαρόνας Χρήστος
Βίβας Γεώργιος
Γαλιανόπουλος Δ. Γεώργιος
Λαβέντη Σ. Μαρία
Λαμπρινίδου Αριστεία
Λούκας Φ. Ιωάννης
Λούση Σαρπαντιδού Ευτυχία

Καρανίκας Γ. Φωκίων
Καριπίδη Ελένη
Κόρμπος Ασημάκης
Κοκκίνη Πανωραία
Κοντοδήμος Κ. Δημήτριος
Κουκάου Μ. Γαλήνη
Λούκας Δημήτριος
Μπαζάρα Μελομένη
Μπαζάρης Απόστολος
Οικονόμου Βλάσσης
Παυλίδης - Μυστηροπούλου Μάγδα
Παντελής Θεόδωρος
Παπακώστας Κ. Δημήτριος
Παυλίδης Π. Ιωάννης
Πολίτη - Μπένου Θεόφρα
Πρίτσας Ευάγγελος
Ραΐση Αθηνά
Σαββού Ιππολύτη
Σαμνέλος Β. Ανδρέας
Σελάβη Ευνομία
Σελάβης Αδαμάντιος
Σκούρτη - Παπαδάκη Ελ.
Σταυρίδου - Μπίλιου Ελένη
Στεφάνου Καλλιόπη
Στεφανίδου Β. Καλλιόπη
Στουκίδης Δημήτριος
Ταβέλλα Δέσποινα

1.600 δραχμές

Οικονόμου Κίμων

1.500 δραχμές

Βολέας Ι. Γεώργιος
Βασιλειάδης Θ. Άννα
Βασιλειάδης Δέσποινα
Βλάχου Αθ. Ασπασία
Βαρόπουλος Κ. Γιάννης

ΤΙΜΗΤΙΚΗ
ΣΤΗΛΗ
ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

Βούρδας Ξενοφών
Γκοδιναρής Απόστολος
Δριγκοπούλου Ιωάννα
Ζώης Π. Απόστολος
Ζωΐδου Ν. Αλεξάνδρα
Καλλιγέρου Παπανικολάου Ελένη
Καραγιάννης Αλ. Ηλίας
Κατσαδής Σ. Ιωάννης
Κίτσου - Γιαννακού Μελομένη
Κόκκαλης παπα - Στάθης
Κρασαδάκη - Γιαννακού Αλίκη
Κρυσταλάλη - Βλάχου Άννα
Οικονομίδου Π. Αυγή
Παλασιανίδης Νίκος
Παπακώστα Αγγ. Σλάβκα
Παπαληθεία Κ. Αμαλία
Παπανικολάου Αθ. Νίκος
Σακελλαρίου Μ. Τάκης
Σαραλή Ι. Θεοδόσια
Τάσιος Σ. Αναστάσιος
Τζιάσος Τ. Αριστοφάνης
Τράκης Κ. Παύλος
Χατζή - Πουλημένου Τούλα

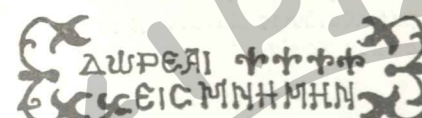
1.200 δραχμές

Δαλκαβούκη Φιλομήλα
Παπαδοπούλου Χαρά

1.000 δραχμές

Ἀδελφότητα Ελαφοτόπου Ζαγορίου
Ἀλεξανδρής Κων/νος
Ἀλεξιάδης Φροῖζος
Ἀλεξιάδου - Καπέτση Μαρίκα
Ἀναγνωστόπουλος Χρ. Νίκος
Ἀστερινός Μάνθος
Βακάρος Κ. Κίμων
Βαλασούρας Ν. Λεωνίδα
Βαρζώκας Κ. Δημήτριος
Βασιλά Ελένη
Βλάχου Ηρ. Ερμιόνη
Βοροπούλου Κ. Ελευθερία
ελέκη Κ. Βικτωρία
Γιαντάη Σύρμω
Γκαγνόπουλος Σ. Γεώργιος
Γκούβης Χρ.
Δάλλας Κ. Μιχαήλ
Δαρίτσης Αβρ. Χρήστος
Δέλλα Ευδοκία
Δέρβας Παύλος
Διαμαντῆς Απ. Κων/νος
Δούμας Αθανάσιος
Εξάρχου Δημήτριος
Ευστρατιάδου Ευγενούλα
Ζαμπαλάς Σπ. Κων/νος
Καμπόπουλος Κώστας
Ζήγος Θεόδωρος
Ζούγκου - Θεοδωρή Αμαλία
Ζούμπου Σ. Αγγελική
Ιγνατιάδης Γεώργιος
Καναβέλης Αθανάσιος
Καπέτσης Αθανάσιος
Καπέτσης Π. Τριαντάφυλλος
Καραγιαννιδοπούλου Χρήστος
Καρανίκας Νικόλαος
Καρμαδάκη Ελισάβετ
Καρπούζης Δ. Βασίλειος
Καρβούνης Βύρων
Κασκάνης Αλκ. Παλυχρόνης
Καψάλης Αρ. Σωτήρης
Κοντογιάννης Θ. Κων/νος
Κοντοκαλής Δ. Βασίλειος
Κουκουμελίδης Στέφανος
Κουκουράβας Νίκος
Κουβάβος Αντώνιος
Κρίτσα Στ. Γεωργία
Κύρκος Κ. Νικόλαος
Λιόγκας Θρασύβουλος

Ματσίκας Πέτρος
Ματσόπουλος Γ. Κων/νος
Μέρμυκα Δ. Αικατερίνη
Ματσοπούλου Πιπίτσα
Μουρτζόπουλος Νίκος
Μουτσοπούλου Μ. Νίκη
Μπάφα - Μίσου Έλλη
Νόνας Κων/νος
Ντιναλέξη Κ. Αθηνά
Ντινούλης Κων/νος
Οικονομίδου - Ντισσοπούλου Αγγελική
Παληού Κ. Ευλαλία
Παπαγεωργίου Ν. Λούλα
Παπαγιώτης Παναγιώτης
Παπαζογλου Χρ. Κων/νος
Παπακώστας Ν. Παύλος
Παπανίκας Παύλος
Παπανικολάου Δρόσος
Παπουτσης Ι. Γεώργιος
Παπά Ι. Μαρίκα
Πέτσας Χαρίσης
Πολυμέρης Γεώργιος
Ρούκα - Κουρετή Ελένη
Σακελλαρίδη Α. Ευφημία
Σακελλαρίδης Θ. Θεόδωρος
Σιούτης Π. Αριστοτέλης
Σκαμνέλος Β. Γεώργιος
Σπύρου Γ. Επαμεινώνδας
Σταμιερράκη Αμαλία
Στάρας Κ. Νίκος
Στεργιούλης Χρυσόστομος
Στεφανίδης Σπύρος
Ταπεινόπουλος Γεώργιος
Τζαμπούρας Γεώργιος
Τζιάσος Τ. Χαράλαμπος
Τζιόκας Απ. Ιωάννης
Τσαμνός Απ. Λάζαρος
Τσατσόπουλος Θ. Αλέκος
Τσοῦτση Ευφροσύνη
Φερεντίνος Κ. Κορμάς
Φιλίδης Γεώργιος
Χρόνη Αριστεία

ΔΩΡΕΑΙ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΝΗΜΗΝ

• Για ενίσχυση των σκοπών της εφημερίδας:

Ο ΓΙΩΡΓΟΣ και η ΑΛΙΚΗ ΓΑΛΕΡΙΔΟΥ, πρόσφεραν 5.000 δρχ για την ανέγερση του Ηρώου της Ζαγορίσιας Γυναίκας στη μνήμη ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΖΗΚΟ ΠΟΥΛΟΥ.

• ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Ο συγχωριανός μας Φριζος Αλεξιάδης πρόσφερε στην Ενωσή μας εις μνήμην των γονέων του για εργασίες της εκκλησίας του Αγίου Νικολάου του χωριού μας 10.000 δρχ. Η Ἀδελφότης Ελαφοτόπου

• ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ

Η Ιερά Μητρόπολις Ιωαννίνων εξέλεξε νέα εκκλησιαστική Επιτροπή.
1. Παπαθρασύβουλος Πρόδρομος
2. Αλεξιάδης Ντιναλέξης

3. Αθανάσιος Λιόντος
4. Χριστόδουλος Ματσούλης
5. Ματθαίος Οικονομίδης.

• Με τη συμπλήρωση τριών χρόνων από το θάνατο του αγαπημένου συζύγου, γιού και πατέρα Βασιλείου Σακελλαρίου, η οικογένειά του προσφέρει 5.000 δρχ. για τη στήλη του Αγίου Νικολάου Ελαφοτόπου και 15.000 δρχ. για τη συνέχιση των εργασιών στο στέγαστρο του χωριού. Η σύζυγος, η μητέρα, τα παιδιά του

• Ο κύριος Κώστας Κωσταντέλος πρόσφερε εις την εκκλησία του Αγίου Νικολάου μία μεταλλική ματιοθήκη αξίας 8.500 δρχ. εις μνήμην της συζύγου του Ταρίτσας Κωσταντέλου — Ζαφράκα και της πεθεράς του Αριάδνης Χ. Ζαφράκα.

• Η κ. Κυριακή Τζοβαΐρη πρόσφερε 15.000 δρχ. για τις ανάγκες της εφημερίδας μας στη μνήμη του λατρευτού της συζύγου Γεωργίου Τζοβαΐρη. Η κ. Μαρίκα και ο γιος της Αθανάσιος Κουκουράβας πρόσφεραν στην εφημερίδα μας 5.000 δρχ. στη μνήμη του συζύγου και πατέρα Ιωάννη Κουκουράβα.

• Η κ. Πανωραία Βάη - Καραδήμα πρόσφερε 3.000 δρχ. στην εφημερίδα μας, στη μνήμη του θείου της Βασίλη Δώδου.

• Η κ. Παπακώστα Σλάβκα πρόσφερε 3.000 δρχ. στην εφημερίδα μας, στη μνήμη Αγγέλου Παπακώστα.

• Η κ. Ισμήνη Παπαχατζόπουλου - Κομούνη πρόσφερε 5.000 δρχ. στην εφημερίδα μας, στη μνήμη των αγαπημένων της νεκρών.

• Η κ. Ευλαμία Θεμελή πρόσφερε 2.000 δρχ. στην εφημερίδα μας, στη μνήμη του συζύγου της Τάκη, για την συμπλήρωση τριών χρόνων από τον θάνατό του.

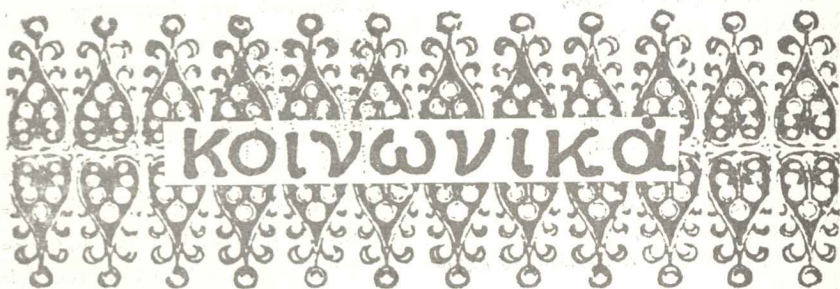
• Ο Γιάννης Βαρτζόπουλος έδωσε στον Σύλλογο Η ΛΑΪΣΤΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ 15.000 δρχ.

• Η κ. Καίτη Μ. Πίνιου έδωσε στον Σύλλογο Η ΛΑΪΣΤΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ 26.000 δρχ. για την αγορά των κεραμιδιών για το κiosk στο χωριό μας.

Τους ευχαριστούμε πολύ

Το Δ.Σ.

• Η Σ.Ε. τους ευχαριστεί

ΓΑΜΟΙ

ΦΡΑΓΚΑΔΕΣ: Ο Κώστας Κατσούρας και η Γιαννούλα Κατσαβριά χόρεψαν το χορό του Ησαΐα στην εκκλησία του Αγίου Δημητρίου Φραγκάδων.

Τις καλύτερες ευχές απήθυσαν όσοι παραβρέθηκαν στο μυστήριο, συγγενείς, συγχωριανοί, φίλοι και γνωστοί.

Τα στέφανα άλλαξε ο Διποταμίτης Κώστας Αδαμίδης. Του ευχόμαστε να του ζήσουν.

Στο ταιριαστό ζευγάρι ευχόμαστε βίον ανθόσπαρτον και ευτυχή και με πολλούς απογόνους.

ΚΥΡΙΑΖΗΣ Ζ.

★

ΒΙΤΣΑ: Παντρεύτηκε στην Αθήνα στις 27 Δεκεμβρίου ο συγχωριανός μας Απόστολος Ζωΐδης του Κων(νου) την εκλεκτή της καρδιάς του Ντίνα. Τους ευχόμαστε βίον ευτυχή και ανθόσπαρτο.

★

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Δύο Τσεπελοβιτόπουλα, η Μαρούλα Αν. Γερασίμου κι' ο Μήτσιος Περ. Ράφτης παντρεύτηκαν και θα μένουν στο χωριό μας.

Να ζήσουν ευτυχισμένοι κι' οι δικοί τους να τους καμαρώνουν πάντα χαρούμενους.

— ★ —

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

ΒΙΤΣΑ: Απέκτησε πριν λίγες μέρες χαριτωμένο κοριτσάκι η οικογένεια του Θανάση Δ. Βασδέκη, ευχόμαστε να τους ζήσει.

Εκπολ. Σύλλογος Βίτσας

★

ΒΙΤΣΑ: Η οικογένεια του συγχωριανού μας Ηρακλή Σ. Βασδέκη απέκτησε πριν μερικές μέρες τον γιο που τόσο επιθυμούσε ο πατέρας. Ελπίζουμε να μην γίνει χαζομαμπάς. Τους ευχόμαστε να τους ζήσει, να τον χαίρονται.

Εκπολ. Σύλλογος Βίτσας
Αλέξιος και Αγγελική Παπαζογλου

★

Ο Κώστας και η Κική Πανταζή έγιναν γονείς στο δεύτερο παιδί τους - κοριτσάκι.

Να τους ζήσει.

Οι θείοι του Εριέττα - Μανώλης και Κωστάκης Σουρανάκης.

★

ΒΟΒΟΥΣΑ: Το ζεύγος Στεργιανή και Αναστάσιο Τάσου που απόχτησαν νέο αγοράκι τους εύχομαι να τους ζήσει και να το καμαρώνουν αυτοί και οι παπούδες.

ΧΡΟΝΗΣ ΔΡΟΥΓΙΑΣ

ΚΟΥΚΟΥΛΙ: Ο Χρήστος και η Βαλασία Γραβάνη απέκτησαν το πρώτο τους παιδί (αγοράκι).

Να τους ζήσει

Οικογένεια Αχιλέα Λένη.

— ★ —
ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Ο χωριανός μας τραπεζικός Ηλίας Χρηστάκος και η Νηπαγωγός Δήμητρα Πίσα,

— Η τσεπελοβιτοπούλα Ελενίτσα Αναστασίου τραπεζικός στην Α.Τ.Ε. και ο Μιχαήλ Γιοβάνης, γεωπόνος και

— η χαριτωμένη τσεπελοβιτοπούλα Νικολέτα Αλ. Γκούρη κι' ο Γιάννης Εξάρχου, αρραβωνιάστηκαν.

Καλά τους στέφανα και τα πιο θερμά μου συγχαρητήρια στις οικογένειές τους.

Ε.Γ.

★

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ: Ο Δοβριανίτης Γιώργος Τζιόβας Τεχνολόγος Εκπαιδευτικός και η καταγόμενη από τη Λιγυφά Αγνή Δήμου Χημικός, έδωσαν αμοιβαία υπόσχεση γάμου. Στο ταιριασμένο ζευγάρι καλά στέφανα.

★

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Αμοιβαία υπόσχεση γάμου έδωσε ο συγχωριανός μας Ντιναλέξης Κωνσταντίνος με τη Γιαννακού Μαρία καθώς και ο συγχωριανός μας Αθανάσιος Ματσούλης με τη Βασιλείου Σοφία.

— ★ —
ΘΑΝΑΤΟΙ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΑΣΧΑΛΗΣ

Πολύ πρόωρα και άδικα έφυγε από την ζωή ο Παναγιώτης Πασχάλης άνθρωπος αγωνιστής καλός οικογενειάρχης καλοσυνάτος με όλο τον κόσμο.

Βρήκε τον τραγικό θάνατο από τροχαίο το Σάββατο 8 μ.μ. στις 29/11 τον μετέφεραν στο νοσοκομείο όλη την νύχτα αφασία ώσπου ξεψύχησε ώρα 12 π.μ. την Κυριακή στις 30/11 και τον μετέφεραν στο χωριό και στον τόπο των γονέων του.

Η κηδεία έγινε την Δευτέρα στις 1/12/86 πολύς κόσμος τον συνόδεψε για την τελευταία του κατοικία συγγενείς χωριανοί γνωστοί και φίλοι.

Ας είναι ελαφρύ το χώμα που τον σκεπάζει.

★

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Τρεις χωριανοί μας ο Δημήτρης Καψάλης, ο Αλέξης Γ. Τάγκας κι' ο Γρηγόρης Βαγγελής μας άφησαν χρόνια, πριν λίγο καιρό. Δεν ήσαν νέοι μα ήσαν ακόμα χρειαζόμενοι. Θάφτηκαν με πάνδημη κηδεία στον Α' Θανάση μας.

Καλοί κι' άξιοι οικογενειάρχες κι' οι

τρεις τους Δουλευταδες, που χρόνια ίδρωσαν, για να κοιμήσουν το ψωμί και την άλλη πόρεψη των φαιμιλών τους. Χάρηκαν πολλά παιδιά και πολλά εγγόνια μα και δίδονα.

Πήραν μέρος στον Αλβανικό πόλεμο οι δυο πρώτοι κι' ο Αλέξης έγινε ανάπληρος. Ο Γρηγόρης πολέμησε παλληκαρία στη Μικρά Ασία.

Στην Εθνική Αντίσταση πρόσφεραν όσο κι' όπως μπόρεσαν.

Ο εν Υψίστοις Κύριος να τους αναπαύσει με τους δικαίους και τους άξιους.

Ε.Γ.

★

ΣΚΑΜΝΕΛΙ: Πέθανε και κηδεύτηκε στον Βόλο ο αντισυνταγματάρχης ε.α. Βασίλειος Δώδος από το Σκαμνέλι ετών 78.

Πετρίδης

★

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ: Τρεις Δοβριανίτες χάθηκαν μέσα σ' ένα δεκαήμερο και το γενέθλιο χώμα που τους σκέπασε να είναι ανάλαφρο. Ο ηλικίας 88 ετών Τάκης Οικονόμου άρχοντας στην ευγένεια και στη συμπεριφορά. Ο Κώστας Παπαζογλου, 76 ετών, φιλήσυχος και καλός οικογενειάρχης. Η άγια γυναίκα, το μελίσσι του Θεού, Ανδρομάχη Παπαζήκου, ετών 78. Τους συγγενείς τους συλλυπούμεθα από βάθος καρδιάς.

★

ΛΑΪΣΤΑ: Πέθαναν οι συγχωριανοί μας Παναγιώτης Γκόρδης, Νίκος Παπαργύρης και Σωτήριος Μπούνας.

★

Στις 10/12/87 πέθανε και κηδεύτηκε στην Αθήνα ο εκλεκτός συγχωριανός μας και μέλος του Συλλόγου μας Τάκης Γκαστής, συν)χος δικηγόρος.

Ο Σύλλογος συλλυπείται θερμά τους δικούς του και καταθέτει αντί στεφάνου 5.000 δρχ. υπέρ του Ι. Ν. Κοιμώσεως Θεοτόκου Διλόφου.

Από το Μορφωτικό Εξωραϊστικό
Σύλλογο Διλόφου

— ★ —

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Όλους που με κάθε τρόπο συμπαράσταθηκαν στο βαρύ πένθος μας για το χαμό του λατρευτού μας ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α. ΓΚΟΔΙΜΗ ευχαριστούμε θερμά.

Η σύζυγος Βικτωρία Γκοδίμη, οι αδελφές Θάλεια και Φρόσω.

Οικογένεια: Κ. Κωνσταντινίδου.

— ★ —

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

ΚΑΠΕΣΟΒΟ: Στην αγαπημένη μου ανιψιά Βικτωρία Ζούκη, που τίμησε το Ζαγόρι μας πέρνοντας το πτυχίο της από την Ακαδημία των Ιωαννίνων συγχαίρουμε και της ευχόμεθα καλή σταδιοδρομία και όλο επιτυχίες.

Βασίλειος και Ελένη
Δασκαλοπούλου

★

Συγχαίρουμε θερμά την αγαπητή μας ανιψιά Αρστέα Θεοχ. Σούζου για την επιτυχία της στη Διδασκαλική Ακαδημία.

Οι θείοι της Μανώλης και Ερριέτα Σουρανάκη, Όλγα Λιόγκα και τα ξαδέρφια της Κώστας Σουρανάκη, Δημήτρης και Γιώργος Λιόγκας.

★

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Ακόμα ένας Εκπολιτικός προστέθηκε στο χωριό μας Η Τζόκα Δ. Ελένη πήρε το πτυχίο της από την Ακαδημία του Βελιγραδίου. Της ευχόμαστε καλή σταδιοδρομία και επιτυχία στο έργο της.

Συγγενείς και φίλοι.

★

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Τις αγαπημένες μας γειτονοπούλες Φρόσω Κ. Βλαστού και Νάντια Μ. Κικοπούλου που αποφοίτησαν αντίστοιχα από την Ιατρική Αθηνών και την Αγγλική Φιλολογία Αθηνών συγχαίρουμε εγκάρδια και ευχόμαστε καλή σταδιοδρομία.

Οικογένεια Ματθαίου Οικονομίδου.

★

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Συγχαίρουμε την οικογένεια του συγχωριανού μας Φίξου Αλεξιάδη για την επιτυχία της κόρης του Ανδρονίκης στην Γυμναστική Ακαδημία Αθηνών.

Ένωση Ελαφοτόπου

— ★ —

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Το Δ(κ) Συμβούλιο της Ενώσεως Αποδήμων Ελαφοτόπου εύχεται στα μέλη του και σε όλους τους συγχωριανούς, Ευτυχισμένους και χαρούμενους ο καινούριος χρόνος 1987.

Το Δ(κ) Συμβούλιο

— ★ —

ΝΕΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Ο Εκπολιτιστικός Σύλλογος Βίτσας συγχαίρει τρεις νέους επιστήμονες του χωριού μας.

Την Τζένη Λαδιά που πήρε το πτυχίο της Νηπιαγωγού, από την Παιδεία Ακαδημία Κρήτης.

Τον Βαγγελή Μπάγκα που πήρε το πτυχίο της Θεολογικής σχολής του Πανεπ. Αθηνών.

Τον Θανάση Παλιάτσο που πήρε το πτυχίο της Φυσικής, της Φυσικομαθηματικής σχολής του Πανεπ. Αθηνών.

Τους ευχόμαστε κάθε πρόοδο και προκοπή.

Ο Εκπολιτιστικός Σύλλογος Βίτσας «Αλέξιος και Αγγελική Παπαζογλου».

★

Τον αγαπημένο μας ανιψιό Αθανάσιο Παλιάτσο, που πήρε το πτυχίο Φυσικής από το Πανεπιστήμιο Αθηνών, συγχαίρουμε εγκάρδια και του ευχόμαστε επιτυχία επαγγελματική ανέλιξη.

Γιάννης, Θεοδώρα και Ελευθέριο Νικολαΐδου.

— ★ —

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΙΣ

Η Διεθνής Εταιρεία Μελισσοκομικών Ερευνών INTERNATIONAL BEE RESEARCH ASSOCIATION συμπεριλαμβανομένης ενεργόν μέλος και τον Παπ(α)κό Γεώργιον και διακεκριμένον ερευνητήν Χρήστον Τσίλην.